

Paddenstoelen van loof- en naaldbossen op voedselrijke en voedselarme bodems

Hoofdstuk 24a

Eef Arnolds, Kor Raangs & Bernhard de Vries

In deze sectie worden de paddenstoelen besproken die geregeld in zowel loof- als naaldbossen voorkomen en geen duidelijke voorkeur hebben voor voedselarme of voedselrijke bodems, dan wel hoofdzakelijk op de rijkere bodems worden aangetroffen. Tot deze ecologische subgroep worden in Drenthe 87 soorten gerekend. De soorten met een voorkeur voor voedselarme gronden komen in het volgende onderdeel aan de orde. Opvallende verschillen tussen beide secties worden daar behandeld. Voor de inleiding kan verder worden verwezen naar de algemene tekst bij hoofdstuk 24. Hieronder wordt volstaan met een beknopte samenvatting van de belangrijkste feiten.

Taxonomische en ecologische groepen

Onder de soorten van deze groep bevinden opvallend veel korstzwammen (32 soorten) en trilzwammen (18 soorten). Samen nemen deze groepen 57% van het aantal soorten voor hun rekening. Ook plaatjeszwammen zijn met 27 soorten (31%) goed vertegenwoordigd. Andere taxonomische groepen moeten het doen met slechts enkele soorten.

Meer dan de helft van de soorten van deze subgroep groeit saprotroof op houtige substraten. Twee soorten behoren tot meest verbreide houtpaddenstoelen in Drenthe, de Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*) en de Oranje druppelzwam (*Dacrymyces stillatus*), maar het merendeel is betrekkelijk tot zeer zeldzaam. De overige soorten zijn voornamelijk gelijkmatig verdeeld over saprotrofe strooiselafbrekers, mycorrhizapaddenstoelen en parasieten op andere paddenstoelen (vooral onder de trilzwammen). Onder de mycorrhizavormers zijn enkele van de meest verbreide, dominante en relatief stikstoftolerante soorten van Drentse bossen, zoals de Kastanjeboleet (*Xerocomus badius*), Geelwitte russula (*Russula ochroleuca*), Zwartgroene melkzwam (*Lactarius necator*) en Gerimpelde melkzwam (*Lactarius tabidus*).

Verspreiding, frequentie en trend

Deze subgroep telt zowel opvallend veel algemene (23%) als veel zeer zeldzame soorten (42%). De laatste zijn vooral paddenstoelen waarvan de ecologie slecht bekend is. Vermoedelijk zal een deel daarvan bij nader onderzoek bij andere, nauwer omschreven ecologische groepen

blijken te behoren. Het aandeel afgenomen soorten is relatief klein (24%). Daarentegen is het aantal nieuwkomers in deze groep met 20% opvallend groot. Op één plaatjeszwam na zijn dat onopvallende korstzwammen en trilzwammen die wellicht al langer in Drenthe voorkwamen, maar onopgemerkt zijn gebleven.

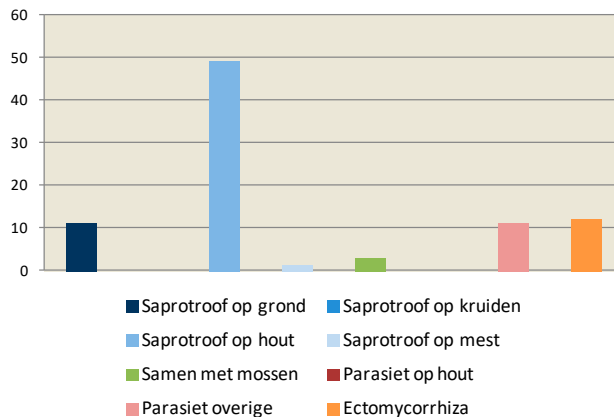
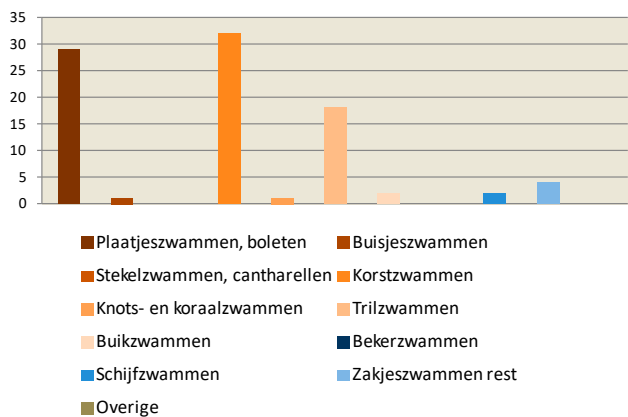
De verspreiding van de soorten in Drenthe is vrijwel identiek met die van hoofdstuk 24 als geheel: Ze komen vrijwel overal in Drenthe voor, maar het meeste in de grotere bosgebieden. De soortenrijkste hokken liggen in het Mantingerzand (km 237-534, 41 soorten), tussen Wijster en Spier (km 229-537, 37 soorten) en in de Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 37 soorten); dus zowel op voedselarm zand als relatief voedselrijke potklei.

Bedreiging en beheer

Het aandeel van Rode-lijstsoorten in deze subgroep is met 7% (zes soorten) het laagste van alle hier onderscheiden ecologische (sub) groepen. Het kaartbeeld vertoont dan ook slechts hier en daar een kilometerhok met een enkele soort. Meer dan de helft van de soorten is niet beoordeeld bij gebrek aan betrouwbare gegevens. Daaronder bevinden zich wellicht soorten die bij nader onderzoek wel aan criteria voor de Rode Lijst (Arnolds & Veerkamp, 2008) zouden voldoen.

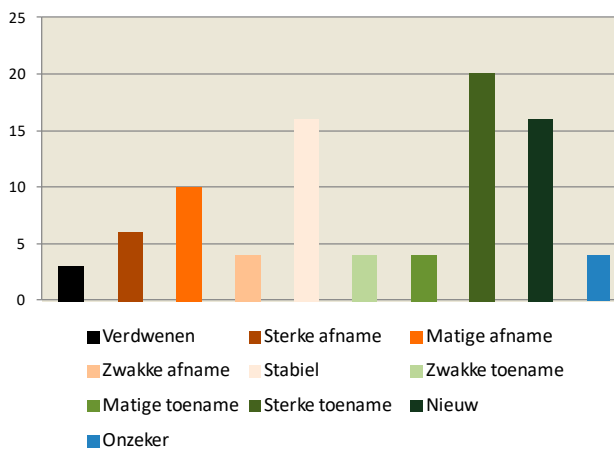
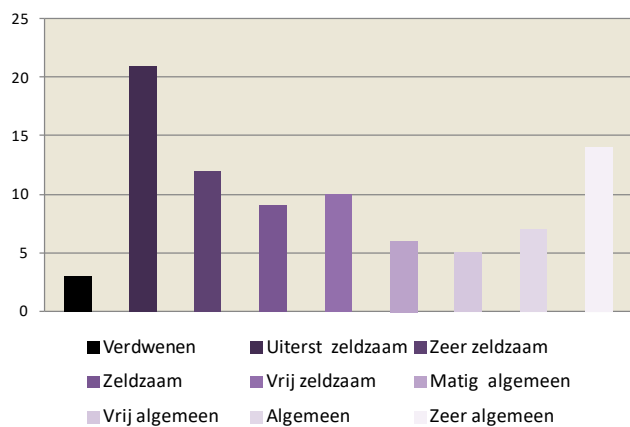
Voor de invloed van het beheer op de paddenstoelen van deze subgroep wordt verwezen naar hoofdstuk 23. Onder de soorten bevinden zich, voor zo ver bekend, geen specialisten waarvoor specifieke maatregelen wenselijk zijn.

Verdeling van kenmerkende soorten paddenstoelen van loof- en naaldbossen op voedselrijke en voedselarme bodems (n= 87) over verschillende groepen

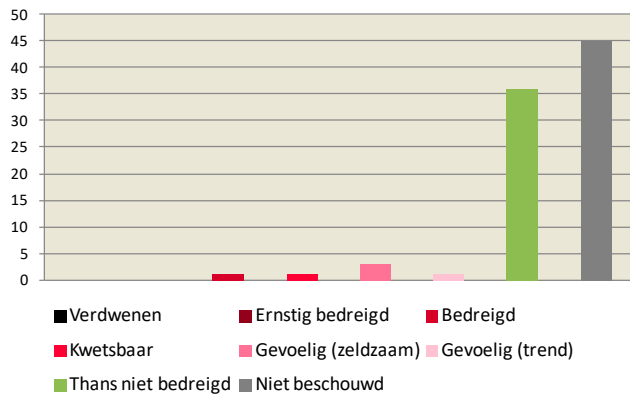
Morfologisch-taxonomische groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

Functionele groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

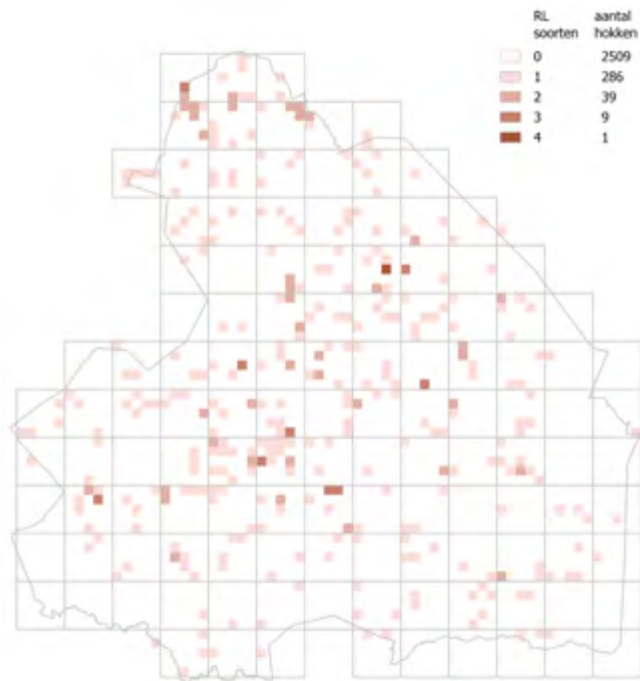
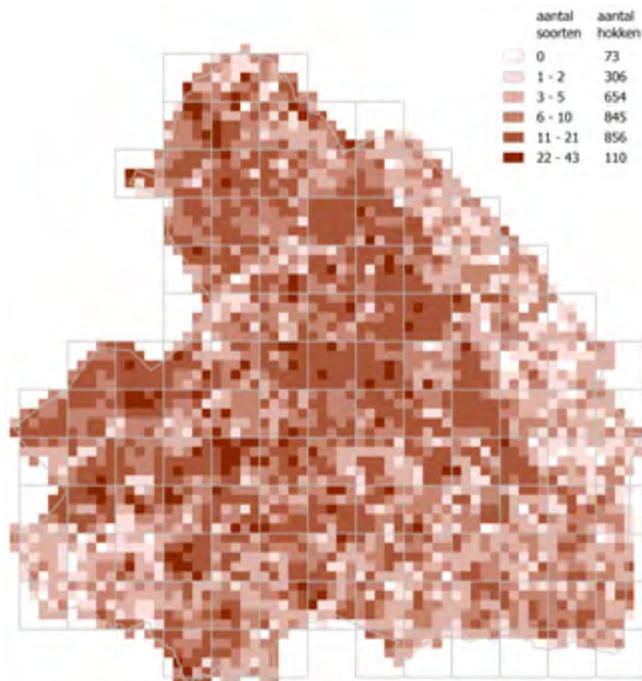

Frequentieclassen in Drenthe

Trendklassen in Drenthe

Categorieën van de Nederlandse Rode Lijst (naar Arnolds & Veerkamp, 2008)

Het aantal soorten paddenstoelen (links) en het aantal Rode-lijstsoorten (rechts) per kilometerhok van loof- en naaldbossen op voedselrijke en voedselarme bodems

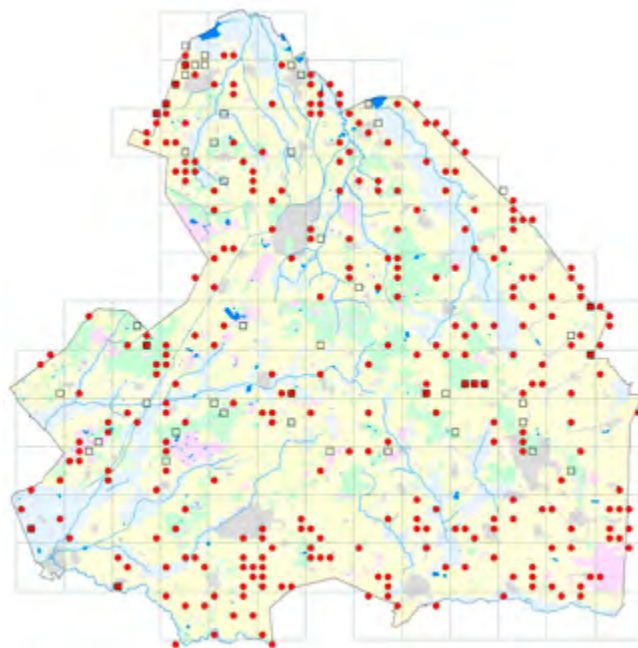
Agaricus silvaticus

Schubbige boschampignon

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	0	8	25	70	119	114	57

Status: Vrij algemeen, n= 341, n<99: 52, n>99: 303, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1963. – Hab (n= 80): voedselarme en voedselrijke lanen 31%, jeneverbesstruweel 18%, voedselarm gemengd bos 13%, voedselarm naaldbos 11%, parken en tuinen 10%, loofhoutsingels 6%, voedselrijk en voedselarm loofbos 5%, rest 6%. – Sub (n= 48): humus 75%, strooisel 17%, veen 2%, composthoop 2%, rest 4%.

De Schubbige boschampignon is in het veld goed herkenbaar aan de forse vruchtlichamen met een bruinschubbige tot -vezelige hoed, een knollige steel met een hangende ring en vlees dat aan de lucht en bij kneuzen snel rood verkleurt. Een zeldzame dubbelganger is de Knollose boschampignon (*Agaricus langei*) met een cilindrische steel en grotere sporen: 7-9 x 4-6 µm tegenover 4,5-6 x 3,5-4 µm bij de Schubbige boschampignon. De soort is in Drenthe tamelijk algemeen en gelijkmatig over de provincie verspreid, ook in de veenkoloniën. De Schubbige boschampignon groeit saprotroof op vochtige tot droge, humusrijke, matig voedselarme tot voedselrijke, meestal zwakzure tot basische grond. Hij mijdt zeer zure en voedselarme omstandigheden en daarom is deze soort schaars in de grote boswachterijen en heidegebieden. Door Drentse waarnemers wordt de Schubbige boschampignon weliswaar vaak van voedselarme standplaatsen opgegeven, maar dan betreft het toch meestal lokaal verrijkte

plekken, bijvoorbeeld bermen van boswegen en schelpenpaden. De soort groeit meestal in bossen, parken, oude lanen en op andere schaduwrijke plekken onder allerlei loof- en naaldbomen. Hij komt gewoonlijk in kleine groepen en lage aantallen voor, maar hij bereikt soms vrij hoge dichtheden in jonge sparreplanten op voormalige landbouwgrond (Arnolds et al., 2004). Een enkele keer staat hij in open terreinen, zoals in tuinen en graslanden en op composthoven. De Schubbige boschampignon is in heel Nederland algemeen, het minst in zeeleigebieden (NMV, 2013). De soort is toegenomen, vermoedelijk als gevolg van het ouder en voedselrijker worden van bossen.

<i>Athelia arachnoidea</i>	Tweesporig vliesje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	1	0	0	0	3	1	9	6

Status: Zeldzaam, n= 21, n<99: 13, n>99: 8, trend -, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1970. – Hab (n= 17): jeneverbesstruweel 65%, elzenbroekbos 12%, droog, voedselarm gemengd bos en loofbos 12%, parken 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%. – Sub (n= 21): dode takken 67%, strooisel 14%, houtsnippers 5%, rest 14%. – Org (n= 20): Jeneverbes 60%, els 15%, eik 10%, loofhout onbepaald 15%.

In het veld lijken alle vliesjes van het geslacht *Athelia* op elkaar: dun, wit, vliezig en los op het substraat liggend. Vindt men echter een vliesje dat crème of heel lichtgelig gekleurd is, dan zou dit het Tweesporig vliesje kunnen zijn. Microscopisch is determinatie zeer eenvoudig: alle basidiën zijn tweesporig. Door sommige auteurs wordt deze soort opgevat als een tweesporige vorm van het Gewoon vliesje (*Athelia epiphylla*) (Krieglsteiner, 2000). Het Tweesporig vliesje groeit op loof- en naaldhout, zowel op schors als op hout, maar ook op epifytische korstmossen en op bladeren. Hij komt voor in allerlei bostypen, van voedselrijk, nat elzenbroekbos tot droog, voedselarm jeneverbesstruweel en eikenbos. In Drenthe geldt de soort als zeldzaam op zeer verspreide plaatsen. De schijnbare voorkeur voor

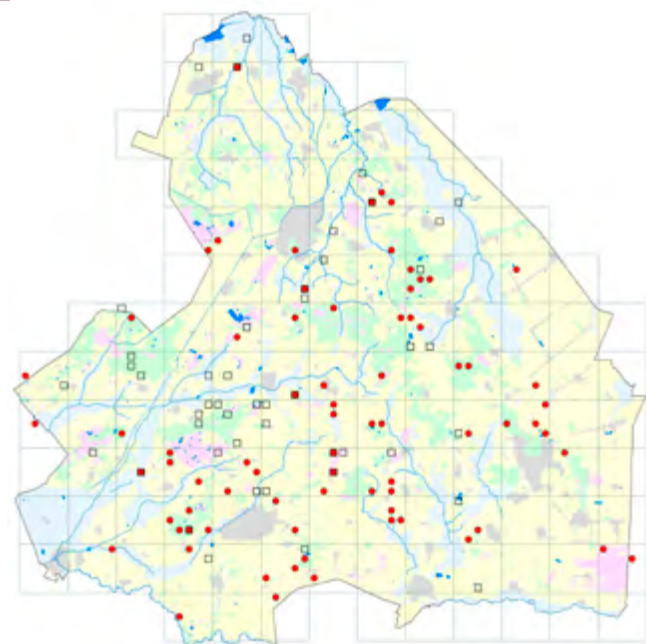

Jeneverbes is te danken aan uitgebreid mycosociologisch onderzoek in jeneverbesstruwelen in de jaren zestig en zeventig. Het Tweesporig vliesje is tijdens deze studies gevonden in 16 van de 41 (39%) onderzochte struwelen (39%) (De Vries, n.p.). Daaruit blijkt wel dat de soort bij zorgvuldig zoeken niet zeldzaam is. De soort geldt ook in de rest van ons land als zeldzaam, voornamelijk op de hogere zandgronden (NMV, 2013).

<i>Athelia epiphylla sensu lato (inclusief Athelia ovata, A. tenuispora)</i>	Gewoon vliesje in wijde zin (inclusief Eisporig vliesje, Smalsporig vliesje)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		5	2	4	3	2	3	0	2	12	22	45	19

Status: Matig algemeen, n= 114, n<99: 47, n>99: 75, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n= 113): voedselarm naaldbos 21%, jeneverbesstruweel 21%, elzenbroekbos 16%, wilgenstruweel en kruipwilgstruweel 16%, voedselarm gemengd bos 8%, voedselrijk, vochtig loofbos 7%, voedselarm, droog loofbos 6%, jonge bosaanplant 3%, rest 2%. – Sub (n= 151): dode takken 60%, dode twijgen 9%, dood blad en strooisel 8%, dode stammen en stronken 7%, kegels van naaldbomen 4%, levende stammen 1%, dood hout onbepaald 11%. – Org (n= 155): Wilg 19% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 14%, Kruipwilg 5%), Jeneverbes 15%, Grove den 12%, eik 10% (waarvan Zomereik 7%), els 8%, spar 4%, lariks 3%, berk 3%, loofbomen onbepaald 12%, naaldbomen onbepaald 3%, rest 11%.

Over het Gewoon vliesje zijn de meningen verdeeld. De sporenmaten variëren zo sterk dat Jülich (1972) daarbinnen zeven soorten heeft onderscheiden, waarvan er vier uit Nederland bekend zijn: Gewoon vliesje in strikte zin (*Athelia epiphylla sensu stricto*), Eisporig vliesje

(*Athelia ovata*), Wilgenvliesje (*Athelia salicum*) en Smalsporig vliesje (*Athelia tenuispora*). Hiervan wordt in deze atlas alleen het Wilgenvliesje apart behandeld (zie aldaar). Volgens Eriksson en Ryvarden (1973) en Krieglsteiner (2000) moet dit alles echter tot één soort worden gerekend met variabele sporen van 6-10 x 3-5

μm . Vaak zijn weinig sporen te vinden en moet men onrijpe meten. Het Gewoon vliesje in strikte zin onderscheidt zich van andere door de relatief smalle sporen van 6-7,5 x 2,8-3,2 μm . Gespen vindt men bij dit complex uitsluitend aan enkele brede basale hyfen. We hebben, vanwege de onzekere taxonomische status, vaak niet de moeite genomen om de (onder)soorten van deze groep op naam te brengen: van de 202 Drentse meldingen van Gewoon vliesje heeft 80% betrekking op de verzamelsoort. Deze geldt in Drenthe als matig algemeen, maar is in realiteit ongetwijfeld (zeer) algemeen.

Athelia fibulata

Gespenvliesje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 0, n>99: 3, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2003.

Het Gespenvliesje onderscheidt zich van andere *Athelia*-soorten alleen microscopisch door de aanwezigheid van gespen aan alle septen van de hyfen en door grote sporen van 7-10- x 3,5-5 μm . Die grootte valt des te meer op doordat de basidiën slechts twee maal zo lang zijn (15-20 μm). Deze soort is wereldwijd niet algemeen, maar komt over het gehele noordelijke halfrond voor. In Nederland geldt het Gespenvliesje als zeer zeldzaam

(NMV, 2013). In Drenthe is hij bekend van drie kilometerhokken: Eursinge bij Havelte (km 211-531, 2003), op dood hout van een berk in Ettelte bij Havelte (km 214-531, 2004) en op vermolmd hout in het Weehorstbos bij Lieveren (km 226-572, 2004). Volgens de literatuur groeit het Gespenvliesje saprotroof op naald- en loofhout en op dode varens en mossen (Jülich, 1984; Bernicchia & Gorjon, 2010).

Athelia neuhoffii

Kortsporig gespenvliesje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 0, n>99: 3, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2004.

Het Kortsporig gespenvliesje heeft evenals het Gespenvliesje (*Athelia fibulata*) gespen aan alle hyfen, maar verschilt door kortere, breed elliptische sporen van 6-8 x 4,5-5,5 μm . De basidiën zijn daarentegen wat groter, 20-25 x 6-8 μm . De soort is in Drenthe gevonden bij het Tolhuis bij Meppel (km 212-522, 2004), op een dode tak van Zomereik in het Oosterzand bij Havelte (km 215-536, 2004) en op een stronk

van Grove den in Boswachterij Ruinen (km 223-528, 2007). Dat is opmerkelijk weinig aangezien het Kortsporig gespenvliesje in de rest van Nederland in 51 atlasblokken is genoteerd (NMV, 2013), met een opvallende concentratie bezuiden Rotterdam, ongetwijfeld een waarnemerseffect. Dit vliesje komt voor op allerlei substraat: loof- en naaldhout, strooisel en dode zwammen in Europa en Noord-Amerika.

Athelopsis lembospora

Bootsporig vliesje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	1	1	2	0	0	2	4	1	8	1	2

Status: Zeldzaam, n= 23, n<99: 8, n>99: 16, trend $\pm$, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1972. – Hab (n= 16): jeneverbesstruweel 31%, elzenbroekbos 19%, droog, voedselarm naaldbos en gemengd bos 19%, rietland en oevervegetaties 13%, parken en plantsoenen 6%, wilgenstruweel 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%. – Sub (n= 26): dode takken en twijgen 61%, dode stengels 23%, gevallen blad 8%, rest 7%. – Org (n= 25): kruidachtige planten 32% (waarvan varens 12%, russen 8%, overige grasachtige planten 8%), naaldbomen 32% (waarvan Jeneverbes 20%, Taxus 8%, spar 4%), loofbomen 16% (waarvan vlier 8%).

Het Bootsporig vliesje is in het veld niet te onderscheiden van andere vliesjes van het geslacht *Athelia*, ondanks zijn crème kleur. Dat zou een reden kunnen zijn dat deze soort relatief weinig verzameld is. Onder de microscoop valt op dat de basidiën een versmalde, steelvormige voet hebben en dat de sporen er uit zien als bootjes met een naar boven gekromde boeg. Ze meten 7-10 x 3-4 μm en zijn vaak aan elkaar verkleefd. Soms worden de sporen te klein gemeten doordat ze gemakkelijk onrijp van de basidiën loslaten. Ze lijken dan op die van het Fopvliesje (*Athelopsis lacerata*) dat echter sporen heeft die enigszins blauw kleuren met jodium en nog niet in Drenthe gevonden is. Het Bootsporig vliesje gaat in de provincie door voor zeldzaam, maar is vermoedelijk algemener. Dit korstzwammetje groeit saprotroof op dode twijgen en takken van diverse naald- en loofbomen, maar ook vaak op resten van kruidachtige planten in allerlei milieutypen, bijvoorbeeld jeneverbesstruwelen op droge, zure, voedselarme zandgrond (oververtegenwoordigd door intensief onderzoek in die biotoop); elzenbossen en wilgenstruwelen op nat,

neutraal, voedselrijk veen en soms buiten het bos in oevervegetaties en natte, ruige graslanden. Ook elders in ons land lijkt het Bootsporig vliesje zeldzaam (NMV, 2013), maar dit is een onderschatting.

<i>Basidioidendron deminutum</i>	Kleinsporig harshaarveegje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1	0

Status: Verdwenen, n= 8, n<99: 8, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 10): elzenbroekbos 40%, droog, voedselarm naaldbos 30%, tuinen en erven 10%, droge heide 10%, wilgenstruweel 10%. – Sub (n= 10): dode takken 90%, houtsnippers 10%. – Org (n= 10): Jeneverbes 30%, spar 20%, Grauwe en Geoorde wilg 20%, Grove den 10%, berk 10%, els 10%.

Het Kleinsporig harshaarveegje is evenals de twee andere soorten van dit geslacht een onopvallend, dun, grauw overtrekje. Microscopisch is het in alle onderdelen kleiner met gladde, ellips- tot eivormige sporen van 5-7 x 4-5 µm (De Vries, 2009). De soort is in Drenthe beduidend zeldzamer dan de twee andere harshaarveegjes en vrijwel alleen bekend uit het Dwingelderveld en omgeving met daarbuiten een vindplaats bij Foxwolde. Dit verspreidingspatroon is voor een belangrijk deel kunstmatig en bepaald door de plekken waar proefvlakken zijn onderzocht in het kader van mycosociologische studies vanuit het toenmalige Biologisch Station te Wijster. Dit onopvallende korstje is kennelijk vrijwel alleen bij minutieuze inspectie van veel dood hout te ontdekken. Alle waarnemingen stammen uit de periode 1981-1984 toen dergelijk onderzoek haar hoogtepunt had, hetgeen uiteraard niet hoeft te betekenen dat het Kleinsporig harshaarveegje werkelijk uit Drenthe is verdwenen. Het is wel opmerkelijk dat het nagenoeg even onopvallende Ruwsporig harshaarveegje (*Basidioidendron caesiocinereum*) en Grootsporig harshaarveegje (*Basidioidendron cinereum*) ook recent nog regelmatig worden gevonden. Het Kleinsporig harshaarveegje groeit saprotroof op dode takken en stukjes hout van zowel naald- als loofbomen in de meest uiteenlopende milieus, zoals

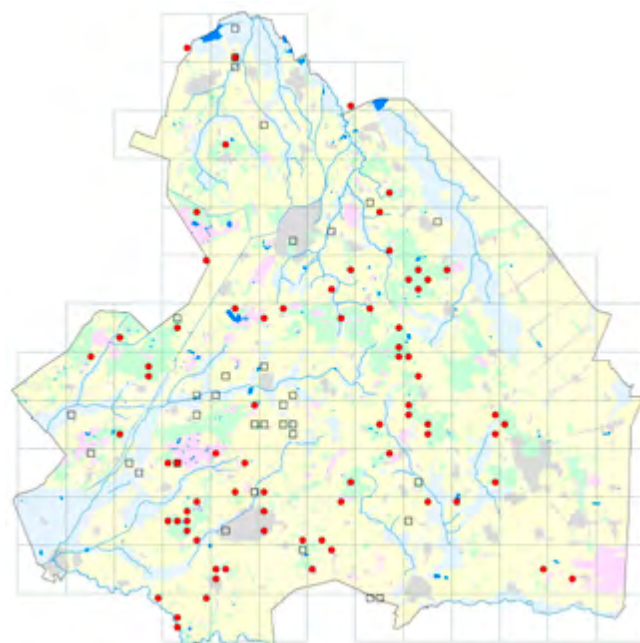
nat, voedselrijk elzen- en wilgenbroek; droog, voedselarm sparren- en dennenbos; tuinen en droge heide. Buiten Drenthe zijn er in Nederland alleen meldingen uit de omgeving van Ommen, Harderwijk en Deurne (NMV, 2013). Ook elders in Europa is het een zeldzaamheid.

<i>Ceraceomyces serpens</i>	Aderig wasvlies	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		4	0	1	2	0	0	1	13	25	42	24	10

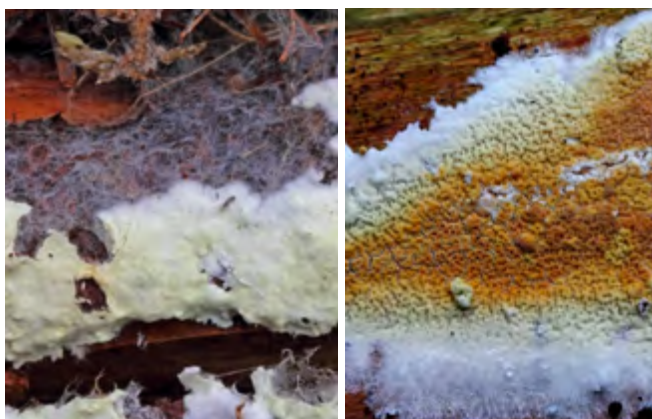
OPN 1995: *Ceraceomyces crispatus*

Status: Matig algemeen, n= 107, n<99: 33, n>99: 76, trend ±, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1974. – Hab (n= 49): elzenbroekbos 18%, droog, voedselarm gemengd bos 18%, wilgenstruweel 14%, droog, voedselarm naaldbos 12%, jeneverbesstruweel 10%, droog, voedselarm loofbos 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, loofbos op verdroogd hoogveen 4%, tuinen en ruigten 4%, rest 8%. – Sub (n= 99): dode takken en twijgen 65%, dode stammen 14%, dode stronken 7%, dood hout onbepaald 8%, rest 6%. – Org (n= 99): loofbomen 52% (waarvan Zomereik 14%, Grauwe en Geoorde wilg 14%, els 3%, Beuk 2%, vlier 2%); naaldbomen 48% (waarvan lariks 16%, Grove den 5%, spar 5%, Jeneverbes 4%, Douglasspar 3%).

Volgroeide exemplaren van het Aderig wasvlies kunnen in het veld min of meer herkend worden aan het rimpelig geaderde oppervlak. Bij jonge, verse exemplaren kan men heel vaag iets ontwaren dat lijkt op de aanleg van ondiepe gaatjes als in de Spekzwoerdzwam (*Phlebia tremellosa*). De kleur varieert van crème via gelig, oranje naar roodachtig of zelfs lichtgroenig en de randzone is vaak royaal voorzien van witte draden en dradenbundeltjes (rhizomorfen). De sporen meten 4-5,5 x 2-2,5 µm. Alle septen hebben een gesp. Heel jonge exemplaren zijn te verwarren met de Vergelende vlieszwam

(*Fibulomyces mutabilis*) die zich microscopisch onderscheidt door een dichtere hyfenstructuur in het subhymenium. In Drenthe geldt het Aderig wasvlies als matig algemeen, met een voorkeur voor het plateau boven de veenkoloniën en laagveenstreken. In de rest van ons land is deze korstzwam vrij zeldzaam en vrijwel beperkt tot de pleistocene gedeelten (NMV, 2013). Hij groeit saprotroof op dode, afgefallen takken, minder vaak stronken en stammen, van allerlei naald- en loofbomen. In Drenthe zijn lariks, Zomereik en wilgen de

belangrijkste waardplanten. Ook wat habitat betreft is het Aderig wasvlies niet kieskeurig: hij is regelmatig aangetroffen in naald-

en loofbossen op droge, voedselarme zandgrond, maar ook in elzenbroekbossen en wilgenstruwelen op nat, voedselrijk veen.

Ceratobasidium pseudocornigerum Melig waswebje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2004.

Het Melig waswebje is een zeer dun grijzig wit laagje en herkenning volgt pas als de microscopische structuren duidelijk zijn. Het woord 'webje' doet niet direct aan iets wasachtigs denken. De wasachtige consistentie ziet men alleen vers en de zeer fijne, webachtige structuur verschijnt na opdrogen. Het Melig waswebje verschilt van het Berijpt waswebje (*Ceratobasidium cornigerum*) door de grotere sporen van 7-11,5 x 3,5-6 µm. Door Krieglsteiner (2000) wordt het Melig waswebje beschouwd als een variëteit van de laatste soort. In Drenthe zijn twee vondsten bekend: op een dode tak van Grauwe

of Geoorde wilg in een gemengd loofbos op tamelijk rijke, vochtige grond bij het Pompstation te Weerwille (km 216-526, 2004, herb. B. de Vries) en op een dode tak van Grove den in voedselarm, zuur milieu in het Groote Zand bij Hooghalen (km 233-549, 2006). Over de ecologische range valt nog weinig te zeggen. In Zuid-Duitsland is het Melig waswebje vooral aangetroffen op loofhout in vochtige, voedselrijke bossen (Krieglsteiner, 2000). In Nederland is de soort buiten Drenthe bekend van drie atlasblokken in het zuiden van het land (NMV, 2013).

Clavulina rugosa Rimpelige koraalzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	0	0	0	0	0	1	4	14	35	16	8

Status: Vrij zeldzaam, n= 50, n<99: 16, n>99: 37, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1923. – Hab (n= 25): droog, voedselarm naaldbos 28%, droge voedselrijke lanen 16%, voedselarme lanen 16%, wilgenbroekstruweel 12%, parken en plantsoenen 4%, vochtig, voedselarm gemengd bos 4%, voedselarme jonge bosaanplant 4%, rest 16%. – Sub (n= 12): humus 38%, veen 25%, strooisel 13%, grond onbepaald 25%. – Org (n= 12): spar 50%, Zomereik 25%, Geoorde en Grauwe wilg 17%, Beuk 8%.

Van de drie koraalzwammen uit het geslacht *Clavulina* is de Rimpelige koraalzwam de minst vertakte en de minst algemene soort. Vaak is het niet meer dan een afgeplat, in de lengte gegroefd, onregelmatig gevormd knotsje dat aan het uiteinde in meer of mindere mate vertakt is. Het witte vruchtlichaam kan tot 10 cm hoog worden. Wanneer er wel meerdere vertakkingen zijn, dan is verwarring met de Witte koraalzwam (*Clavulina coralloides*; zie aldaar) mogelijk. In het veld vind je de Rimpelige koraalzwam vaak met tientallen exemplaren bij elkaar, meestal op plaatsen met een niet te hoge begroeiing, zodat ze goed zichtbaar zijn. In Nederland is het een matig algemene soort die hoofdzakelijk op het pleistoceen en in Zuid-Limburg voorkomt en daarbuiten op enkele plaatsen in de duinen en het noordelijke zeekleigebied (NMV, 2013). In Drenthe is de Rimpelige koraalzwam vrij zeldzaam met de meeste waarnemingen uit in de noordelijke helft, vooral op de lemige gronden van de Hondsrug en op potklei bij Roden. Je zult hem nooit in boomloze gebieden tegenkomen; het vermoeden bestaat dat het een mycorrhizavormer is (Smith et al., 2007). In Drenthe zijn weinig meldingen van begeleidende boomsoorten.

Opvallend is dat naast wilg, Zomereik en Beuk ook vaak Fijnspaar genoemd wordt, in afwijking van de Witte en Asgrauwe koraalzwam die vrijwel tot loofbomen beperkt zijn. In Baden-Württemberg wordt de Rimpelige koraalzwam zelfs in 88% van de gevallen bij naaldbomen gemeld, overwegend (77%) bij Fijnspaar. In Drenthe kan hij in jonge sparrenbossen op voormalige landbouwgronden soms talrijk optreden, bijvoorbeeld in het Buinerveld en Hoogveld bij Anderen. Verder is de soort geregeld gemeld uit lanen op matig voedselarme tot rijke zandgrond en van wilgenstruweel. Op zure, voedselarme bodems schittert de soort door afwezigheid. In de boswachterijen is hij op bermen van schelpenpaden en boswegen aangewezen. Deze standplaatsen zijn in het algemeen als 'voedselarm loofbos' en 'voedselarm gemengd bos' genoteerd. In Midden en Zuid-Nederland is een behoorlijke achteruitgang te zien in het aantal vindplaatsen (NMV, 2013). In Noord-Nederland doet deze zwam het beter. Vanwege de landelijke achteruitgang staat de Rimpelige koraalzwam als kwetsbaar op de Rode lijst (Arnolds & Veerkamp, 2008).

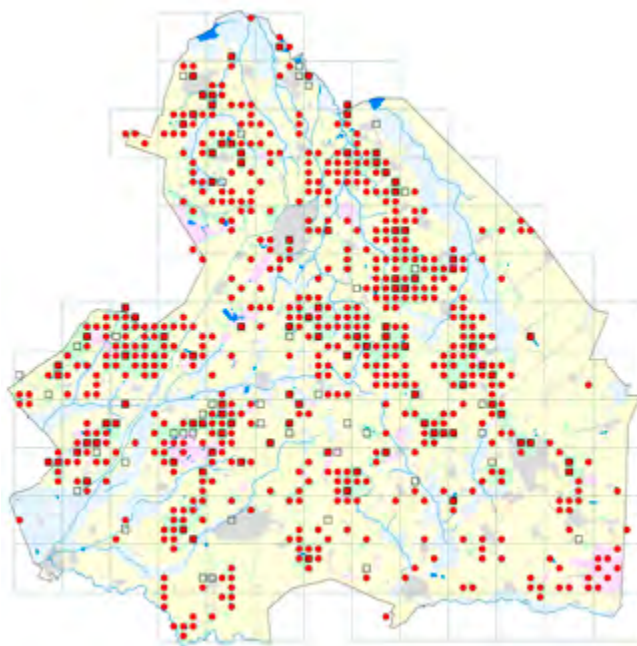
Clitocybe clavipes

Knotsvoettrechterzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	0	1	36	325	682	185	10

Status: Algemeen, n= 695, n<99:139, n>99: 654, trend +++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1940. – Hab (n= 323): droog, voedselarm loofbos 26%, voedselarm gemengd bos 21%, droog, voedselarm naaldbos 14%, jeneverbesstruweel 12%, droge, voedselarme lanen 10%, droge, voedselrijke lanen 4%, parken en plantsoenen 3%, jonge bosaanplant 2%, houtwallen en -singels 2%, heide en hoogveen 2%, rest 4%. – Sub (n= 111): humus 54%, strooisel 42%, rest 4%.

De Knotsvoettrechterzwam is een goed herkenbare, middelgrote trechterzwam met een niet hygrofane, bruingrijzige, vrij vlakke hoed en crèmekleurige lamellen die duidelijk langs de steel af lopen. Een leuk veldkenmerk levert de knotsvormig verdikte steel, die vooral bij vochtig weer als een spons water opneemt, en bij uitknippen weer afgeeft. De Knotsvoettrechterzwam is een soort van naald- en loofbossen op voedselarme, zure, droge zandgronden. Hij komt minder vaak voor in lanen, in bossen op wat rijkere bodems en op vochtige tot natte bodems. Incidenteel wordt hij ook ver van bomen aangetroffen op strooisel in heide en heischrale graslanden (Arnolds, 1983). De Knotsvoettrechterzwam leeft saprotroof van plantaardig materiaal op of in de bodem, met name op ruw strooisel van naald- en loofbomen. In Drenthe is de Knotsvoettrechterzwam een algemene soort van zandgebieden, met een duidelijke voorkeur voor boswachterijen en

andere grote bossen. Hij is zeldzaam in de oostelijke veenkoloniën en de laagveenstreken, omdat daar weinig bossen zijn en de bodem vaak te voedselrijk is. Dit sluit aan bij de situatie in Nederland, waar de soort vrijwel beperkt is tot het pleistoceen, Zuid-Limburg en de duinen (NMV, 2013). De Knotsvoettrechterzwam vertoont in Drenthe een duidelijke toename. Dit kan een gevolg zijn van de toegenomen vermessing van het milieu, waar de soort positief op lijkt te reageren. In Baden-Württemberg groeit hij vooral onder spar en beuk op voedselrijkere, niet te droge bodems (Kriegelsteiner, 2001). De Knotsvoettrechterzwam is als indicatorsoort opgenomen in het landelijk meetnet paddenstoelen (Arnolds & Veerkamp, 1999).

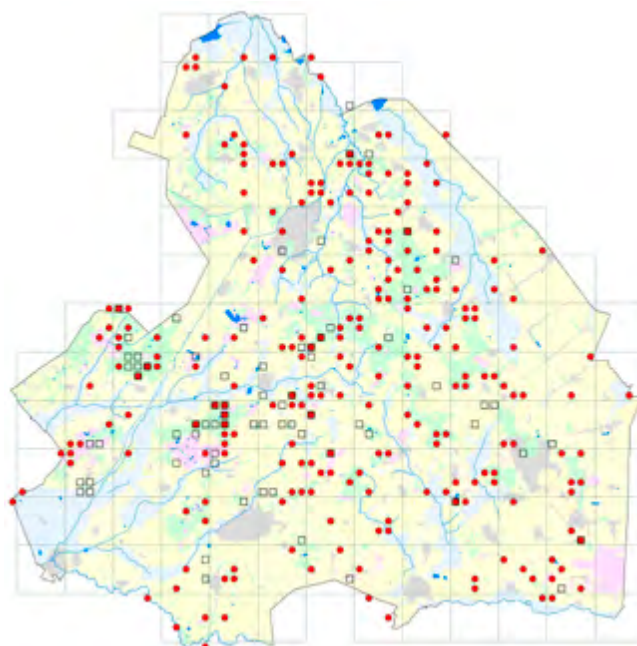
Clitocybe diatreta

Vaalroze trechterzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	0	3	7	79	190	80	5

Status: Vrij algemeen, n= 297, n<99: 75, n>99: 239, trend ++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1968. – Hab (n= 130): voedselarm naaldbos 37%, jeneverbesstruweel 17%, droge, voedselarme lanen 11%, droog, voedselarm loofbos 9%, droge, voedselrijke lanen 7%, heide en schrale graslanden 6%, droog, voedselarm gemengd bos 5%, jonge bosaanplant 2%, rest 6%. – Sub (n= 24): strooisel 54%, humus 38%, hooi, stengels 8%.

Verse exemplaren van deze middelgrote, dunvlezige trechterzwam hebben een bruinroze tot vleeskleurige, ongestreepte hoed met een wit berijpt, ingerold randje. Bij vochtig weer heeft de hoed volgens sommigen een spekgans. Bij droogte verbleekt de hoed tot bijna wit met een zweem roze en de soort is dan moeilijk te onderscheiden van

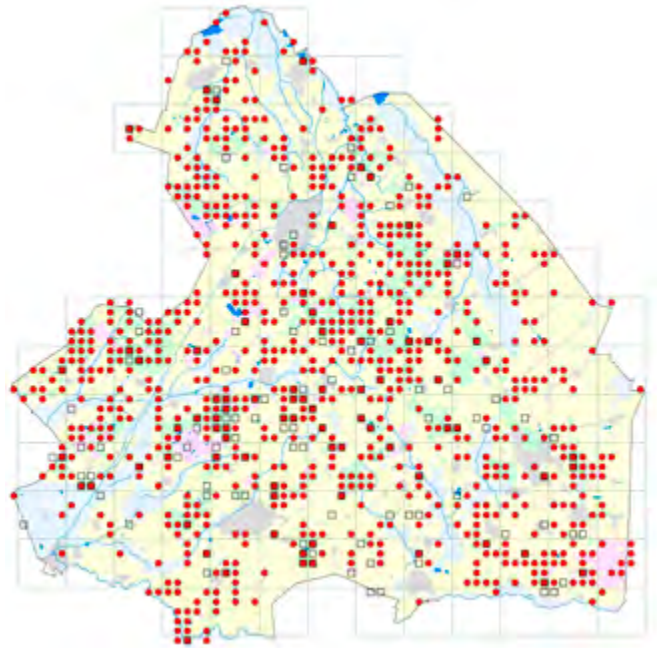
verbleekte exemplaren van andere hygrofane trechterzwammen, met name de Bleekrandtrechterzwam (*Clitocybe marginella*; zie hieronder). De Vaalroze trechterzwam is vooral een soort van bossen en lanen met een lichte voorkeur voor milieus met naaldbomen. Meestal wordt hij aangetroffen op droge, voedselarme zandgronden, maar 9% van de meldingen komt uit lanen, houtwallen en jonge bosaanplant op wat rijkere bodem. Verder komt hij af en toe voor in droge heide, heischrale graslanden en er is een vondst in een pijpenstrootjesveld. De Vaalroze trechterzwam is een verteerder van strooisel van diverse naald- en loofbomen, soms van heide en kruidachtige planten zoals

grassen. In Baden-Württemberg komt hij alleen in sparren- en dennenbossen voor en is daar tamelijk zeldzaam (Krieglsteiner, 2011). In Drenthe is de Vaalroze trechterzwam vrij algemeen, met minder hoge dichtheden in laagveengebieden, de oostelijke veenkoloniën en de brede stroomdalen. Ook in Nederland is deze soort vrij algemeen op de pleistocene zandgronden en in de duinen (NMV, 2013). Hij is zowel regionaal als landelijk sterk toegenomen. Dat kan komen doordat de Vaalroze trechterzwam positief reageert op verzuring en vermessing, maar ook doordat tegenwoordig trechterzwammen in het veld veel beter worden herkend en daardoor vaker worden benoemd.

<i>Clitocybe marginella</i>	Bleekrandtrechterzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		9	0	0	0	0	1	15	43	214	578	376	62

Status: Zeer algemeen, n= 908, n<99: 162, n>99: 827, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1964. – Hab (n= 227): droog, voedselarm loofbos 27%, jeneverbesstruweel 15%, droog, voedselarm naaldbos 12%, droge, voedselarme lanen 10%, heide en heischraal grasland 6%, houtwallen en -singels 5%, moerasbossen 5%, droog, voedselarm gemengd bos 4%, droge, voedselrijke lanen 3%, graslanden en open wegbermen 3%, parken en tuinen 2%, rest 8%. – Sub (n= 136): strooisel 63%, humus 32%, veen 3% rest 3%. – Org (n= 52): eik 31%, berk 23%, den 12%, spar 6%, wilg 6%, Wilde gagel 4%, Beuk 4%, grasachtige planten 4%, loofbomen onbepaald 10%.

De Bleekrandtrechterzwam behoort tot een groepje dunvlezige, hygrofane trechterzwammen, die bij droogte zo bleek worden, dat ze in het veld nauwelijks nog te op naam te brengen zijn. Bovendien verschilt de Bleekrandtrechterzwam microscopisch niet van de Vaalroze trechterzwam (*Clitocybe diatreta*), die op dezelfde groeiplaatsen kan voorkomen, zodat verbleekte exemplaren nogal eens onbenoemd blijven. In vochtige toestand onderscheidt de Bleekrandtrechterzwam zich van de Vaalroze trechterzwam (zie hierboven) door de blekere, geelbruine tot licht vleeskleurige hoed met een iets verdiept, donkerder centrum en een lichtere, gestreepte rand. De Bleekrandtrechterzwam groeit in dezelfde milieus als de vorige soort, maar is in Drenthe veel algemener. Hij is vaak talrijk op strooisel in loof- en naaldbossen en lanen op voedselarme, zure, droge zandgronden en hij kan een dikke strooisellaag goed

verdragen. Ongeveer 10% van de vondsten komt echter van rijkere en/of vochtige tot natte bodems, met name uit bossingels, jonge bosaanplant, plantsoenen, bossen op potklei en moerasbosjes. Verder groeit de Bleekrandtrechterzwam soms verwijderd van bomen in heidevelden, boomloze wegbermen en graslanden. In Nederland is de Bleekrandtrechterzwam algemeen, vooral op het pleistoceen, minder in de duinen en Zuid-Limburg (NMV, 2013). In Drenthe is de soort zeer algemeen. Alleen in de boomarme hoogveenontginningen in het oosten en rond Smilde is hij veel minder algemeen, alsmede in de stroomdalen en laagveengebieden. Het aantal vondsten van de Bleekrandtrechterzwam is sterk toegenomen, deels door tolerantie ten opzichte van verzuring en vermessing, deels door betere herkenning in het veld.

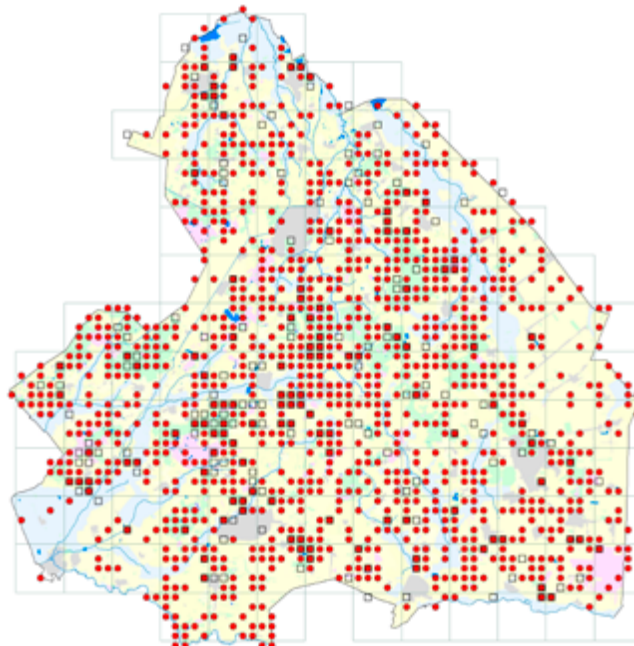
<i>Clitocybe metachroa</i>	Tweekleurige trechterzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		10	0	1	0	0	0	0	4	100	978	790	226

Status: Zeer algemeen, n= 1349, n<99: 279, n>99:1230, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar:1963. – Hab (n= 538): droog, voedselarm loofbos 30%, voedselarm naaldbos 17%, jeneverbesstruweel 14%, droge, voedselarme lanen 7%, droge, voedselrijke lanen 6%, moerasbossen en -struwelen 6%, droog, voedselarm gemengd bos 5%, jonge bosaanplant 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, houtwallen en -singels 2%, heide en schraal grasland 2%, rest 4%. – Org (n= 89): Zomereik 24%, berk 17%, Grove den 9%, Geoorde en Grauwe wilg 6%, spar 5%, Wilde gagel 3%, Beuk 3%, els 3%, lariks 2%, Jeneverbes 2%, zegge 1%, loofbomen onbepaald 23%, naaldbomen onbepaald 1%.

De Tweekleurige trechterzwam heeft in vochtige toestand een grijsbruine (var. *metachroa*) of geelbruine tot okergele hoed (var.

aquosoumbrina) met een gestreepte, spoedig vlakke rand. De lamellen zijn bleekgrijsbruin en de steel is vaak bleekgrijsbruin aan de top en donker aan de basis. Aan dit contrast ontleent de soort zijn Nederlandse naam, maar het is geen constant kenmerk. Hij heeft geen specifieke geur, dit in tegenstelling tot de Gestreepte trechterzwam (*Clitocybe vibecina*), ook een grijsbruine soort, die naar meel ruikt. Veelvuldig wordt de Tweekleurige trechterzwam in droge toestand aangetroffen met een bleke hoed, die alleen in het verdiepte centrum

nog wat op kleur is. Totaal verbleekte exemplaren zijn in het veld eigenlijk niet te onderscheiden van bijvoorbeeld de Mesttrechterzwam (*Clitocybe amarescens*) en de Donkere trechterzwam (*Clitocybe metachroides*). Microscopische controle is dan noodzakelijk, maar het meenemen van verbleekte trechterzwammen is niet populair. Zodoende komen er in het Drentse bestand 155 waarnemingen van de Tweekleurige trechterzwam voor 'in brede zin', waarbij het in het midden wordt gelaten om welke van de drie soorten het gaat. Deze waarnemingen worden verder buiten beschouwing gelaten. De Tweekleurige trechterzwam komt eigenlijk overal voor waar strooisel van bomen aanwezig is op min of meer zure bodem. In 80% van de gevallen is een loofboom als leverancier opgegeven en in 19% een naaldboom. De overige 1% betreft dood materiaal van kruidachtige planten. De soort komt veelvuldig voor in de diverse loof-, naald- en gemengde bossen en in lanen op (matig) voedselarme, min of meer zure, droge zandgronden, maar hij wordt ook gemeld uit lanen en jonge bosaanplant op rijkere bodem, uit loofbos op uitdrogend hoogveen en uit nattere milieus zoals elzenbroekbossen en gagelstruwelen.

Daarnaast is hij soms te vinden in parken en plantsoenen en in heischrale graslanden. De Tweekleurige trechterzwam is in Drenthe zeer algemeen, vooral op het plateau. Hij is minder algemeen in de brede stroomdalen, laagveengebieden en veenkoloniën in het oosten en rond Smilde. De soort neemt sterk toe en lijkt baat te hebben bij verzuring, vermesting en strooiselophoping. Ook in Nederland is de Tweekleurige trechterzwam algemeen, vooral op de hoger gelegen zandgronden en de duinen, maar veel minder in de kleigebieden (NMV, 2013). De variëteit *aquosoumbrina* is in Drenthe uit 27 hokken bekend en geldt als zeldzaam.

Clitocybe metachroides

Donkere trechterzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	1

Status: Zeer zeldzaam, n= 10, n<99: 7, n>99: 3, trend ---, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar:1976.

Verse, vochtige exemplaren van de Donkere trechterzwam hebben een donkerbruine hoed met een rand die wat ingerold blijft en niet tot nauwelijks gestreept is. De verschillen met de hiervoor besproken Tweekleurige trechterzwam (*Clitocybe metachroa*) zijn echter nogal subtiel, zodat microscopische controle gewenst is, zeker als de vruchtlichamen in droge toestand verbleekt zijn. Microscopisch is de Donkere trechterzwam te herkennen aan geïncrusteerd pigment op de celwanden van de hoedhuid, bestaande uit donkere plakjes, korreltjes of bandjes. De Donkere trechterzwam is een strooiselverteerder en in Drenthe zes keer gemeld uit een loofbos, twee keer uit een naaldbos en van een wegberm, waar hij op eikenbladeren groeide,

die uit de sloot waren gebaggerd. In Scandinavië groeit de Donkere trechterzwam vooral op naaldenstrooisel en is hij algemeen (Knudsen & Vesterholt, 2008), terwijl uit Baden-Württemberg geen vondsten bekend zijn (Kriegelsteiner, 2001). Met elf meldingen uit tien kilometerhokken is de soort in Drenthe zeer zeldzaam. Ook elders

in Nederland is hij zeldzaam, voornamelijk op het pleistoceen en in Zuid-Limburg, maar hij wordt sinds 1990 meer gemeld (NMV, 2013). In Drenthe daarentegen is de Donkere trechterzwam ondanks de vele

inventarisaties sinds 1999 maar drie maal gevonden. Het is de vraag of de soort in Drenthe zeldzamer wordt of door veel waarnemers niet wordt herkend.

<i>Clitopilus rhodophyllus</i>	Oortjesmolenaar	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 2009.

Dit paddenstoeltje is een witachtig, ongesteeld schelpje dat net als de Gewone schelpjesmolenaar (*Clitopilus hobsonii*; zie aldaar) zijdelings aan het substraat is aangehecht. De Oortjesmolenaar verschilt daarvan door de grotere hoed van 15-45 mm breed, de lamellen met een duidelijk bruinroze tint en het ontbreken van een meelgeur. De soort is in het veld eerder te verwarren met het Wit oorzwammetje (*Crepidotus variabilis*) en verwante soorten, maar de microscoop helpt je dan snel uit de droom: De sporen van de Oortjesmolenaar zijn overlangs fijn geribd, net als van andere molenaars. In Drenthe

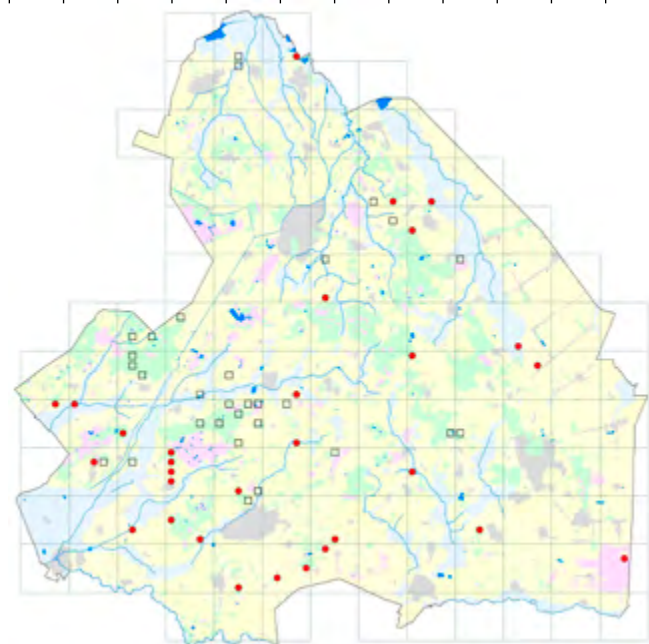
is deze soort pas één keer opgemerkt, in het Oldehaverveld in Boswachterij Ruinen (km 221-528, 2009, herb. L). Hij groeide daar met enkele exemplaren op de basis van een levende Fijnspar in een volgroeid sparrenbos op zure, zandige grond. Een opmerkelijk substraat, want de Oortjesmolenaar is elders bekend van dode stammen en houtsnippers van loofbomen, in het bijzonder van iepen, in bossen op voedselrijke grond (Noordeloos in Arnolds et al., 1995; Knudsen & Vesterholt, 2008). De soort is in Nederland zeer zeldzaam en bekend van drie andere, verspreide atlasblokken (NMV, 2013).

<i>Colacogloea peniophorae</i>	Wasgeel trilkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		1	1	1	2	2	5	0	2	10	14	14	2

OPN 1995: *Achroomyces peniophorae*

Status: Vrij zeldzaam, n= 60, n<99: 30, n>99: 30, trend:--, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1971. – Hab (n= 35): voedselarm naaldbos 37%, wilgenstruweel 17%, droog, voedselarm gemengd bos 11%, vochtig, voedselrijk loofbos en jonge bosaanplant 11%, jeneverbesstruweel 11%, droog, voedselarm loofbos 6%, elzenboekbos 3%, rest 4%. – Sub (n= 55): korstzwammen 55%, dode takken en twijgen 40%, rest 5%. – Org (n= 25): Grove den 28%, Grauwe en Geoorde wilg 16%, spar 12%, lariks 4%, Jeneverbes 4%, Zomereik 4%, Ratelpopulier 4%, berk 4%, els 4%, loofbomen onbepaald 12%, naaldbomen onbepaald 8%.

Het Wasgeel trilkorstje is in het veld min of meer herkenbaar als heel kleine, wasgele plekje op korstzwammen. Het heeft soms een bewimperde rand. Meestal groeit het Wasgeel trilkorstje parasitair op een Kransbekerharskorstje (*Peniophorella praetermissa*), maar niet zelden ook op andere soorten, in Drenthe bijvoorbeeld op Gespentrosvlies (*Botryobasidium subcoronatum*) en Paarse Eikenschorszwam (*Peniophora quercina*). Microscopische kenmerken zijn: veel ongeslachtelijke sporen (conidiën) van 5-10 x 3,5-4,5 µm; de basidiën zijn min of meer uitgerekte knotsvormig 40-60 x 5-7 µm en dwars gesepteerd; de bijbehorende geslachtelijke sporen zijn ellipsoid, 8-9 x 5 µm en te herkennen aan hun brede

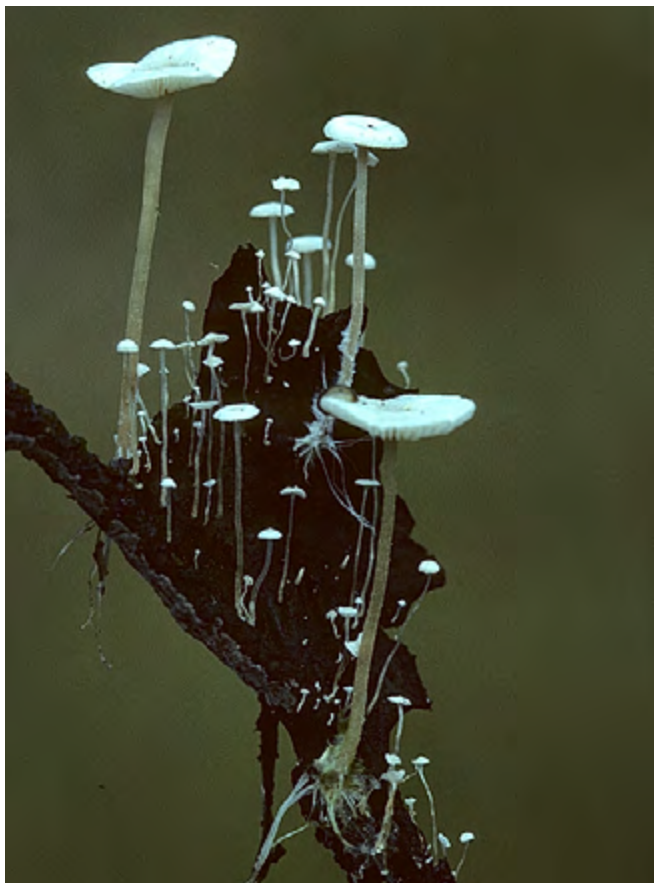
apiculus. Het Wasgeel trilkorstje geldt in Nederland als zeldzaam en heeft verreweg de hoogste dichtheid in Drenthe (NMV, 2013). Dat is een gevolg van de speciale aandacht van sommige waarnemers voor korstzwammen. Van de 64 waarnemingen in het bestand staan er 34 (56%) op naam van Bernhard de Vries. De soort is vermoedelijk in werkelijkheid vrij algemeen. Hij is ongeveer net zo vaak gevonden op naaldbos (56%) als op loofbos (44%) en komt in allerlei bostypen voor, zowel nat en voedselrijk als droog en voedselarm.

<i>Collybia cirrata</i>	Dwergcollybia	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		1	0	0	0	0	0	4	9	175	353	109	6

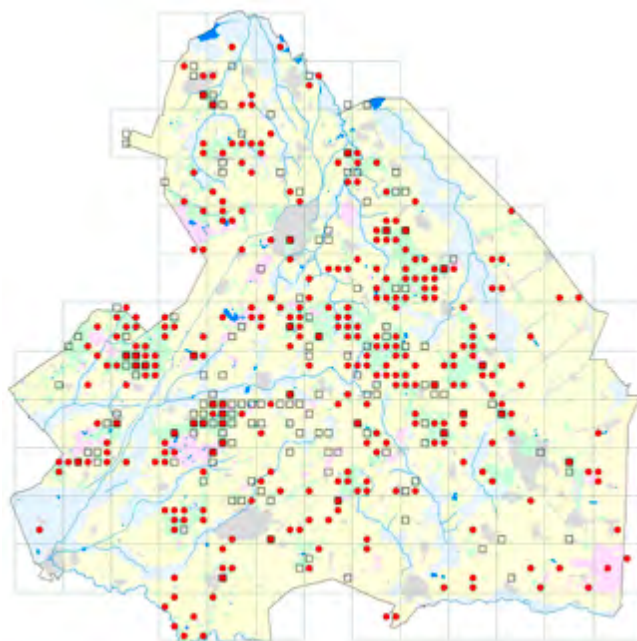
OPN 1995: *Collybia amanitae*

Status: Algemeen, n= 430, n<99: 156, n>99: 310, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1954. – Hab (n= 297): voedselarm naaldbos 32%, jeneverbesstruweel 17%, droog, voedselarm loofbos 15%, voedselarme en voedselrijke lanen 12%, voedselarm gemengd bos 8%, wilgenstruwelen 6%, berkenbroekbos 2%, heide en heischraal grasland 2%, loofhoutsingels 2%, vochtig, voedselrijk loofbos en parken 2%, rest 2%. – Sub (n= 47): paddenstoelen 40% (waarvan melkzwammen 2%, plaatjeszwammen 26%), grond 60% (waarvan humus 26%, strooisel 17%, houtsnippers 4%, veen 2%, leem 2%).

De Dwergcollybia is in het veld goed herkenbaar aan de kleine, witachtige vruchtlichamen met een afgeplat, mat hoedje en dicht opeenstaande lamellen. De steel is evenals het hoedcentrum vaak geelbruin getint en heeft dikwijls een wortelende basis, maar nooit een sclerotium. De Dwergcollybia wordt door sommige auteurs opgevat als een sclerotiumloze vorm van de Okerknolcollybia (*Collybia*

cookei) en/of Purperknolcollybia (*Collybia tuberosa*), maar er is al langgeleden aangetoond dat de Dwergcollybia ook in cultuur geen sclerotia vormt, in tegenstelling tot de andere twee soorten, en dat deze soorten onderling niet kruisbaar zijn (Arnold, 1935). In Drenthe is de Dwergcollybia algemeen en wijdverbreid, maar hij heeft een duidelijke voorkeur voor grote bosgebieden. De vruchtlichamen groeien, vaak in opvallend dichte groepjes, op en rond vergaande vruchtlichamen van grote plaatjeszwammen, zoals Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*), Gewone krulzoom (*Paxillus involutus*),

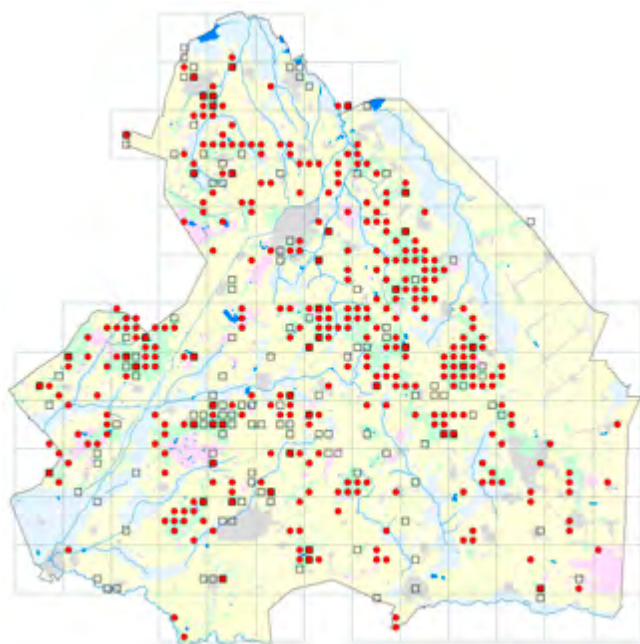

Grofplaatrusssula (*Russula nigricans*) en diverse andere russula's en melkzwammen. Soms komen ze voor op buisjeszwammen, bijvoorbeeld de Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*) en er is één waarneming op rottend Leermos (*Peltigera spec*) (Arnolds, 1983). Het lijkt er in het veld op dat de Dwergcollybia alleen saprotroof op reeds gestorven paddenstoelen voorkomt, maar mogelijk kan hij al levende vruchtlichamen infecteren en als parasiet optreden (Antonin & Noordeloos, 2010). Over de verdeling over gastheren is weinig exact bekend, onder andere omdat de overblijfselen van gekoloniseerde vruchtlichamen meestal onherkenbaar zijn. Vaak is er niets meer van over zodat de soort dan schijnbaar op de grond groeit. De Dwergcollybia wordt aangetroffen in allerlei loof- en naaldbossen, parken en lanen op voedselarme tot voedselrijke, zure tot basische bodems. Hij groeit zelden op onbeschaduwde standplaatsen, zoals in heidevelden. In Nederland is de soort algemeen op het pleistoceen en in de duinstreek, elders veel zeldzamer (NMV, 2013).

<i>Collybia cookei</i>	Okerknolcollybia	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	2	17	112	384	143	11

Status: Algemeen, n= 461, n<99: 157, n>99: 349, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1965. – Hab (n= 247): droog, voedselarm loofbos 32%, droog, voedselarm naaldbos 21%, droog, voedselarm gemengd bos 11%, voedselarme en voedselrijke lanen 10%, jeneverbesstruweel 7%, vochtig, voedselrijk loofbos en parken 6%, loofhoutsingels 4%, elzen- en berkenbroekbos 2%, wilgenstruwelen 1%, heide en heischraal grasland 1%, rest 5%. – Sub (n= 51): paddenstoelen 49% (waarvan russula 10%, plaatjeszwammen 29%), grond 51% (waarvan strooisel 29%, humus 14%, houtsnippers 2%, veen 2%, leem 2%).

De Okerknolcollybia lijkt op het eerste gezicht sprekend op de hierboven besproken Dwergcollybia (*Collybia cirrata*), maar de vruchtlichamen ontspruiten uit een bol, okergeel sclerotium van 1-5 mm doorsnee. Soms is dat sclerotium verscholen in het substraat en dan is zorgvuldig zoeken vereist om de identiteit vast te stellen. De verspreiding van beide soorten in Drenthe vertoont grote overeenkomsten, met een voorkeur voor grotere bosgebieden op het zandplateau. De Okerknolcollybia is iets algemener. Ook deze soort groeit saprotroof, mogelijk ook parasitisch, in groepjes op en rond verrotte vruchtlichamen van grotere plaatjeszwammen, waaronder diverse russula's, Gewone zwavelkop (*Hypholoma fasciculare*) en Honingzwam (*Armillaria* spp.). Vaak zijn de resten onherkenbaar of in het geheel niet meer te zien. De Okerknolcollybia groeit in allerlei bostypen en op andere beschaduwde plaatsen, zoals beboomde weg-

bermen, maar vergeleken met de Dwergcollybia ligt het zwaartepunt wat meer in loofbossen en minder in naaldbossen. In open vegetaties is de Okerkolcollybia zeer schaars. Er zijn enkele opgaven van heidevegetaties. In Nederland is de soort algemeen op het pleistoceen en in de duinstreek, elders veel zeldzamer (NMV, 2013).

Coniophora olivacea

Harige kelderzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1999.

De Harige kelderzwam is een vrij dikke, resupinate korstzwam met een glad, ongeplooid oppervlak. Net als bij de andere kelderzwammen is de kleur in onrijpe toestand geel, later grijsbruin of olijfgroen. De soort wordt gekenmerkt doordat het oppervlak dicht bezet is met bruine haren die tot 0,25 mm lang worden en met een loep goed te zien zijn. De haren zijn dicht bezet met kristallen. De Harige kelderzwam is in Nederland zeer zeldzaam op ver uiteenliggende plaatsen (NMV, 2013). Dat geldt ook voor Drenthe, waar tot nu toe

drie vindplaatsen bekend zijn: op nat, bewerkt (naald?)hout op het terrein van sloopbedrijf Bork in Zwartschaap (km 230-530, 1999, herb. B. de Vries), op een dode eikenstam aan een bosrand in De Klencke bij Oosterhesselen (km 246-530, 2004, herb. B. de Vries) en, na afsluiting van het Atlasbestand, op een dode stam van een naaldboom in het Asserbosch (km 233-556, 2011, herb. B. de Vries). Kriegsteiner (2000) vermeldt uit Zuid-Duitsland uitsluitend vondsten op Grove den en Fijnspar. Ook Hallenberg (1985) vermeldt in Scandinavië een voorkeur voor naaldhout, maar Bernicchia & Gorjón (2010) noemen in Italië vondsten op dode stammen van eik en Beuk.

Cortinarius diasemospermus

Kleine pelargoniumgordijnzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	9	2

Status: Zeldzaam, n= 23, n<99: 2, n>99: 21, trend +++, RL08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 1980.

De Kleine pelargoniumgordijnzwam heeft een alledaagse bruine hoed die jong door witte velumvezeltjes grijsbruin lijkt. In volwassen toestand is de hoed vrijwel glad met alleen enkele schubjes aan de rand. Hij is niet alleen minder geschubd, maar ook wat tenerder dan de bekende Gewone pelargoniumgordijnzwam (*Cortinarius paleaceus*) en verschilt daarvan verder door de jong vaak typisch grijsviolette lamellen en een wat mildere pelargoniumgeur. Om de Kleine pelargoniumgordijnzwam met zekerheid te determineren is microscopisch onderzoek noodzakelijk omdat de macroscopische verschillen met andere pelargoniumgordijnzwammen nogal subtiel zijn en bovendien afhankelijk van weersomstandigheden en leeftijd van de vruchtlichamen. De sporen meten 8-10 x 4,5-5,5 µm en zijn daarmee slanker dan die van de Gewone pelargoniumgordijnzwam. De soort is in 1978 beschreven en pas na 1995 in Nederland herkend. Hij is nog

niet opgenomen in het Overzicht van Nederlandse paddenstoelen (Arnolds et al., 1995), hoewel hij toen zeker in ons land aanwezig was. Een deel van de vondsten zal destijds zijn genoteerd als de Kale pelargoniumgordijnzwam (*Cortinarius rigidus*), een vage naam die in onbruik is geraakt en die in het verleden ook gebruikt is voor weinig geschubde vormen van de Gewone pelargoniumgordijnzwam en voor de Bietengordijnzwam (*Cortinarius umbrinolens*). De 54

meldingen van de Kale pelargoniumgordijnzwam in Drenthe blijven hier dan ook buiten beschouwing. Bijna alle vondsten van de Kleine pelargoniumgordijnzwam stammen van 2006 en later, toen de soort door diverse publicaties wat beter bekend was geworden, onder meer door een determinatiesleutel van Gelderblom (2003). De soort werd echter ook herkend in herbariumcollecties uit twee wilgenstruwelen in Drenthe, verzameld in het kader van mycosociologisch onderzoek in de periode 1980-1985. Volgens het kaartbeeld is de Kleine pelargoniumgordijnzwam in Drenthe zeldzaam, maar wijdverbreid. Vermoedelijk zal hij bij nauwkeurig zoeken in werkelijkheid matig algemeen blijken te zijn. De meeste meldingen zijn van wat rijkere gronden zoals beekdalen en hoogveenontginningen. Hij ontbreekt in de grote bosgebieden op de arme zandgronden. Behalve uit

wilgenstruwelen is de soort ook opgegeven van eiken- en lindelanelen op droog, matig voedselarm zand en van een sparreanaanplant op voormalig bouwland; voorwaar een grote variatie. In Scandinavië worden berk, eik, Beuk, wilg en linde als mycorrhizapartners genoemd, meestal op voedselrijke bodem (Knudsen & Vesterholt, 2008). Binnen de Kleine pelargoniumgordijnzwam worden op basis van microscopische kenmerken twee variëteiten onderscheiden, die door sommige auteurs als soorten worden opgevat: var. *diasemospermus* met langwerpig elliptische, afgeronde sporen en var. *leptospermus* (op soortniveau *Cortinarius tiliaceus*) met spoelvormige, aan het uiteinde versmalde sporen met een deukje boven de apiculus. Van de 26 Drentse meldingen van de Kleine pelargoniumgordijnzwam hebben er 19 betrekking op de eerste variëteit en vier op var. *leptospermus*.

Dacrymyces minor

Olijfgroene druppelzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2002.

De Olijfgroene druppelzwam is in het verleden wel beschouwd als een variëteit van de zeer algemene Oranje druppelzwam (*Dacrymyces stillatus*). De Olijfgroene druppelzwam is meestal kleiner (minder dan 2 mm); de vruchtlichamen blijven gewelfd en de kleur is grijsgeel of met een zwakke olijfgroene tint (Krieglsteiner, 2000). De Oranje druppelzwam kan echter ook wel eens vaalgeel gekleurd zijn.

Dan biedt de microscoop uitkomst: De sporen van de Olijfgroene druppelzwam hebben eveneens drie septen, maar zijn wat kleiner (10-14 x 4-4,5 µm) en dunwandig. In Drenthe is hij nog maar één maal gesignaleerd ten noorden van Norg (km 226-565, 2002, herb. B. de Vries) op een dode eikentak in gemengd bos. In Nederland is de soort zeldzaam, met kleine clusters vindplaatsen bij Leiden en Eindhoven (NMV, 2013); plaatsen waar kennelijk mycologen wonen die deze soort goed in het snotje hebben.

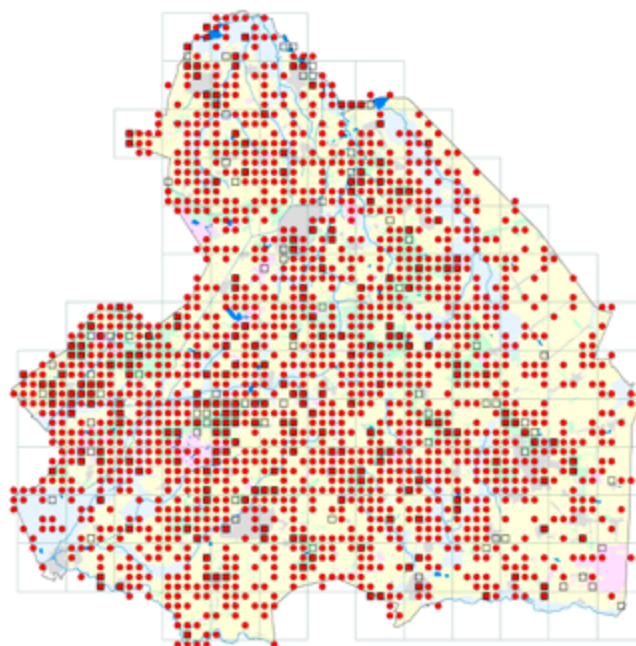
Dacrymyces stillatus

Oranje druppelzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
74	55	77	26	18	36	89	194	386	943	808	419

Status: Zeer algemeen, n= 1733, n<99: 292, n>99: 1669, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1918. – Hab (n= 858): voedselarm naaldbos 22%, droog, voedselarm loofbos 18%, jeneverbesstruweel 14%, voedselarm gemengd bos 12%, wilgenstruweel 6%, elzenbroekbos 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 4%, lanen en bermen 4%, parken en tuinen 4%, houtsingel en –wallen 4%, rest 8%. – Sub (n= 534): dode takken en twijgen 73%, dode stammen 8%, bewerkt hout en hekpalen 6%, stronken 2%, levende bomen 1%, dood hout onbepaald 10%. – Org (n= 502): loofbomen 58% (waarvan eik 16%, wilg 13%, berk 5%, vlier 4%, Beuk 4%, els 3%, populier 1%, Es 1%, Wilde lijsterbes 1%); Naaldbomen 42% (waarvan den 17%, Jeneverbes 10%, spar 7%, lariks 2%, Taxus 1%, Douglasspar 1%).

Iedereen die wel eens achter is met het onderhoud van een houten schutting kent de Oranje druppelzwam. In vochtige tijden laten ze duidelijk zien waar het hout verrot is. Oranje klodertjes trilzwam van enkele mm tot 1 cm zitten dan op de zachte plekken. De Oranje druppelzwam onderscheidt zich van andere druppelzwammen door de relatief forse, ongesteelde vruchtlichamen en microscopisch door de dikwandige sporen van 13-16 x 4,5-5,5 µm die 1-3 dwarsepten vormen en de afwezigheid van gespen. Daarnaast worden in andere vruchtlichamen ongeslachtelijke, eencellige sporen (conidiën of arthrosporen) gevormd. Tot voor kort werd naast de Oranje druppelzwam vaak een Gerimpelde druppelzwam (*Dacrymyces lacrymalis*) onderscheiden op grond van het ontbreken van conidiën en het voorkomen op loofhout in plaats van naaldbout (Arnolds et al., 1995; Hansen & Knudsen, 1997). Volgens Reid (1974) is de Gerimpelde druppelzwam echter alleen maar een stadium van de Oranje druppelzwam en dit standpunt is nu algemeen aanvaard. In het winterhalfjaar vindt men soms in de vruchtlichamen, vooral in bleke exemplaren, een parasitaire Verborgene trilzwam (*Tremella obscura*) die alleen onder de microscoop herkenbaar is aan de afwijkende hyfen met gespen en andere sporen (zie aldaar). De Oranje druppelzwam is een kosmopoliet, maar in droge en hete gebieden is hij zeldzamer. De soort is in Drenthe zeer algemeen en in 61% van alle kilometerhokken aangetroffen, met de laagste dichtheden in de bosarme hoogveenontginningen. Het is te verwachten dat hij ook daar in vrijwel alle hokken te vinden zal zijn. Er is sprake van een

sterke toename en dat is waarschijnlijk slechts voor een deel een gevolg van intensievere inventarisaties. De soort zou in Scandinavië gestimuleerd worden door toegenomen stikstofdepositie en daar een bedreiging vormen voor eeuwenoude houten gebouwen (pers. meded. J. Nitare). Gewoonlijk wordt bij de Oranje druppelzwam een voorkeur voor naaldhout genoemd (Hansen & Knudsen,

1997; Krieglsteiner, 2000), maar in Drenthe is hij vaker op loofhout gevonden. De soort kan op vele waardbomen groeien in vrijwel alle bostypen, bovendien vaak op constructiehout. Deze laatste categorie is ongetwijfeld ondervetegenwoordigd in onze gegevens omdat het voor een veldmycoloog niet voor de hand ligt schuttingen en kozijnen in privétuinen te inspecteren.

Deconica crobula

Franjekaalkopje

OPN 1995: *Psilocybe inquilina* var. *crobula*

Status: Matig algemeen, n= 103, n<99: 47, n>99: 56, trend -, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1967. – Hab (n= 75): droog, voedselarm loofbos 28%, jeneverbesstruweel 21%, wilgenbroekstruweel 9%, droge lanen 8%, matig bemest weiland 5%, voedselarm naaldbos 5%, droog, voedselarm gemengd bos 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 4%, open wegbermen 4%, elzenbroekbos 3%, heide en heischraal grasland 3%, parken en plantsoenen 3%, rest 3%. – Sub (n= 29): dode twijgen 41%, dode stengels en bladeren 41%, mest 7%, houtsnippers 3%, grond 3%, rest 5%. – Org (n=28): bomen en struiken 64% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 25%, Es 7%, els 7%, Grove den 4%, braam 4%, eik 4%, populier 4%, berk 4%, kruidachtige planten 36% (waarvan grasachtige planten 25%), rest 5%.

Het Franjekaalkopje is een paddenstoeltje met een geelbruin tot roodbruin, doorschijnend gestreept, erg kleverig hoedje met vooral aan de rand witte velumvlokjes. Het bovenste, kleverige laagje van de hoedhuid is geheel afstroopbaar. Het Franjekaalkopje werd in het Overzicht (Arnolds et al., 1995) nog als een variëteit beschouwd van het Halmkaalkopje (*Deconica inquilina*; zie aldaar), maar wordt nu meestal als een afzonderlijke soort opgevat (Noordeloos in Bas et al., 1999; Knudsen & Vesterholt, 2008; Noordeloos, 2010). Hij is meestal goed in het veld te onderscheiden van het Halmkaalkopje door de krans van velumvlokjes aan de hoedrand. In twijfelgevallen geven de kleinere sporen van 5,5-8 x 3,5-5,5 µm de doorslag. Het Franjekaalkopje verschijnt gewoonlijk alleen of in groepjes op kleine houtige plantenresten, zoals takjes, houtsnippers en zelfs kegels van naaldbomen, maar bijna even vaak op oude stengels van kruidachtige planten, bij uitzondering ook op oude mest. Daarentegen groeit het Halmkaalkopje gewoonlijk op dode grashalmen en zelden op hout. Het Franjekaalkopje kan vanaf eind juni tot in december gevonden worden. Eén waarneming is uit april. De soort wordt in veel biotopen aangetroffen. Een derde van de waarnemingen komt uit loofbos, met name op voedselarme grond, ruim een vijfde uit jeneverbesstruweel en ruim 10% uit moerasbossen, vooral wilgenbroekstruweel. Verder

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	5	12	12	35	49	19	2

wordt hij gemeld uit naaldbos en gemengd bos, lanen en parken, maar ook uit boomloze biotopen als weilanden, wegbermen, heischraal grasland en heide. Opvallend vaak gaat het hier om droge milieus. Het Franjekaalkopje is in Drenthe matig algemeen en komt vrij gelijkmatig over de gehele provincie voor; minder waarnemingen zijn er in de grote boomarme gebieden. Drenthe heeft binnen Nederland de hoogste dichtheid aan waarnemingen, maar dit is waarschijnlijk het gevolg van de hoge inventarisatie intensiteit.

Deconica horizontalis

Leerkaalkopje

OPN 1995: *Psilocybe horizontalis*

Status: Vrij zeldzaam, n= 53, n<99: 0, n>99: 53, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1999. – Hab (n= 15): droog, voedselarm naaldbos 53%, wilgenbroekstruweel 13%, parken en plantsoenen 7%, droge, voedselarme loofhoutsingels 7%, droog, voedselarm loofbos 7%, kapvlakte in voedselarm loofbos 7%, kapvlakte in gemengd bos 7%. – Sub (n= 23): dode takken 35%, dode stammen 30%, dode stronken 26%, dood hout onbepaald 8%. – Org (n= 24): naaldbomen 54% (waarvan spar 42%, den 4%, Douglasspar 4%); loofbomen 46% (waarvan Beuk 12%, wilg 8%, eik 4%).

Het Leerkaalkopje is in het veld te herkennen aan de halfronde tot niervormige, platte, beigebruine tot oranjebruine hoedjes van circa 2 cm die met een kort, sterk excentrisch steeltje zijdelings aan het substraat zijn gehecht. De lamellen zijn grijsbruin. Dit paddenstoeltje is een nieuwkomer die in 1989 voor het eerst in ons land werd waargenomen op een populierenstronk bij Enter, Overijssel (Reijnders & Vellinga, 1992). Het Leerkaalkopje heeft zich explosief uitgebreid en is nu matig algemeen, zowel in het laag gelegen deel van Nederland als op de hogere zandgronden (NMV, 2013). In Drenthe dateert de eerste vondst uit Boswachterij Odoorn in 1999. Inmiddels is de soort hier uit 53 verspreide kilometerhokken bekend, vooral in boswachterijen, met name die op de Hondsrug en Sleenerug.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	1	3	1	10	18	16	5

Volgens het Overzicht (Arnolds et al., 1995) is het Leerkaalkopje een soort van loofbossen en de eerste vondsten waren ook allemaal op stronken van loofbomen (Reijnders & Vellinga, 1992), maar in Drenthe is ruim de helft van de opgaven afkomstig van naaldhout. Onder de naaldbomen is spar als substraat veruit favoriet, zowel op dode stammen en takken als op stronken. De soort kan in oudere sparrenbossen plaatselijk talrijk zijn. Het betreft dan steeds percelen met een ondergroei van stekelvarens en bramen die op relatief voedselrijke omstandigheden wijst. Vermoedelijk zijn die bosvakken bij het inplanten sterk bemest geweest. Het Leerkaalkopje groeit daar opvallend vaak samen met de Zaagvlakinktzwam (*Coprinopsis laanii*), die een vergelijkbare ecologie heeft. Bij de loofbomen is Beuk opvallend vaak gemeld in relatie tot het vrij geringe aandeel van deze boom in het Drentse bosareaal. De soort is niet alleen bekend van hout, maar de laatste jaren ook regelmatig gevonden op voor paddenstoelen ongebruikelijke substraten van menselijke makelij, zoals weggegooide kranten, kartonnen dozen, kokosmatten en matrassen (Noordeloos, 2010). In Drenthe zijn zulke waarnemingen nog niet gerapporteerd.

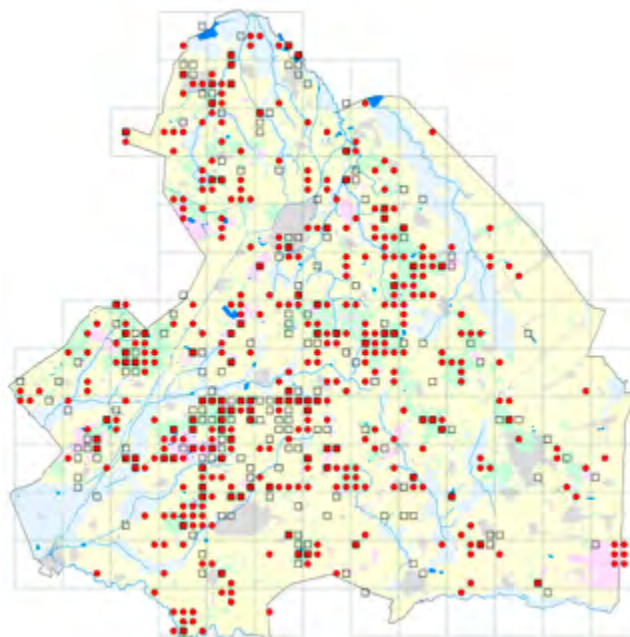
<i>Ditiola peziziformis</i>	Grote druppelzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Femsjonina pezizaeformis</i>		0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 1, n>99: 2, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1973.													

De Grote druppelzwam is één van de weinige trilzwammen die lijkt op een bekerzwammetje dat behoort tot de zakjeszwammen (ascomyceten). De vruchtlichamen worden tot 15 mm hoog en breed en zijn aan de bovenzijde eigeel van kleur en aan de buitenzijde bleker. In verse toestand is de consistentie slap en slijmerig, vergelijkbaar met die van andere trilzwammen. Microscopisch is het verrassend om te zien dat de sporen in rijpe toestand meerdere dwarsschotjes krijgen. De Grote druppelzwam is in Nederland zeldzaam en vrijwel beperkt tot het pleistoceen, met een opvallend zwaartepunt op de Veluwe (NMV, 2013). Hij is in Drenthe uiterst schaars en van drie plekken bekend: op de dode tak van een eik in Berkenheuvel bij

Diever (km 216-543, 1973, herb. L), in een broekbosje in de Eelder- en Peizermade (km 229-577, 2009) en in het Zuid Hijkerzand bij Oranje (km 227-546, 2009, herb. Enzlin). Recent is de soort in het Friese deel van het Drents-Friese Wold gevonden op een takje van Grove den. De Grote druppelzwam groeit saprotroof op recent afgestorven takken en twijgen van diverse loof- en naaldbomen die soms nog in de boom hangen. Volgens de meeste bronnen heeft hij een voorkeur voor loofbomen, in het bijzonder eik (Jülich, 1984), maar in Baden-Württemberg is 80% van alle waarnemingen (n= 57) afkomstig van Zilverspar (Krieglsteiner, 2000), een naaldboom die in Drenthe niet inheems is en slechts zelden wordt aangeplant.

<i>Galerina hypnorum</i>	Geelbruin mosklokje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Algemeen, n= 560, n<99: 247, n>99: 412, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1923. – Hab (n= 971): droog, voedselarm loofbos 22%, droog, voedselarm naaldbos 17%, jeneverbesstruweel 11%, heischraal grasland 10%, wilgenbroekstruweel 8%, heide en pijpenstroveld 7%, voedselarme en voedselrijke lanen 5%, droog, voedselarm gemengd bos 4%, elzenbroekbos 4%, kruipwilgstruweel 2%, vochtig, voedselrijk loofbos en parken 2%, droog schraal grasland 2%, rest 6%. – Sub (n= 226): mos 91% (waarvan veenmos 6%, haarmos 1%, levende bladmossen 76%, dood veenmos 1%), dood hout 4%, strooisel 2%, humus 2%, rest 1%.													
		7	0	1	5	22	16	41	78	268	601	324	81

Voor een gevorderde mycoloog is het Geelbruin mosklokje in het veld meestal wel te herkennen aan de kleine vruchtlichamen met een sterk gewelfde, afgeronde, roestbruine tot geelbruine hoed van 5-15 mm, een relatief korte en dunne steel (15-35 x 1-1,5 mm) met vage velumrestjes en een melige geur en smaak. Het is eigenlijk een paddenstoeltje met een waterhoofd. Microscopisch vormen de amandelvormige sporen van 8-11 x 5-6 µm, variërend van vrijwel glad tot sterk ruw, een goed kenmerk. In Drenthe is het Geelbruin mosklokje algemeen, vooral op de zandgronden, minder in de beekdalen, hoogveenontginningen en laagveenstreken. Hij komt voor in allerlei habitats, zoals droge, voedselarme loof- en naaldbossen, natte, voedselrijke wilgenstruwelen en elzenbossen, heidevelden en schrale graslanden. De vruchtlichamen groeien vrijwel altijd op of tussen levende mossen. Tijdens mycosociologisch onderzoek

in graslanden en heidevegetaties in de jaren zeventig werd dit mosklokje vastgesteld in 27 van de 64 proefvlakken (42%). Hij heeft daarbinnen een sterke voorkeur voor heidevegetaties en heischrale graslanden op zure, voedsel- en basenarme bodems, met een presentie van 95% (n= 21) en soms dichtheden van 500 tot 1000 vruchtlichamen per 1000 m² (Arnolds, 1981). In deze vegetaties groeit hij tussen allerlei bladmossen, het meeste met Klauwtjesmos (32%), kronkelsteeltjes (20%), Peermos (12%), Gewoon gaffeltandmos (8%) en Weidehaakmos (8%) (Arnolds, 1983). In bosvegetaties zal de voorkeur voor waardmossen waarschijnlijk anders liggen. In bossen op voedselarme, zure grond komt het Geelbruin mosklokje hoofdzakelijk op de grond voor, maar in rijkere en minder zure bossen groeit de soort voornamelijk op bemoste stammen, stronken en takken;

eveneens vaak een voedselarm en zuur substraat. In Nederland is de soort algemeen op het pleistoceen en in de duinstreek, elders zeldzamer (NMV, 2013).

Galerina nana

Kristalmosklokje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	1	0	0	0	0	1	10	21	8

Status: Vrij zeldzaam, n= 40, n<99: 16, n>99: 25, trend ±, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 1970. – Hab (n= 22): jeneverbesstruweel 36%, droog, zandig, schraal grasland 14%, droog, voedselarm naaldbos 9%, ruigtevegetatie en vuilnisbelt 9%, voedselrijke jonge bosaanplant 9%, droog heischraal grasland 5%, droog, voedselarm gemengd bos 5%, vochtig, voedselrijk loofbos 5%, elzenbroekbos 5%, wilgenbroekstruweel 5%. – Sub (n= 9): dode twijgen 44%, dode takken 11%, dode stengels 11%, bewerkt hout 11%, oude brandplek 11%, grond onbepaald 11%.

Mosklokjes zijn macroscopisch meestal lastig te benoemen en dat geldt ook voor het Kristalmosklokje, al geeft de combinatie van een spoedig uitspreidende, levendig geel- tot roestbruine hoed en de aan de basis donkerder steel, bekleed met zilverwitte vezeltjes, in het veld vaak wel aanwijzingen in de goede richting. Onder de microscoop vallen bij deze soort evenwel onmiddellijk de dikwandige cystiden op met kristallen aan de top. Het is een soort met een breed ecologisch spectrum die toch landelijk en in Drenthe vrij zeldzaam is. Het Kristalmosklokje kan zowel op rotte stukjes hout als op de bodem tussen mos groeien, maar hij is ook gemeld van een oude brandplek, dode kruidenstengels en zelfs van potaarde in een bloempot. Vaak staat deze soort op ruderaal plekken, bijvoorbeeld tussen brandnetels in ruigtevegetaties of recreatiebosjes, maar hij komt ook voor in droog, zuur, voedselarm heischraal grasland, jeneverbesstruwelen en gemengd bos; jonge sparrenplantages op voormalige landbouwgrond; nat (matig) voedselrijk wilgenstruweel en elzenbroekbos; open, droog,

schraal grasland van het verbond van Gewoon struisgras. Daar valt geen peil op te trekken! Het grote aandeel van jeneverbesstruwelen in de standplaatsen is te danken aan intensief mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig, maar de soort heeft daar geen reëel optimum. De Haan en Walley (2006) constateren in Vlaanderen een voorkeur voor mos op zandige, strooiselarme bodems, wat de groeiplekken in de meeste jeneverbesstruwelen goed karakteriseert. Ook zij melden het voorkomen op hout op rijkere bodems. Het Kristalmosklokje komt onregelmatig verspreid over heel Drenthe voor, maar is het meest gemeld uit Midden-Drenthe en ten noorden van Emmen. De soort kan in de provincie als min of meer stabiel wordt beschouwd. Hij is inmiddels landelijk wel als kwetsbaar op de Rode lijst geplaatst (Arnolds & Veerkamp, 2008).

Hebeloma mesophaeum

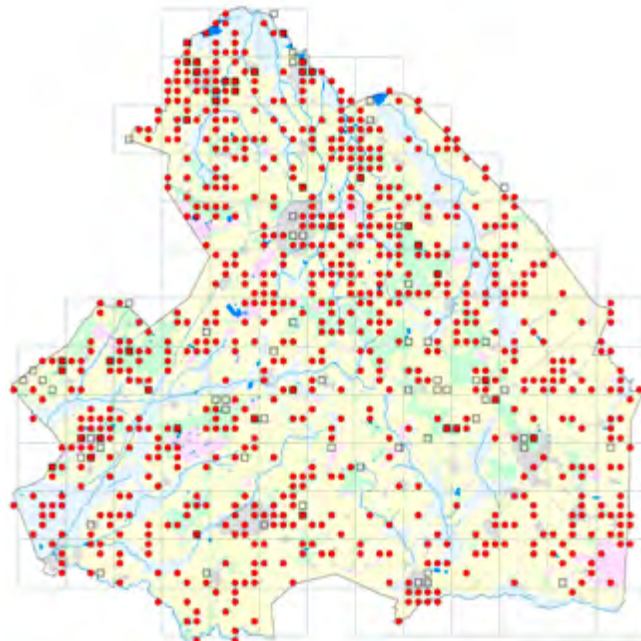
Tweekleurige vaalhoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	3	1	0	26	180	493	353	65

Status: Zeer algemeen, n= 844, n<99: 95, n>99: 789, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1940. – Hab (n= 192): voedselarme lanen 28%, voedselarm naald- en gemengd bos 22%, voedselrijke lanen 12%, parken en tuinen 12%, droog, voedselarm loofbos 7%, graslanden 6%, bossingels 4%, jonge bosaanplant 2%, vochtig, voedselrijk loofbos 1%, rest 6%. – Sub (n= 116): humus 83%, humusarm zand 4%, veen 3%, brandplekken 3%, leem 1%, rest 6%. – Org (n= 115): berk 24%, eik 21%, spar 19%, den 11%, linde 6%, wilg 4%, Beuk 3%, lariks 1%, populier 1%, els 1%, Douglasspar 1%, rest 8%.

Vaalhoeden zijn in het algemeen moeilijk te herkennen, maar de Tweekleurige vaalhoed is een positieve uitzondering vanwege de aanwezigheid van een cortina die als een vezelig ringetje op de steel achterblijft, alsmede de lichtbruine tot donkerbruine hoed met een brede, lichte randzone. Onder de microscoop zijn de bijna gladde, elliptische sporen van 8-11 x 4,5-6,5 µm karakteristiek. In Nederland is

de Tweekleurige vaalhoed zeer algemeen en overal te vinden. Voor Drenthe geldt hetzelfde. De soort heeft een zeer brede ecologische range. Hij vormt mycorrhiza met allerlei loof- en naaldbomen; de belangrijkste zijn berken, Zomereik, Fijnspar en Grove den. De Tweekleurige vaalhoed is een van de belangrijkste mycorrhizavormers met zeer jonge boompjes en struiken en daarom groeit hij vaak bij plantgoed in boomkwekerijen en kerstboomplantages, soms met duizenden vruchtlichamen. In natuurontwikkelingsgebied Schepping bij Beilen trad de soort al twee jaar na ontgronding op bij minieme wilgjes en berkjes. Bij een deel van de meldingen worden graslanden als milieutype opgegeven, maar dan is er altijd wel een jonge boom in de buurt (Arnolds, 1983). Bij oudere bomen groeit hij voornamelijk in parken, langs wegen en bosranden, veel minder in het bos zelf. De Tweekleurige vaalhoed is ook tamelijk onverschillig wat betreft bodemomstandigheden. Hij komt zowel voor op droge als op natte standplaatsen, op tamelijk zure en basische grond, het meest op zandgrond, maar ook op veen en kleigrond. De meest voedselarme en sterk zure bodems worden echter gemeden, evenals dikke strooisellagen. De Tweekleurige vaalhoed werd bijvoorbeeld niet waargenomen tijdens mycosociologisch onderzoek

in zure en voedselarme eikenbossen in Drenthe (Jansen, 1984). Op de kaart zien we dan ook lacunes in de grote heidebebouwingen. De soort groeit hier vooral langs schelpenpaden en wegen, waar een verhoging van de pH is opgetreden, gepaard aan een grotere beschikbaarheid van stikstof. In Schepping bij Beilen kwam de soort sporadisch voor bij de massale opslag van wilgen en berken totdat in sommige delen een forse kalkbemesting met gemalen mergel plaatsvond. Direct daarna nam in die stukken de Tweekleurige vaalhoed enorm toe, terwijl de Zandpadvezelkop (*Inocybe lacera*), voorheen de dominante mycorrhizapaddenstoel, vrijwel verdween (Arnolds, n.p.).

Helicogloea farinacea

Viltmatje

OPN 1995: *Saccoblastia farinacea*

Status: Zeldzaam, n= 11, n<99: 7, n>99: 4, trend --, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 8): wilgenstruweel 63%, droog, voedselarm naaldbos 25%, vochtig, voedselrijk loofbos 13%. – Sub (n= 10): dode takken 70%, dode twijgen 10%, dood hout onbepaald 20%. – Org (n= 10): loofbomen 60% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 60%); naaldbomen 40% (waarvan Grove den 10%).

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	1	0	0	1	3	6	1

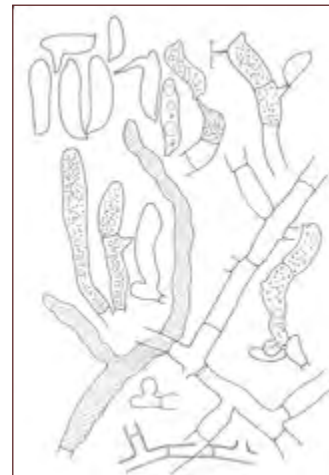
De naam 'Viltmatje' is goed gekozen. Het vruchtlichaam is een vuilwit schimmelplekje waarop geen hymenium te ontdekken is; het ziet er uit als vlokkelig vilt. Tussen de schimmeldraden vindt men onder de microscoop echter grote basidiën en sporen van 11-17 x 8-12 µm die secundaire sporen vormen. De basidiën beginnen als een zakvormig orgaan, waar aan de basis een dwars gesepteerd basidium ontspringt van 70-140 x 8-12 µm. De hyfen van het Nederlandse materiaal hebben gespen. De beschrijvingen in Hansen & Knudsen (1997) en Jülich (1984) verschillen op dit punt. Het Viltmatje is in Drenthe zelden gevonden, maar in het licht van het onopvallende uiterlijk zegt dat niet veel. Ook in Nederland geldt de soort als zeldzaam en beperkt tot de oostelijke helft van het land. Een opvallende concentratie bezette atlasblokken bij Eindhoven duidt er op dat waarnemers aldaar een goed zoekbeeld hebben van deze soort (waarnemerseffect). Het Viltmatje groeit saprotroof op dode, afgevallen takken en twijgen van diverse bomen en struiken. De soort is in Drenthe vooral gevonden tijdens mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig. Toen werd hij in 29% van de bestudeerde wilgenstruwelen vastgesteld (n= 17) (Arnolds, n.p.). Het Viltmatje is echter even

goed in droge, voedselarme naaldbossen aangetroffen. Van de zes goed gedocumenteerde vondsten in Baden-Württemberg hebben er vier betrekking op naaldbomen (Fijnspar, Zilverspar, Grove den) en twee op wilgen.

<i>Helicogloea vestita</i>	Vaag trilkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Achroomyces vestitus</i>		0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0
Status: Zeer zeldzaam, n= 4, n<99:1, n>99: 3, trend +, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1996.													

Het Vaag trilkorstje bestaat uit een dun, slijmerig, grijs laagje dat opgedroogd nauwelijks zichtbaar is. Microscopisch zijn de onderdelen vrij groot; de sporen meten 15-20 x 5-7 µm en zijn vaak worstvormig. Volgens de literatuur komt het Vaag trilkorstje voor op loofhout (Jülich, 1984), maar bij ons ook op Jeneverbes en spar. Bij één vondst groeide het samen met Gespentsvlies (*Botryobasidium subcoronatum*). Mogelijk is deze soort dus af en toe parasitair op korstzwammen, net als het verwante Wasgeel trilkorstje (*Achroomyces peniophorae*). In Nederland is het Vaag trilkorstje zeldzaam, voornamelijk op de hogere zandgronden (NMV, 2013). Het aantal vondsten in Drenthe is beperkt tot vier: bij het voormalig Biologisch Station te Wijster (km 230-537, 1996, herb. B. de Vries), in het Ter Horsterzand onder Beilen (km 229-539, 1999), in Vredeveld bij Zeegse (km 239-564, 2004) en bij Rolde (km 240-556, 2010, herb Enzlin).

<i>Henningsomyces candidus</i>	Wit gaffelhaarbuisje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 1, n>99: 1 trend: ?, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1923.		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0

Het Wit gaffelhaarbuisje is wel een van de merkwaardigste houtverteeders. Als je het zoveelste stuk hout omkeert en je ziet er witte puntjes zitten, dan verwacht je toch niet dat daar een serie minuscule orgelpijpjes zit? De hangende, witte buisjes zijn 0,4 mm breed en tot 1 mm lang. Je zou ze kunnen aanzien voor zakjeszwammen (ascomyceten), maar onder de microscoop blijken ze basidiën te hebben die sporen produceren van 4,5-6 x 4-5 µm. In feite zijn het plaatjeszwammen met sterk gereduceerde vruchtlichamen, verwant aan de sapstelen (*Hydropus*) en de Breedplaatstreephoed (*Megacollybia platyphylla*) (Knudsen &

Vesterholt, 2008). Volgens de verspreidingsatlas is het Wit gaffelhaarbuisje zeldzaam en het meest gezien in de kalkrijke duinen van Holland en Zeeland (NMV, 2013). Ook in Drenthe zijn twee vondsten bekend, een heel oude bij Lieveren (km 226-572, 1923) en recent in het Fochtelooërveen (km 224-556, 2005, herb. K. van der Veen) op een dode berkenstam in hoogveen. Het Wit gaffelhaarbuisje groeit volgens de literatuur saprotroof aan de onderzijde van nat, sterk verrot hout, in Scandinavië meestal van loofbomen (Knudsen & Vesterholt, 2008), in Zuid-Duitsland vooral op naaldbomen, in het bijzonder Zilverspar (Krieglsteiner, 2000).

<i>Henningsomyces puber</i>	Donzig gaffelhaarbuisje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Uiterst zeldzaam, n=1, n<99: 0, n>99: 1, trend: +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2010.		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

Het Donzig gaffelhaarbuisje presenteert zich als een verzameling dicht opeenstaande, witte, 1-2 mm lange buisjes, die soms meerdere centimeters breed kan zijn, maar men zal ze op het eerste gezicht niet direct als zodanig herkennen. De buisjes zijn aan de buitenzijde en rond de opening namelijk dicht afstaand behaard en die beharing vult de ruimte tussen de buisjes op. Dat is tevens het verschil met het Wit gaffelhaarbuisje (*Henningsomyces candidus*; zie hierboven) die van buiten kaal of fijn korrelig is en alleen rond de opening aanliggend behaard is. In feite zijn gaffelhaarbuisjes zeer gereduceerde afstammelingen van de plaatjeszwammen. In Drenthe is het Donzig gaffelhaarbuisje alleen gevonden in het Kienveen op het Eexterveld bij Anderen (km

242-559, 2010), op een rotte berkenstam, liggend in vochtige heide met Pijpenstrootje en Pitrus. Ook in Scandinavië, waar deze soort niet zeldzaam is, groeit hij voornamelijk op de schors en het hout van berken (Knudsen & Vesterholt, 2008). In Baden-Württemberg daarentegen is het Donzig gaffelhaarbuisje voornamelijk op Zilverspar gevonden (24x); daarnaast enkele malen op Fijnspar (2x), Grove den (1x) en Spaanse aak (1x) (Krieglsteiner, 2001). Het is daar vooral in het voorjaar gevonden en het Wit gaffelhaarbuisje in de late herfst. In Nederland is het Donzig gaffelhaarbuisje verder alleen bekend van één plek op de Veluwe (NMV, 2013), maar als nauwkeurig gezocht wordt met een goede loep zal de soort wellicht minder zeldzaam blijken te zijn.

<i>Hyaloscypha hyalina sensu lato</i>	Doorschijnend waterkelkje in wijde zin	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Vrij zeldzaam, n= 62, n<99: 52, n>99: 12, trend ---, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1937. – Hab (n= 112): wilgenstruweel 29%, kruipwilgstruweel 12%, elzenbroekbos 12%, droog, voedselarm naaldbos 11%, vochtig, voedselrijk loofbos 11%, jonge bosaanplant 7%, levend hoogveen 6%, tuinen 4%, jeneverbesstruweel 3%, naaldbos 2%, rest 3%. – Sub (n= 121): dode takken 63%, dode twijgen 25%, houtsnippers 4%, dode stammen en stronken 3%, bladeren en strooisel 2%, rest 3%. – Org (n= 120): loofbomen 65% (waarvan wilg 36% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 22%, Kruipwilg 10%, Boswilg 4%), Zomereik 11%, Wilde gagel 7%, els 6%, spar 4%, Taxus 4%).		0	1	0	19	5	1	1	1	7	40	26	2

Waterkelkjes herkent men aan de minieme, 0,2-0,5 mm brede, doorschijnende kelkjes, die vaak in zwermen op dood hout zitten. De buitenzijde van de kelkjes is ragfijn kort behaard. De haartjes zijn smal, dunwandig en lopen uit in een spitse top. Het Doorschijnend waterkelkje is een verzamelnaam voor een aantal sterk op elkaar gelijkende soorten. Hiertoe behoren ook het Wit waterkelkje (*Hyaloscypha albohyalina*), Harsig waterkelkje (*Hyaloscypha*

auriella), Gewoon waterkelkje (*Hyaloscypha fuckelii*) en Langharig waterkelkje (*Hyaloscypha leuconica*). Door de monografie van Huhtinen (1989) is de taxonomie van deze groep opgehelderd. Tegenwoordig worden vondsten nauwkeuriger bestudeerd, maar in het Drentse bestand heeft nog ruim 80% betrekking op de verzamelsoort. Het Doorschijnend waterkelkje staat hier als vrij zeldzaam op de kaart. Het is vermoedelijk in werkelijkheid algemeen, maar doorgaans over het hoofd gezien. Opvallend is het nagenoeg ontbreken in de hoogveenontginningen. Ook landelijk is het vrij zelden genoteerd. Die kaart vertoont clusters in gebieden waar mycologen veel aandacht aan de kleintjes besteden, zoals Flevoland en Midden-Brabant (NMV, 2013). In Drenthe lijkt het Doorschijnend waterkelkje sterk afgenomen, maar dit is een artefact, veroorzaakt door het wegvallen van mycosociologisch onderzoek in proefvelden. Dat blijkt ook uit het hoge aandeel van moerasbossen in de opgegeven habitats. Het Doorschijnend waterkelkje groeit saprotroof op meestal sterk verrotte twijgen en dunne takken van allerlei loof- en naaldbomen in uiteenlopende milieus, van jeneverbesstruweel op voedselarm, droog zand tot tuinen en wilgenstruwelen op voedselrijk, nat veen.

<i>Hypoderma obtusiforme</i>	Stompharig harskorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n=1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2010.

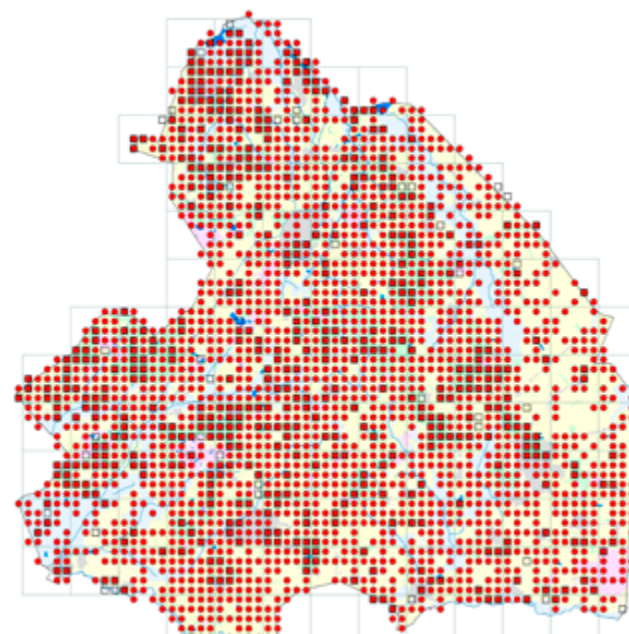
Het Stompharig harskorstje is wederom een in het veld anonieme, gladde, witte tot roomkleurige korstzwam. Hij dankt zijn naam aan de cystiden van 50-80 x 8-12 µm die dunwandig, breed en stomp cilindrisch zijn en soms met een oliedruppel gekroond. De sporen zijn ellipsvormig en meten 11-14 x 5-7 µm. Een gelijkende soort is het Verborgen harskorstje (*Hypoderma cryptocallimon*; zie aldaar) die echter veel

langere, iets dikwandige en in het midden duidelijk versmalde cystiden heeft van 75-150 x 7-13 µm. Het Stompharig harskorstje is pas na 1990 in vijf atlasblokken gevonden in Oost-Nederland (NMV, 2013). In Drenthe is er een vondst in het Noordlaarderbosch (km 239-570, 2010, herb. Enzlin), op een dode stam van een naaldboom in een gemengd bos op voedselarme zandgrond.

<i>Hypoholoma fasciculare</i>	Gewone zwavelkop	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Psilocybe fascicularis</i>		26	2	15	14	51	48	157	376	1005	2087	1274	457

Status: Zeer algemeen, n= 2276, n<99: 515, n>99: 2248, trend +++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar:1911. – Hab (n= 1380): droog, voedselarm loofbos 31%, voedselarm gemengd bos 14%, droog, voedselarm naaldbos 11%, lanen 11%, parken en tuinen 7%, jeneverbesstruweel 5%, houtwallen en -singels 5%, moerasbossen en -struwelen 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, jonge bosaanplant 3%, rest 6%. – Sub (n= 643): dode stronken en stobben 42%, dode takken 17%, dode wortels 12%, dode stammen 6%, voet van levende bomen 3%, levende stammen en stobben 2%, houtsnippers 1%, dood hout onbepaald 17%. – Org (n= 587): eik 30% (waarvan Zomereik 8%, Amerikaanse eik 1%), berk 11%, spar 11%, els 6%, den 5% (waarvan Grove den 3%), Beuk 4% wigg 3%, lariks 1%, Wilde lijsterbes 1%, Amerikaanse vogelkers 1%, populier 1%, Hazelaar 1%, Douglasspar 1%, loofbomen onbepaald 22%, naaldbomen onbepaald 3%.

De Gewone zwavelkop is de meest gemelde paddenstoel van Drenthe en dus mag deze paddenstoel met zijn zwavelgele, in het midden wat oranjebruine hoed als algemeen bekend worden beschouwd. Toch wordt hij soms verwisseld met de Dennenzwavelkop (*Hypoholoma capnoides*; zie aldaar). De Gewone zwavelkop groeit meestal in bundels op dode stronken, takken, wortels en stammen van zowel loof- als naaldbomen, met een voorkeur voor loofhout. Hij kan echter ook verspreid groeien, bijvoorbeeld op houtsnippers. Van de loofbomen wordt eik het meest gemeld als waardboom, van de naaldbomen spar. Zo nu en dan wordt de Gewone zwavelkop aangetroffen op levende bomen, waarbij onduidelijk is of hij dan dode delen van de levende boom verteert of als zwakteparasiet fungeert. De Gewone zwavelkop is met 5763 meldingen in Drenthe de meest gemelde soort, en bovendien de meest verspreide soort, die in ruim 80% van de Drentse kilometerhokken gevonden is. Hij kan bijna het gehele jaar door gevonden worden, in jaren met zachte winters zelfs in alle maanden, en hij lijkt overal te kunnen groeien waar dood hout

aanwezig is. Kilometerhokken zonder de Gewone zwavelkop liggen dan ook vooral in die delen van Drenthe met weinig of geen bomen, zoals bijvoorbeeld de akkerbouwgebieden in de veenkoloniën en de laagveenmoerassen en hooilanden in de kop van Drenthe. Ook daar zal de Gewone zwavelkop in de meeste kilometerhokken bij

intensief zoeken toch wel te vinden zijn. Ook in de rest van Nederland is deze paddenstoel zeer algemeen. De soort staat nummer één in de Top-50 van de meest gemelde paddenstoelen van de NMV-kartering (Dam & Gotink, 2010). Behalve de typische variëteit met middelgrote vruchtlichamen (hoed 2-6 cm; steel 3-8 mm dik) is er een kleine variëteit *pusillum* (Dwergzwavelkop) met een hoed tot 2 cm, een steel van 1-3 mm dik en opvallend dicht opeenstaande lamellen. Houtpaddenstoelen vertonen niet zelden dwerggroei op substraat van kleine omvang, bijvoorbeeld twijgjes, maar de Dwergzwavelkop groeit op grote stronken van Beuk, eik en andere bomen, in dichte groepen. Het lijkt er dus op dat de grootte van het vruchtlichaam in dit geval niet door de omvang van het substraat wordt bepaald. Deze variëteit is in Drenthe matig algemeen (127 kilometerhokken) en wordt vooral in boswachterijen gevonden. Ecologisch lijkt er geen verschil te bestaan met de typische variëteit.

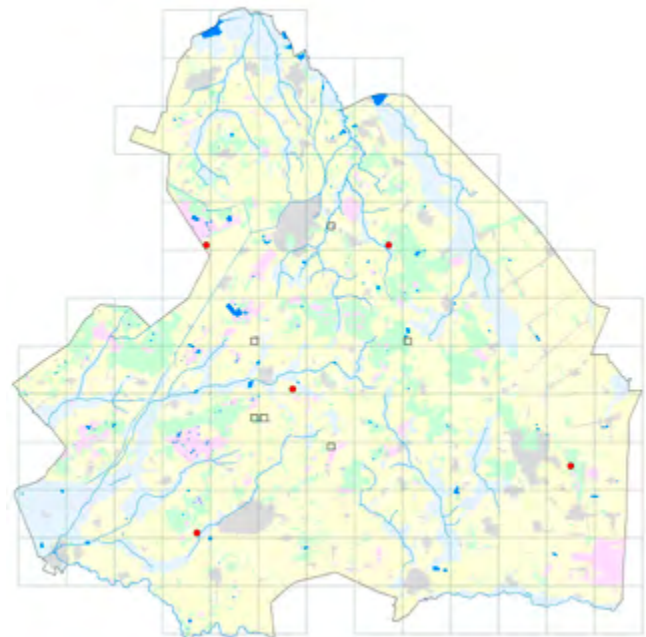
Hypopholoma fasciculare

Hypochnicium albostramineum | Grootsporig elfendoekje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	1	5

Status: Zeldzaam, n= 11, n<99: 6, n>99: 5, trend --, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1971. – Hab (n= 9): jeneverbesstruweel 22%, levend hoogveen 11%, gemengd bos 22%, voedselarm naaldbos 11%, droog, voedselarm loofbos 11%, elzenbroekbos 11%, loofbos op verdroogd hoogveen 11%. – Sub (n= 8): dode takken 73%, bewerkt hout 9%, dode stammen 9%, mossen 9%. – Org (n= 10): loofbomen 60% (waarvan wilg 20%, berk 10%), naaldbomen 40% (waarvan Jeneverbes 20%, Douglasspar 10%).

Elfendoekjes zijn meestal fraaie, witte overtrekjes die wat dikker zijn dan andere korstzwammen. Er zijn geen rhizomorfen. Overigens zijn veldkenmerken schaars. Onder de microscoop zijn de iets dikwandige sporen typisch. Bij het Grootsporig elfendoekje meten de sporen 8-10(12) x 6-7,5(9) µm. Evenals bij verwante soorten zijn er half ingesloten cystiden met olieachtige inhoud en hyfen met gespen die tot 5 µm breed zijn. Door sommige auteurs wordt deze soort als grootsporige variant van het Kleinsporig elfendoekje (*Hypochnicium punctulatum*) beschouwd (zie aldaar) (Kriegelsteiner, 2000). In Drenthe geldt het Grootsporig elfendoekje als zeldzaam, evenals in de rest van ons land (NMV, 2013) maar onder de opgaven van het complex van het Kleinsporig elfendoekje (*H. punctulatum* sensu lato) zitten stellig meer waarnemingen verstoppt. De soort is bijna even vaak op dood naaldhout als op loofhout gevonden in allerlei bostypen, waaronder jeneverbesstruwelen, berkenbossen op uitgedroogd hoogveen en elzenbroekbos.

Hypochnicium bombycinum | Harlekijnkorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	2	0	1	0	0	0	2	5	20	12	3

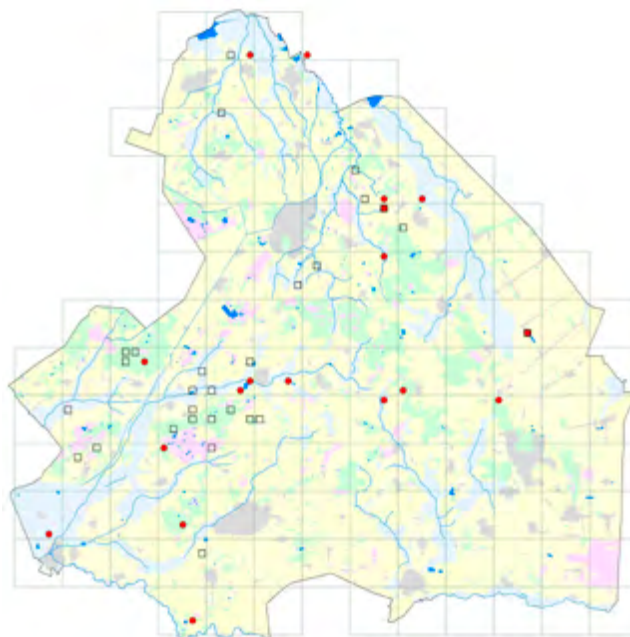
Status: Vrij zeldzaam, n= 44, n<99: 28, n>99: 18, trend --, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 30): wilgenstruweel 30%, droog, voedselarm naaldbos 27%, elzenbroekbos 13%, vochtig, voedselarm naaldbos 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 7%, voedselrijke, jonge bosaanplant 7%, droog, voedselarm gemengd bos 3%. – Sub (n= 38): dode takken 42%, dode stronken 16%, dode stammen 16%, dode twijgen 5%, dood hout onbepaald 16%, rest 5%. – Org (n= 39): loofbomen 67% (waarvan wilg 44% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 36%, Boswilg 3%), berk 3%, roos 3%, els 3%); naaldbomen 33% (waarvan Grove den 23%, spar 8%).

Het Harlekijnkorstje is genoemd naar een groeivorm die bij deze zeer variabele soort niet zelden voorkomt. De vruchtlichamen zijn dan voorzien van allerlei vertakte en onvertakte stekeltjes, een zogenaamd irpicoïd hymenium. Deze stekeltjes geven door hun verschillende groeirichtingen de vrolijke indruk van harlekijnsmutsen. Meestal zijn de vruchtlichamen evenwel gewone, vrij dikke, witte korstjes. Evenals bij andere elfendoekjes kunnen de hyfen vrij breed worden (5 µm) en enigszins dikwandig zijn. Het Harlekijnkorstje heeft geen cystiden. De sporen van 9-11 x 6-9 µm zijn typisch ellips- tot peervormig met een verdikte wand. De vruchtlichamen kunnen

lijken op de zeer algemene Ziekenhuisboomkorst (*Radulomyces confluens*), maar verschillen daarvan niet alleen door het ontbreken van een sterke, onaangename geur in verse toestand, maar ook microscopisch door de bredere en duidelijker hyfen en de dikkere sporenwand. In Drenthe is het Harlekijnkorstje vrij zeldzaam, maar wijdverspreid, evenals in de rest van ons land (NMV, 2013). Het groeit saprotroof op afgestorven takken, stammen en stronken, vooral van loofbomen, met een sterke voorkeur voor wilgen, maar ook vrij vaak op naaldbomen, vooral dennen. De soort is ook één maal van dode stengels van Stekelvaren gemeld. Het Harlekijnkorstje is in allerlei

bostypen gevonden, van voedselrijk, nat wilgenstruweel en elzenbos tot droog, voedselarm dennenbos. In proefvlakken in elzen- en wilgenbossen bedroeg de presentie in de jaren tachtig respectievelijk 41 en 31% (Arnolds, n.p.), zodat deze korstzwam zeker algemener zal zijn dan het kaartbeeld suggereert.

***Hypochnicium punctulatum* sensu lato (inclusief *H. eichleri*, *H. sphaerosporum*)**

Kleinsporig elfendoekje in wijde zin (inclusief Ruwsporig elfendoekje, Rondsporig elfendoekje)

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	1	0	0	2	9	17	40	39	11

Status: Matig algemeen, n= 106, n<99: 40, n>99: 69, trend ±, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1978. – Hab (n= 64): elzenbroekbos 17%, voedselarm naaldbos 17%, wilgenstruweel 16%, vochtig, voedselrijk loofbos 16%, droog, voedselarm loofbos 11%, levend hoogveen 6%, droog, voedselarm gemengd bos 6%, jeneverbesstruweel 3%, voedselrijke jonge bosaanplant 3%, parken en plantsoenen 2%, rest 3%. – Sub (n= 104): dode takken 53%, dode stammen 14%, dode stronken 12%, dode twijgen 2%, afgefallen blad 2%, dood hout onbepaald 15%, rest 2%. – Org (n= 108): loofbomen 68% (waarvan els 12%, Zomereik 11%, berk 11%, wilg 8% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 7%), Wilde gagel 2%, Beuk 2%, Es 2%, Hazelaar 1%); naaldbomen 30% (waarvan Grove den 13%, spar 7%, Jeneverbes 2%, lariks 1%, Douglasspar 1%); kruidachtige planten 2% (waarvan stekelvaren 1%, grasachtige planten 1%).

Elfendoekjes kan men in het veld bijna als geslacht herkennen omdat de witte overtrekjes wat dikker lijken dan bij veel andere korstjes. Ze zijn vaak fijnbehaard, zoals ook het Kleinsporig elfendoekje. Binnen dit concept worden vaak drie soorten onderscheiden: het Kleinsporig elfendoekje in strikte zin (*Hypochnicium punctulatum* sensu stricto = *Hypochnicium cremicolor*) met gladde sporen van 5,5-6,5 x 4,5-5,5 µm, het Ruwsporig elfendoekje (*Hypochnicium eichleri*) met iets ruwe sporen van 7,5-8 x 6,5-7 µm en het Rondsporig elfendoekje (*Hypochnicium sphaerosporum*) met vrijwel bolvormige sporen van 4-7,5 µm breed. Wegens het bestaan van tussenvormen en een verwante naamgeving zijn deze drie soorten hier samengenomen. Een andere verwante soort, het Grootsporig elfendoekje (*Hypochnicium albostramineum*) is hier wel apart gehouden (zie hierboven). Krieglsteiner (2000) beschouwt daarentegen ook die soort als synoniem met het Kleinsporig elfendoekje. Het Kleinsporig elfendoekje in wijde zin is in Nederland vrij zeldzaam en wijdverbreid, met een zwaartepunt in Drenthe (NMV, 2013); ongetwijfeld een waarnemerseffect omdat hier meer aandacht aan deze lastige groep is besteed dan elders. Hij komt matig algemeen en verspreid over de

provincie voor. Van de 'kleine soorten' is het Ruwsporig elfendoekje het algemeenst met 69 kilometerhokken, gevolgd door het Rondsporig elfendoekje met 38 kilometerhokken. Het Kleinsporig elfendoekje in strikte zin is slechts voor zes kilometerhokken opgegeven. Het soortencomplex groeit saprotroof op dode takken en stammen, vooral van loofbomen, maar ook regelmatig op naaldbout en bij uitzondering op kruidachtige planten. Het heeft een zekere voorkeur voor natte tot vochtige, voedsel- en basenrijke milieus, zoals wilgenstruwelen en elzenbroekbos, maar de soort gedijt ook in loof- en naaldbossen op droge, voedselarme, zure zandgrond.

Hypomyces armeniacus

Russulazwameter

OPN 1995: *Hypomyces ochraceus*

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 0, n>99: 3, trend +++, RL 08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 2000.

Zoals de naam al zegt is de Russulazwameter te vinden op vruchtlichamen van russula's of de resten daarvan, maar daarnaast op de daaraan verwante melkzwammen. Deze zwameter bestaat uit donkergele tot oranje-roodachtige peervormige bolletjes (peritheciën) van 0,3 mm op een crèmekleurig tot geel hyfenweb. De spoelvormige sporen meten 30-40 x 5-8 µm, hebben een dwarswandje en aan de beide uiteinden een massief puntje. De Russulazwameter is in Drenthe bekend van drie kilometerhokken: op de begraafplaats in het Asserbos, op een bospad in gemengd bos met veel russula's (km 233-555, 2000, herb. B. de Vries) en op twee plaatsen in de Anserdennen bij Ansen (km 220-533, 220-534, herb. B. de Vries), respectievelijk op grof strooisel en op een liggende, dode Larikstak. In alle gevallen was het eigenlijke substraat niet meer herkenbaar. Volgens Ellis & Ellis (1998) is het kenmerkend voor deze soort dat de peritheciën pas gevormd worden als de vruchtlichamen van de

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0

gastheren volledig vergaan zijn. Mogelijk is de Russulazwameter aanmerkelijk algemener, maar wordt herkenning door dit fenomeen bemoeilijkt. Hij is ook in de rest van Nederland zeer zeldzaam, met een zwaartepunt in Noord-Brabant (NMV, 2013).

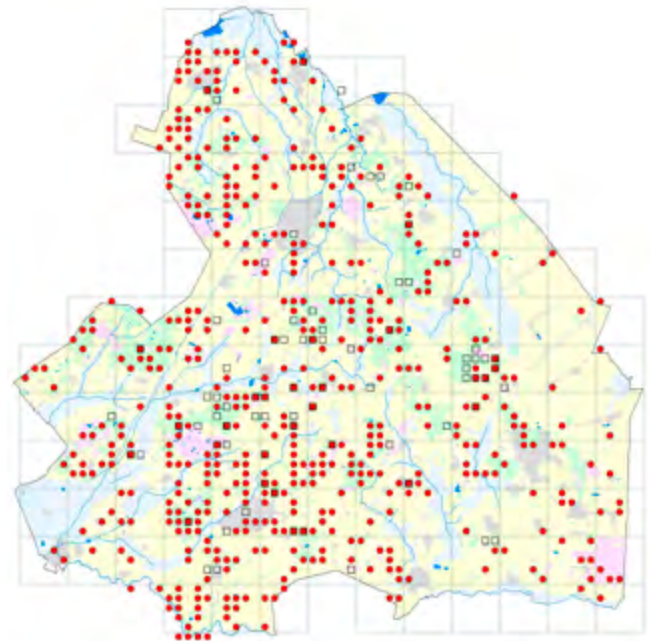
Hypomyces chrysospermus

Goudgele zwameter

Status: Algemeen, n= 556, n<99: 78 n>99: 508, trend+++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1968. – Hab (n= 119): jeneverbesstruweel 22%, voedselarme lanen 20%, droog, voedselarm gemengd bos 17%, droog, voedselarm loofbos 16%, parken en tuinen 6%, berkenbroekbos 5%, droog, voedselarm naaldbos 3%, houtwallen en -singels 2%, loofbossen onbepaald 6%, rest 3%. – Sub (n= 31): plaatjeszwammen en boleten 84%, buikzwammen 3%, melkzwammen 3%, paddenstoelen onbepaald 10%.

De Goudgele zwameter is een parasiet op boleten en verwanten. Hij begint zijn destructieve arbeid veelal als een dun, witschimmelovertrek (*Verticillium stadium*), waarin kleurloze, peervormige conidiën (ongeslachtelijke sporen) worden afgesnoerd. Pas daarna wordt hij goudgeel in het nog altijd imperfecte (ongeslachtelijke) *Sepedonium stadium*, waarin heldergele, wrattige, dikwandige chlamyosporen worden gevormd. Deze verschaffen de schimmel een poederig aanzien. Aan de teleomorf (het perfecte stadium met geslachtelijke voortplanting) komt de Goudgele zwameter in ons land nauwelijks toe. Daarbij vormen zich aanvankelijk oranjegele, later roodbruine peritheciën, waarin ascosporen worden gevormd. De teleomorf is niet uit Drenthe bekend en elders in Nederland slechts drie keer gemeld (NMV, 2013). Het *Sepedonium stadium* is echter gemakkelijk in het veld herkenbaar. Welke soort paddenstoel precies is aangetast kan dan vaak niet meer vastgesteld worden, maar wel dat het bijna steeds boleten en verwanten betreft. De Goudgele zwameter wordt vaak gevonden op boleten van de geslachten *Boletus* en *Xerocomus*, krulzomen (*Paxillus*) en soms op de eveneens verwante Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*). Van deze laatste gastheer is slechts één melding in

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	0	0	1	0	0	32	124	184	232	98	30

Drenthe. De Goudgele zwameter is door ons niet waargenomen op ruigsteelboleten (geslacht *Leccinum*) en boleten van het geslacht *Suillus*. Een melding op een melkzwam is hoogstwijfelachtig. De Goudgele zwameter wordt algemeen aangetroffen in Drenthe in de biotopen van zijn gastheren, met name bossen en lanen. In de habitatgegevens zijn jeneverbesstruwelen oververtegenwoordigd door het uitgebreide mycosociologische onderzoek aldaar in de jaren zeventig en tachtig. Ook in de rest van Nederland is de Goudgele zwameter een algemene soort. Hij komt vooral voor in de Zeeuwse en Hollandse duinen en op de pleistocene zandgronden, waarbij Drenthe een waar bolwerk voor deze soort lijkt te zijn (NMV, 2013). Maar dit is vooral een waarnemerseffect; het gevolg van de sterk toegenomen inventarisatie-inspanning in Drenthe na 2000. Recent is in Nederland een verwante soort ontdekt, Kleinsporige zwameter (*Hypomyces microspermus*), die parasiteert op Roodsteelfluweelboleten (*Xerocomus* spp.) (Roobeek, 2012). Mogelijk komt deze soort ook in Drenthe voor.

Hypomyces rosellus Hangende zwameter

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	3	0	0	0	0	3	3	3	1

Status: Zeldzaam, n= 14, n<99: 6, n>99: 8, trend -, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 8): kruipwilgstruweel 25%, droog, voedselarm loofbos 25%, droog, voedselarm gemengd bos en naaldbos 25%, vochtig, voedselrijk loofbos 13%, elzenbroekbos 13%. – Sub (n= 5): buisjeszwammen 40%, dode twijgen en takken 40%, korstzwammen 20%.

De Hangende zwameter leeft op oude vruchtlichamen van allerlei paddenstoelen, zowel plaatjeszwammen als korstzwammen. Meestal vindt men alleen de parasiet die dan zomaar ergens lijkt te hangen omdat de vruchtlichamen van de gastheer al geheel vergaan zijn. De vruchtlichamen bestaan uit fraaie, purperrode, peervormige

peritheciën van 0,2 mm op een vuilwit tot roze myceliumweb. De sporen meten 20-35 x 5-7 µm en zijn aan de uiteinden voorzien van aanhangsels en in het midden van een dwarswandje. In Drenthe is de Hangende zwameter, evenals in de rest van ons land (NMV, 2013), zeldzaam, maar wijdverspreid en voornamelijk in grotere

bosgebieden aangetroffen, vermoedelijk vanwege een gunstig, vochtig microklimaat voor de fructificatie. De soort is bekend uit allerlei typen loof- en naaldbossen. De soort kan in andere streken een bedreiging vormen voor de champignonteelt, waar hij de spinragziekte veroorzaakt (website www. mushroom business, 2013).

Jaapia argillacea Krimpsporig broekboskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Verdwenen, n= 2, n<99: 2, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1980.

Voor niet ingewijden is naast de wetenschappelijke ook de Nederlandse naam een raadsel. In het veld lijkt het Krimpsporig broekboskorstje op een dunne kelderzwam: leemkleurig tot bleekgeel, een beetje geplooid tot poreus en zacht, zonder opvallende randzone. Onder de microscoop gezien ontstaat de verwondering: De sporen zijn bleekgeel en dikwandig, behalve aan de uiteinden waar de wand dun blijft en in kreukels krimpt. De dikke wand neemt sterk de kleurstof congorood op. De cystiden zijn aan de basis dikwandig en kunnen erg lang worden (60-150 x 5-8 µm). In Drenthe is het Krimpsporig broekboskorstje slechts uit twee kilometerhokken bekend: op een weggeworpen, verrotte hekpaal

van naaldhout in een voedselrijk, nat struweel van Grauwe wilg in De Hemmen bij Ekehaar (km 236-553, 1980, herb. WBS) en op hout van Grove den in voedselarm, droog naaldbos bij Lhee (km 223-538, 1983, herb. WBS). De eerste vondst kan men nog met enige goede wil met broekbossen in verband brengen, zoals de Nederlandse naam van deze korstzwam suggereert, maar de tweede beslist niet. In het buitenland wordt het Krimpsporig broekboskorstje vooral vermeld van met water verzadigd loof- en naaldhout in vochtige biotopen (Jülich, 1984; Hansen & Knudsen, 1997). In de rest van ons land is de soort een grote zeldzaamheid op zeer verspreide vindplaatsen (NMV, 2013).

Jaapia ochroleuca Langharig broekboskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3	3

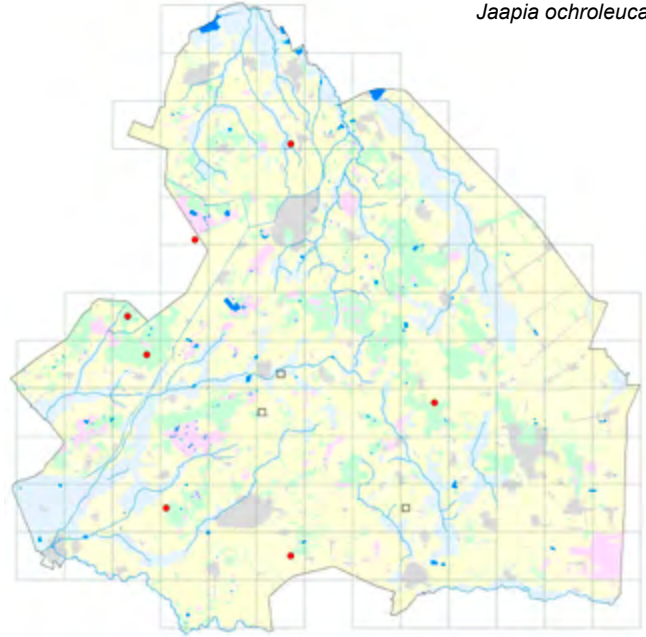
Status: Zeer zeldzaam, n= 10, n<99: 3, n>99: 7, trend ±, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1979. – Hab (n= 5): berkenbroekbos 40%, vochtig, voedselarm gemengd bos 20%, droog, voedselarm naaldbos 20%, elzenbroekbos 20%. – Sub (n= 8): dode takken 63%, dode stronken 13%, dode stammen 13%, dood hout onbepaald 13%. – Org (n= 6): naaldbomen 83% (waarvan Douglasspar 33%, Grove den 17%, lariks 17%), berk 17%.

Het Langharig broekboskorstje heeft een heel ander uiterlijk als het hierboven besproken Krimpsporig broekboskorstje (*Jaapia argillacea*). Het is gewoon een vuilwit korstzwammetje dat evenwel onder de loep fijnbehaard is. De consistentie is zacht en de rand heeft niets bijzonders. Microscopisch vallen direct de lange cystiden (haren) op die wel 300 µm lang kunnen worden. De sporen zijn spoelvormig, vrijwel kleurloos, een beetje dikwandig en 12-18 x 4-6 µm. In Drenthe is het Langharig broekboskorstje zeer zeldzaam op

ver uiteenliggende plekken. Voor Nederland is dat niet anders (NMV, 2013). De soort groeit op afgevalen takken en ander dood hout van loof- en naaldbomen in vochtige (micro)biotopen. Daartoe behoren ook natte karrensporen en andere tijdelijk natte plaatsen in overigens droge milieus.

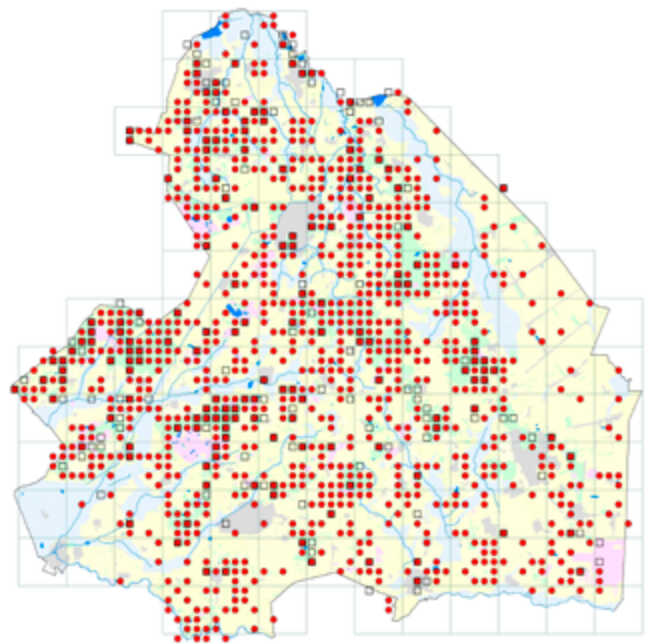
*Jaapia ochroleuca****Lactarius necator***

Zwartgroene melkzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	2	10	43	374	941	357	57

Status: Zeer algemeen, n= 1073, n<99: 240, n>99: 990, trend +++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1915. – Hab (n= 426): droog, voedselarm loofbos 21%, droog, voedselarm gemengd bos 19%, voedselarm naaldbos 18%, droge voedselarme lanen 11%, houtwallen en -singels 8%, parken en tuinen 7%, moerasbossen en -struwelen 3%, vochtig, voedselrijk loofbos 2%, jeneverbesstruweel 2%, loofbos op uitgedroogd veen 1%, rest 8%. – Sub (n= 195): humus 79%, strooisel 8%, veen 5%, leem 2%, grond onbepaald 6%. – Org (n= 230): berk 67%, spar 19%, lariks 6%, Beuk 2%, Zomereik 1%, Douglasspar 1%, den 1%, rest 2%.

Deze middelgrote tot grote melkzwam heeft brandend scherpe witte melk, maar weinigen zullen het nodig hebben om de melk te proeven ter ondersteuning van de determinatie. Door zijn olijfgroene tot olijfwartte hoed en zijn vuilwitte, soms olijfbroen gevlekte lamellen is de Zwartgroene melkzwam eigenlijk niet met een andere soort te verwarren. In Drenthe is hij vooral een mycorrhizapartner van berk en in mindere mate van spar en lariks. Sporadisch groeit hij bij enkele andere boomsoorten. In Baden-Württemberg is de Fijnspar verreweg de belangrijkste geassocieerde boom (Krieglsteiner, 2000). De soort groeit bij al wat oudere bomen; in jonge bosaanplant komt hij weinig voor. De Zwartgroene melkzwam is in driekwart van de gevallen gemeld van droge tot vochtige, zeer zure tot matig zure, zandige bodems in loofbossen, gemengde bossen en naaldbossen, veel minder in lanen en andere lijnvormige landschapselementen. Ook in moerasbossen komt hij weinig voor, nog het meest in berkenbroek. Wel is hij een vrij

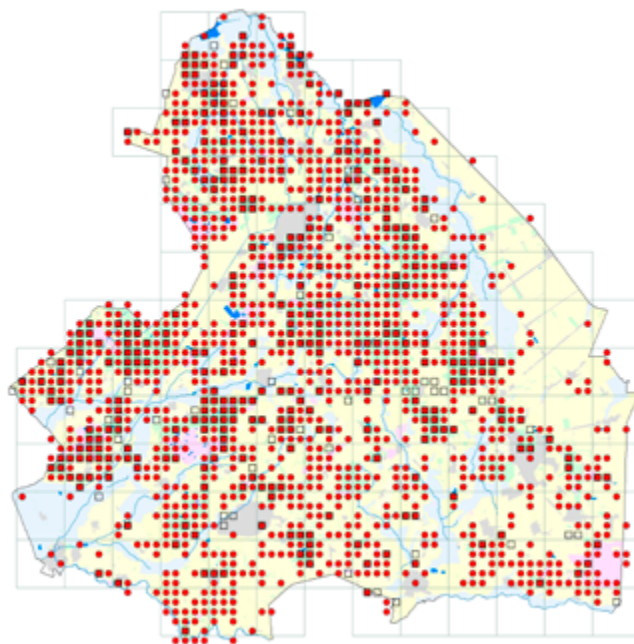

gewone verschijning bij aangeplante berken in parken, plantsoenen en in tuinen. De Zwartgroene melkzwam is goed bestand tegen verzuring en vermesting en de daarmee samenhangende dikke strooisellagen in het huidige bos. Deze goed herkenbare soort is daarom als indicatorsoort opgenomen in het paddenstoelenmeetnet (Arnolds & Veerkamp, 1999). In de proefvlakken van het meetnet is een matige afname geconstateerd, misschien als gevolg van het herstel van een aantal stikstofgevoelige soorten, waardoor er concurrentie om de beschikbare ruimte is ontstaan (Arnolds et al., 2011). In Drenthe is de Zwartgroene melkzwam zeer algemeen in bijna de gehele provincie, behalve in boomarme gebieden van de oostelijke veenkoloniën, in het zuidwesten rond Meppel en in de brede stroomdalen. In Nederland is hij zeer algemeen op het pleistoceen, in Zuid-Limburg en de gehele duinstreek, maar (vrij) zeldzaam in het rivierengebied, op de klei en in de laagveengebieden in het westen en in de IJsselmeerpolders (NMV, 2013).

<i>Lactarius tabidus</i>	Rimpelende melkzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Lactarius theiogalus</i>		1	0	0	0	1	15	129	377	987	1490	477	59

Status: Zeer algemeen, n= 1461, n<99: 362, n>99:1416, trend +++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1960. – Hab (n= 1010):droog, voedselarm loofbos 35%, voedselarm gemengd bos 16%, droge, voedselarme lanen 15%, moerasbossen en –struwelen 11%, voedselarm naaldbos 7%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, droge, voedselarme lanen 2%, parken en tuinen 2%, houtwallen en –singels 2%, rest 7%. – Sub (n= 463): humus 74%, veen 13%, strooisel 7%, leem 3%, rest 3%. – Org (n= 500): loofbomen 90% (waarvan berk 48%, eik 17% (waarvan Zomereik 4%, Amerikaanse eik 2%), Beuk 5%, Hazelaar 2%, wilg 2% (waarvan Kruiwilg 1%, Geoorde en Grauwe wilg 1%), els 0,4%); naaldbomen 10% (waarvan spar 5%, lariks 2%, den 2%, Douglasspar 2%).

De vrij kleine tot middelgrote Rimpelende melkzwam heeft een okeroranje tot licht oranjebruine hoed, bij volgroeide exemplaren vaak rond het centrum met een radiaalrimpelend hoedoppervlak, maar dit kenmerk is niet constant. Verder verkleurt zijn milde, witte melksap op een wit papertje gelig, een mooi onderscheid met de verder nogal gelijkende Bitterzoete melkzwam (*Lactarius subdulcis*), die overigens ook verschilt in een zoetige, rubberachtige geur en bittere smaak. Nog meer gelijkenis vertoont de Greppelmelkzwam (*Lactarius lacunarum*). Die soort is vaak levendiger gekleurd dan de Rimpelende melkzwam en groeit alleen op natte plaatsen. Het belangrijkste verschil zit in de microscopische structuur van de hoedhuid: bij de Rimpelende melkzwam bestaat die uit ronde cellen, bij de Greppelmelkzwam uit cilindrische hyfen. Met een goede loep is dit vaak al in het veld te zien. De Rimpelende melkzwam is in Drenthe vooral een soort van loofbossen op voedselarme, zure zandgronden, zowel in berkenbroekbossen op natte veengrond als in Berken-Eikenbossen op droog zand. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig werd de Rimpelende melkzwam vastgesteld in 95% (n= 22) van de proefvlakken in natte tot droge berkenbossen (Jalink & Nauta, 1984) en in 89% (n= 37) van de onderzochte eikenbossen (meestal gemengd met berk) met een gemiddelde maximale dichtheid van ongeveer 100 vruchtlichamen per 1000 m² (Jansen, 1984). Hieruit blijkt wel dat deze soort in Drenthe een van de belangrijkste mycorrhizapaddenstoelen in loofbossen is. Hij groeit veel minder in naaldbossen en in bermen met bomen; slechts af en toe op voedselrijke grond in parken en in bossen op potklei. De Rimpelende melkzwam is voornamelijk een mycorrhizapartner van loofbomen, met een sterke voorkeur voor

berken, verder geregeld met eik en Beuk, soms bij andere soorten. Het is geen pionier bij zaailingen, maar kan zich wel vestigen bij bomen van een jaar of tien oud, zoals vastgesteld in Schepping bij Beilen (Arnolds, n.p.). Ongeveer 10% van de opgaven heeft betrekking op naaldbomen, vooral Fijnspar. In Baden-Württemberg is deze laatste met 60% van de opgaven verreweg de belangrijkste waardboom en komen berken met 13% op de tweede plaats (Krieglsteiner, 2000). De Rimpelende melkzwam is Drenthe zeer algemeen. Hij kan verzuring en vermessing goed verdragen en komt eigenlijk overal voor waar zijn mycorrhizapartners aanwezig zijn. In het kaartbeeld zijn grote lacunes in boomarme streken, zoals de veenkoloniën in het oosten en rond Smilde, en de laagveenstreken benoorden Meppel en Roden. Ook in de rest van Nederland is hij zeer algemeen, maar in kleigebieden is hij zeldzaam (NMV, 2013).

<i>Leucogyrophana olivascens</i>	Olijfkleurig plooivlies	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Verdwenen, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Verdwenen, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

Bij het Olijfkleurig plooivlies zijn de plooien van het dunne hymenium slechts lage randjes. Het oppervlak wordt wel fijnwrattig en verkleurt van geel op den duur naar olijfgroen. Plaatselijk kan het vlies cystiden hebben die 60-100 µm lang worden. De iets dikwandige sporen zijn ellipsvormig en meten 5-6,5 x 3,5-4,5 µm. In Drenthe is het Olijfkleurig

plooivlies één maal gevonden op een dode tak van Grauwe wilg in een oud wilgenstruweel op nat, voedselrijk laagveen bij Wapserveen (km 210-539, 1982, herb. WBS). In Nederland zijn verder slechts twee vondsten bekend, van de omgeving van Bergen NH en Goes (NMV, 2013). De soort is overal in West-Europa zeldzaam en wordt van zowel loof- als naaldhout opgegeven.

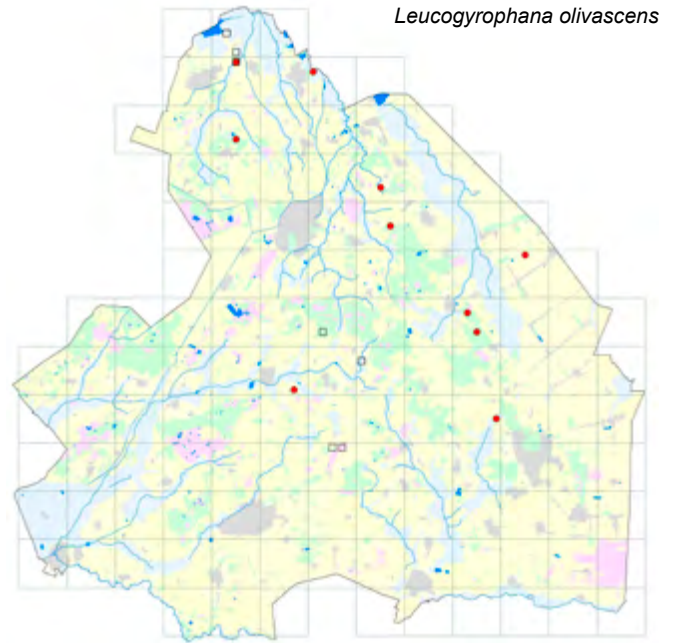
<i>Mycena citrinomarginata</i>	Citroensnedemycena	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Zeldzaam, n= 16, n<99:7, n>99: 10, trend -, RL08: Bedreigd, eerste jaar: 1973. – Hab (n= 12): nat, voedselarm hooiland 25%, jeneverbesstruweel 25%, droog, voedselrijk naaldbos 25%, doge, voedselrijke wegbermen 8%, wilgenstruweel 8%, vochtig, voedselrijk loofbos 8%.		0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	7	0

Status: Zeldzaam, n= 16, n<99:7, n>99: 10, trend -, RL08: Bedreigd, eerste jaar: 1973. – Hab (n= 12): nat, voedselarm hooiland 25%, jeneverbesstruweel 25%, droog, voedselrijk naaldbos 25%, doge, voedselrijke wegbermen 8%, wilgenstruweel 8%, vochtig, voedselrijk loofbos 8%.

De Citroensnedemycena heeft een gelig grijze tot gele hoed en witte lamellen met een karakteristieke citroen- tot heldergele snede. Dit kenmerk is alleen met een loep goed te zien. De geur is variabel: weinig opvallend tot zwak radijsig of nitreus. Hij kan in het veld gemakkelijk verward worden met de Geelsnedemycena (*Mycena flavescens*)

die evenwel een grauwer gekleurde hoed en steel en een sterke radijsgeur heeft. De Citroensnedemycena is een zeldzame soort met vindplaatsen voornamelijk in de kop en het midden van Drenthe en op de Hondsrug. De standplaatsen zijn opmerkelijk gevarieerd en omvatten onder meer wilgenstruweel en elzen-essenhakhout op basenrijke potklei, een elzenbosje op veen, jeneverbesstruwelen in het Mantinger- en Balingersand, sparrenbosjes op voormalig

landbouwgrond. Buiten bossen is hij aangetroffen in blauwgrasland in de Reitma bij Elp (Arnolds, 1981) en in een droge wegberm bij Nieuw-Buinen. De soort groeit saprotroof op blad- en naaldstrooisel en op dode grasresten, soms ook op houtresten en één maal op een levende wilgenstam. In Baden-Württemberg vertoont de Citroensnedemycena een soortgelijke variatie in standplaatsen en is hij eveneens zeldzaam, maar mogelijk vaak over het hoofd gezien (Kriegelsteiner 2001). In Nederland is de Citroensnedemycena vrij zeldzaam en komt met name voor op het pleistoceen, in het rivierengebied, de IJsselmeerpolders en de duinen (NMV, 2013). Landelijk en regionaal is het aantal meldingen afgenomen, waardoor de soort als bedreigd op de Rode lijst staat (Arnolds & Veerkamp, 2008). Naar de oorzaken van de afname is het slechts gissen. In de Scandinavische landen is de Citroensnedemycena algemeen en in arctische en alpiene streken zelfs zeer algemeen (Knudsen & Vesterholt, 2008). Mogelijk gaat het om een overwegend noordelijke soort die gevoelig is voor klimaatverandering.

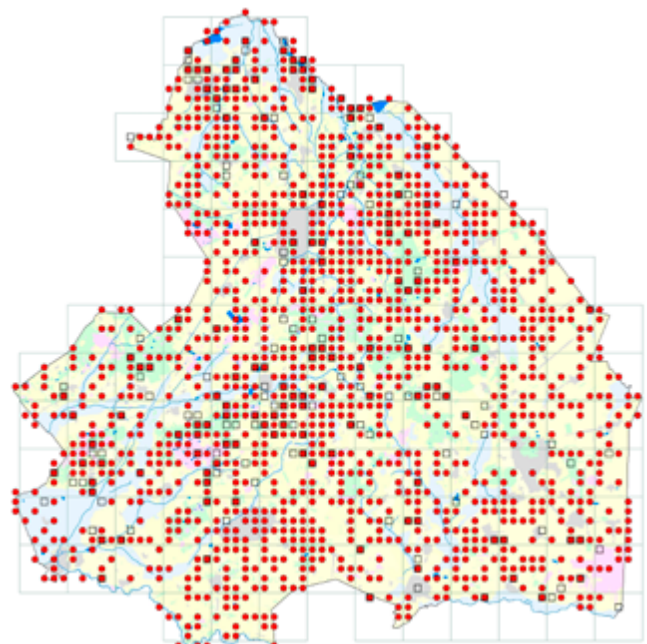
*Leucogyrophana olivascens****Mycena filopes***

Draadsteelmycena

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
6	0	0	0	0	3	11	82	298	811	799	191

Status: Zeer algemeen, n= 1438, n<99: 213, n>99: 1359, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1971. – Hab (n= 512): voedselarme, droge lanen 22%, voedselarm, droog loofbos 14%, voedselrijke, droge lanen 10%, wilgenbroekstruweel 9%, gras- en hooilanden 6%, jonge bosaanplant 6%, naaldbos en gemengd bos 6%, elzenbroekbos 6%, heide en heischraal grasland 5%, parken en plantsoenen 4%, loofhoutsingels 4%, rest 8%. – Sub (n= 196): strooisel 31 %, humus 29%, dode takken en twijgen 26%, veen 10%, rest 4%.

De Draadsteelmycena heeft een klokvormig hoedje van 1-2 cm op een verhoudingsgewijs dunne, fragiele steel. De kleur varieert van beige tot bruingrijs met een brede lichtere, vaak bijna witte rand. Bij jonge exemplaren ziet het oppervlak er vaak wat berijpt uit door luchtholtes in het hoedvlees. Hij heeft wittige lamellen die net voor het einde van de hoedrand vastzitten, waardoor de hoedrand een beetje uitsteekt. Bij opdrogen gaan de vruchtlichamen naar jodium ruiken, heel sterk na bewaren in een doosje. Ofschoon de Draadsteelmycena tot de meest algemene paddenstoelen van Nederland behoort, is de taxonomie nog geenszins opgehelderd. De Dennenmycena (*Mycena metata*) verschilt alleen maar in de rozebuine hoed en roze lamellen; de Donkerbruine mycena (*Mycena sepia*) in een donkerder bruine hoed zonder lichte rand, bruinige lamellen en een wat kortere steel. De drie soorten zijn in het verleden verschillend geïnterpreteerd of niet op soortniveau onderscheiden en in een recent uitgekomen standaardwerk wordt de Donkerbruine mycena niet onderscheiden van de Draadsteelmycena (Knudsen

& Vesterholt, 2008). Anderzijds zijn binnen de Draadsteelmycena nog diverse varianten te onderscheiden, zoals berijpte exemplaren in voedselrijke milieus en gladde in voedselarme terreinen. Het zou de moeite waard zijn dit complex eens goed uit te zoeken met moleculaire technieken. In het veld wordt de soort nogal eens verward met de Papilmycena (*Mycena vitilis*; zie aldaar), die echter een taaiere steel heeft en een uitspreidende hoed met een duidelijke umbo. In Nederland is de Draadsteelmycena zeer algemeen door het gehele land (NMV, 2013). Dat geldt ook voor Drenthe, met iets lagere dichtheden in grootschalige, voedselrijke landbouwgebieden. De Draadsteelmycena leeft saprotroof op afgevalen bladeren, grashalmen, coniferennaalden en ander ruw strooisel en consumeert ook wel eens rotte twijgen. Hij heeft een extreem wijde ecologische amplitudo en kan talrijk zijn in loof- en naaldbossen en beschaduwde wegbermen, maar hij voelt zich net zo goed thuis in min of meer schrale graslanden en heidevegetaties. De bodemomstandigheden kunnen variëren van zand tot veen en klei, van nat tot droog, zuur

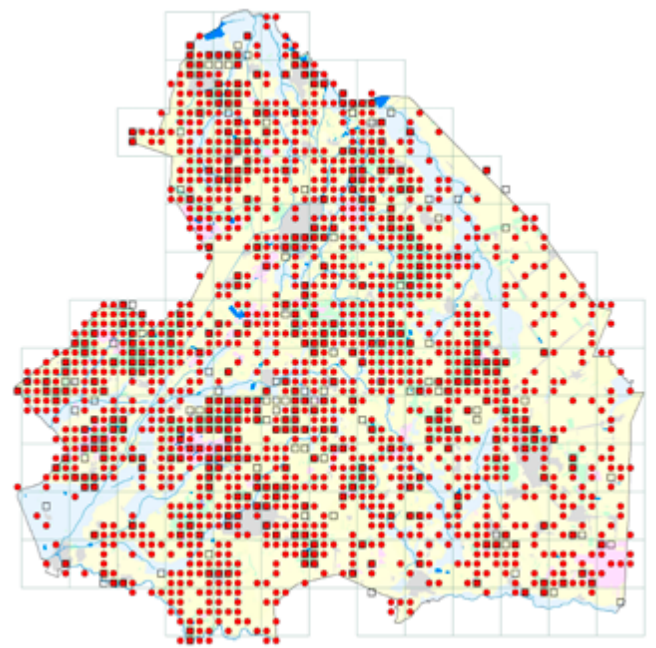
tot neutraal, voedselarm tot matig voedselrijk. Alleen in stikstofrijke milieus ontbreekt hij (Arnolds, 1983). De veelzijdigheid van de Draadsteelmycena komt ook tot uiting in de resultaten van de mycosociologische studies uit de jaren zeventig en tachtig. Hij werd destijds vastgesteld in 51% van de onderzochte voedselarme eikenbossen (n= 37; Jansen, 1984), 63% van de beukenbossen (n= 19, Arnolds et al., 1994), 71% van de bermen met eiken en beuken (n= 76, Keizer, 1994), 100% van de elzenbroekbossen en Elzen-

Vogelkersbossen (n= 13), 88 % van de wilgenstruwelen (n= 17) (Arnolds, n.p.), maar ook in 50% van de natte, schrale hooilanden (n= 10) en 43% van de heischrale graslanden (n= 14, Arnolds, 1981), daar soms met dichtheden van meer dan 500 vruchtlichamen per 1000 m². Dergelijke hoge presenties en aantallen worden ook in naaldbossen bereikt, maar deze zijn niet mycosociologisch onderzocht. Om die reden zijn ze ook ondervertegenwoordigd in de habitatgegevens van deze soort.

<i>Mycena galopus</i>	Melksteelmycena	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		11	1	1	1	0	8	73	286	872	2021	1317	312

Status: Zeer algemeen, n= 1616, n<99: 431, n>99: 1548, trend ++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1923. – Hab (n= 1842): droog, voedselarm loofbos 19%, jeneverbesstruweel 13%, droog, voedselarm naaldbos 12%, droge, voedselarme lanen 9%, vochtige en droge heide 9%, droog, voedselarm gemengd bos 8%, heischraal grasland 7%, wilgenbroekstruweel 4%, droge, voedselrijke lanen 4%, droog, schraal, zandig grasland 2%, vochtig voedselrijk loofbos 2%, houtwallen en -singels 2%, elzenbroekbos 1%, rest 8%. – Sub (n= 356): strooisel 61%, dood hout 22%, humus 7%, bladeren en stengels 4%, veen 3%, rest 3%.

De Melksteelmycena is goed herkenbaar doordat de steel wit melksap afgeeft bij beschadiging. De soort komt in drie kleurvarianties voor. De meest voorkomende variëteit (var. *galopus*, rechter foto) heeft een grijsbruine hoed met een lichtere rand. De geheel bruinzwarte variëteit (var. *nigra*, linker foto) is ook algemeen (25% van de meldingen), maar de roomwitte variëteit (var. *candida*) wordt veel minder gevonden en is matig algemeen (7% van de meldingen). Tussen de variëteiten lijken geen ecologische verschillen te bestaan. De Melksteelmycena is in Drenthe zeer algemeen, maar in de laagveengebieden van Noord- en Zuidwest Drenthe, de akkerbouwgebieden van de Veenkoloniën en in de voormalige hoogveengebieden ten westen van Smilde zijn er bij gebrek aan bomen en schrale vegetaties lacunes in de verspreiding. Ook in de

rest van Nederland is de soort zeer algemeen, maar hij wordt weinig gevonden in zeelei, rivierklei- en laagveengebieden van West- en Noord-Nederland (NMV, 2013). De Melksteelmycena groeit op ruw strooisel op natte tot droge, zure, min of meer voedselarme zandgrond. Ook dood hout wordt nogal eens als substraat gemeld. Hij komt talrijk voor in droge loof- en naaldbossen, broekbossen, wilgen- en gagelstruwelen, heidevegetaties en heischrale graslanden. De wijde ecologische range wordt ook gedemonstreerd in de resultaten van mycosociologische studies in Drenthe in de jaren tachtig: de Melksteelmycena werd destijds vastgesteld in 100% van de onderzochte voedselarme eikenbossen (n= 37; Jansen, 1984), 95% van de beukenbossen (n= 19, Arnolds et al., 1994), 82% van

de bermen met eiken en beuken (n= 76, Keizer, 1994), 92% van de elzenbroekbossen en Elzen-Vogelkersbossen (n= 13), 71% van de wilgenstruwelen (n= 17) en 100% van de gagelstruwelen (n= 6) (Arnolds, n.p.), maar ook in alle proefvlakken in heidevegetaties en heischrale graslanden (n= 21, Arnolds, 1981), daar soms met dichtheden van meer dan 1000 vruchtlichamen per 1000 m². Dergelijke hoge presenties en aantallen worden ook in naaldbossen bereikt, maar deze zijn niet mycosociologisch onderzocht. Vermoedelijk is de Melksteelmycena in Drenthe de meest algemene strooiselverteerder, maar in aantal kilometerhokken moet hij de grotere en meer opvallende Botercollybia (*Rhodocollybia butyracea*) voor laten gaan.

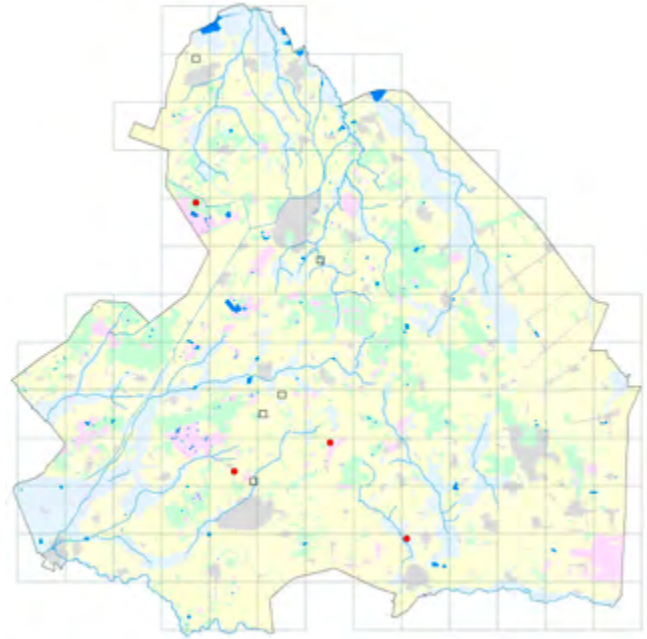
Oliveonia pauxilla

Glazig waswebje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	4	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 9, n<99: 5, n>99: 4, trend --, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 7): droog, voedselarm gemengd bos 57%, jeneverbesstruweel 14%, gagelstruweel 14%, elzenbroekbos 14%. – Sub (n= 8): dode takken en twijgen 50%, dode stammen 25%, wortels 13%, stengels 13%. – Org (n= 8): naaldbomen 75% (waarvan Grove den 25%, Jeneverbes 25%, Lariks 13%), loofbomen 13%, grasachtige planten 13%.

Het Glazig waswebje is in het veld in verse toestand een onherkenbaar wasachtig korstje of, droog, een wit grijsachtig melig overtrek tot enkele centimeters breed. Het microscopisch bestuderen kost wat moeite omdat niet alle structuren even duidelijk zijn. De sporen zijn zeer variabel, ellips-, ei- of druppelvormig, en meten 6-12 x 3-5 µm. Voor de zekerheid is het goed om door te zoeken tot ook een spore is gevonden die secundaire sporen vormt, want het Glazig waswebje behoort tot de trilzwammen (phragmobasidiomyceten). De viersporige basidiën zijn kort (13 µm) of knotsvormig met een steel (20 µm). De cystiden zijn dunwandig, onregelmatig gevormd en hebben meestal een stompe top. De hyfen hebben septen op onregelmatige afstand en zijn zonder gespen. Een deel van het weefsel is onherkenbaar verkleefd. Het Glazig waswebje geldt in Drenthe als zeer zeldzaam, evenals in de rest van Nederland (NMV, 2013), maar wegens het onopvallende uiterlijk en de lastige herkenbaarheid is het ongetwijfeld aanmerkelijk talrijker. Ook internationaal geldt de soort als zeer zeldzaam. Hij groeit saprotroof in allerlei biotopen, van elzenbroekbos tot jeneverbesstruweel, op allerlei substraten: dood hout en strooisel van naald- en loofbomen en op stengels van kruidachtige planten.

Onygena corvina

Vogelveerzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	1	1	4	15	17	10	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 48, n<99: 26, n>99: 22, trend --, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1977. – Hab (n= 23): droog, voedselarm loofbos 26%, droog, voedselarm gemengd bos 17%, droog, voedselarm naaldbos 13%, wilgenstruweel 9%, elzenbroekbos 4%, jeneverbesstruweel 4%, lanen 4%, matig bemest weiland 4%, rietland 4%. – Sub (n= 16): braakballen en veren 88%, dierenlijken 6%, rest 6%.

De Vogelveerzwam groeit op rottende vogelveren. Het is dus zaak om oude plukresten van vogels en braakballen goed te bekijken. Men kan de groeiplekken vaak vinden door de penetrante rottingsgeur, maar slechts een klein percentage van de geschikte substraten is door deze zwam bezet. De vruchtlichamen zijn kleine, bleke tot lichtbruine bolletjes op een steeltje, 3-14 mm hoog, met in het dikke gedeelte de sporen. De lichtbruine ascosporen meten 6-8 x 2,5-3 µm en zijn ellipsvormig of gebogen. De Vogelveerzwam is een van de weinige schimmels met macroscopische vruchtlichamen die in staat is om keratine af te breken, het voornaamste bestanddeel van veren, haren en hoorn. Hij kan in allerlei biotopen groeien, niet alleen in bossen, maar ook in graslanden en moerassen. Vermoedelijk is hij

het meest aan te treffen in dichte, jonge sparrenplantages op lijken van kraaien. In Drenthe is de soort vrij zeldzaam en keurig over de provincie verspreid. Dat geldt ook voor Nederland als geheel (NMV, 2013). Een naaste verwant, de Hoefzwam (*Onygena equina*), groeit op hoeven en hoorns van zoogdieren en heeft grotere sporen van 8-9 x 4-5,5 µm. Deze is onlangs voor het eerst in Nederland gevonden, maar nog niet in Drenthe. Een vondst bij Schipborg in 2011 op rottende hoeven van een ree werd in het veld onder voorbehoud Hoefzwam genoemd, maar de sporen bleken klein te zijn, als in de Vogelveerzwam. Het substraat zegt voor deze soorten dus niet alles!

Orbilia auricolor | Kromsporig wasbekertje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	2	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 8, n<99: 6, n>99: 2, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1979.

De doorschijnende schoteltjes van het Kromsporig wasbekertje worden tot 1,5 mm breed. Ze zijn volgens de wetenschappelijke naam 'goudkleurig', maar in de praktijk is de kleur bleekoranje tot bleek rozegrijs. Zo is de afbeelding in Breitenbach & Kränzlin (1984, als *Orbilia curvatispota*) meer lichtgrijs met weinig roze dan 'auricolor'. De sporen bieden meer houvast; die zijn extreem dun en krom: 8-13 x 0,5-1 µm. Verwarring ligt echter op de loer, want over de toepassing van de naam 'auricolor' bestaat onenigheid. In het handboek van Ellis & Ellis (1997) wordt hij gebezigd voor een totaal andere soort met sporen van 4-6 µm lang, hier behandeld onder de naam Ankerwasbekertje (*Hyalorbilia inflatula*; zie aldaar). Onze interpretatie is in overeenstemming met het Overzicht van Nederlandse paddenstoelen (Arnolds et al., 1995) en Nordic Macromycetes (Hansen & Knudsen, 2000). Het Kromsporig wasbekertje geldt in Nederland als vrij zeldzaam (NMV, 2013) en in Drenthe als zeer zeldzaam op zeer verspreide plaatsen. Hij wordt in Denemarken als algemeen beschouwd (Hansen & Knudsen, 2000) en dat zal bij ons ook wel zo blijken te zijn indien meer wasbekertjes uit het veld worden meegenomen voor nauwkeurige determinatie. De vruchtlichamen groeien saprotroof op dode, ontschorste takken van allerlei loof- en naaldbomen. Voor Drenthe worden vondsten genoemd op Grauwe wilg, Boswilg, Zomereik, els, Grove den en Jeneverbes.

De standplaats varieert van elzenbroekbos tot voedselarm gemengd bos.

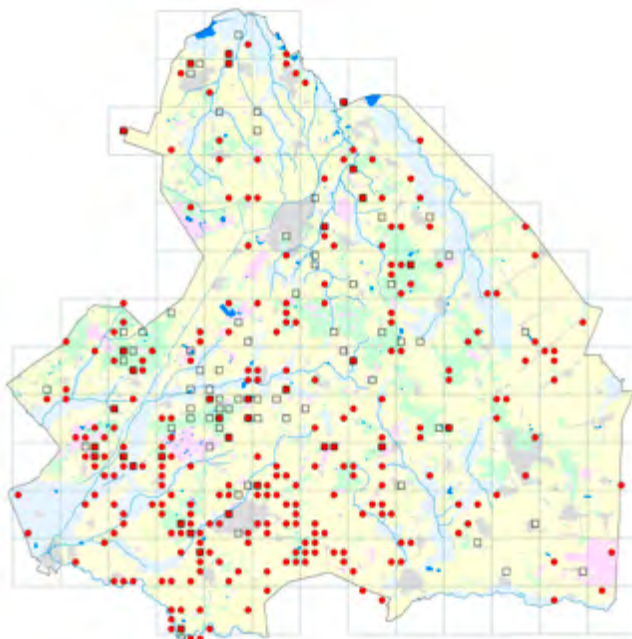
Peniophorella praetermissa | Kransbekerharskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
7	2	9	14	13	17	20	60	77	126	73	33

OPN 1995: *Hypoderma praetermissum*

Status: Vrij algemeen, n= 331, n<99: 96, n>99: 269, trend +, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n= 206): jeneverbesstruweel 22%, voedselarm naaldbos 21%, voedselarm gemengd bos 16%, wilgenstruweel 12%, droog, voedselarm loofbos 8%, elzenbroekbos 5%, vochtig, voedselrijk loofbos 5%, parken en tuinen 3%, rest 8%. – Sub (n= 376): dode takken 69%, dode stammen 6%, dode twijgen 3%, dode stronken 2%, bewerkt hout 1%, dood hout onbepaald 20%. – Org (n= 385): loofbomen 61% (waarvan eik 18%, wilg 8%, berk 5%, els 4%, Ratelpopulier 2%, Wilde gageel 1%); naaldbomen 39% (waarvan Jeneverbes 11%, Grove den 11%, spar 4%, den 3%, lariks 3%, Douglasspar 2%).

Het Kransbekerharskorstje heeft zijn mooie naam te danken aan microscopisch kleine bekertjes, waarvan de rand versierd is met fijne afstaande tandjes. Helaas vindt men die niet in elk exemplaar van deze soort, die overigens herkenbaar is aan twee typen, vrij korte cystiden en aan het witte oppervlak. De rand is min of meer poreus. Met een loep kan men in het veld alleen maar zien dat de rand niet geheel gevuld is en heel dun. Dat kenmerk komt bij veel andere soorten voor, dus kan men daarmee niets definitief zeggen. Het Kransbekerharskorstje is volgens de kaart in Drenthe vrij algemeen,

maar in werkelijkheid is de soort ongetwijfeld zeer algemeen, net als in de rest van ons land (NMV, 2013). We troffen hem aan in bijna elk terrein waar gericht korstzwammen werden verzameld. De vruchtlichamen groeien saprotroof aan de onderkant en zijkant van op de bodem liggende, verrotte takken, minder vaak stammen van allerlei naald- en loofbomen en struiken in allerlei bostypen, zowel op natte als droge, voedselrijke en voedselarme bodem. Tijdens onderzoek van proefvlakken in Drentse moerasbossen in de jaren tachtig is het Kransbekerharskorstje in 76% van de wilgenstruwelen (n= 17) en 81% van de elzenbossen (n = 16) aangetroffen (Arnolds, n.p.).

Peniophorella pubera

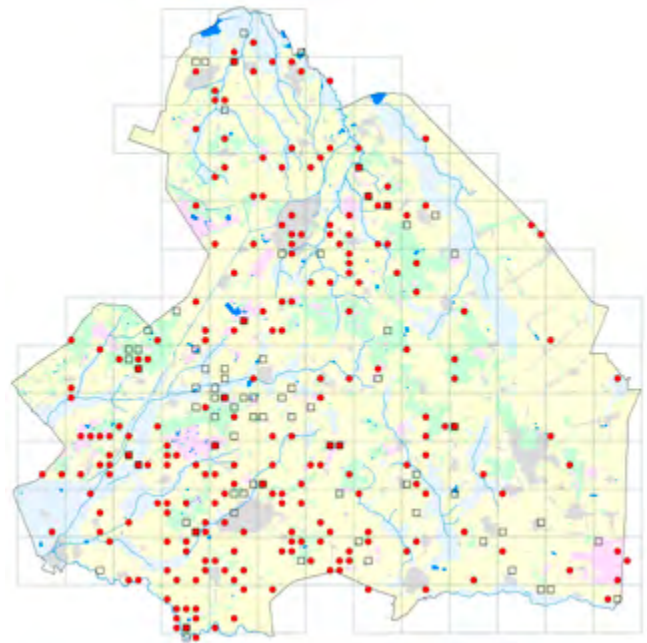
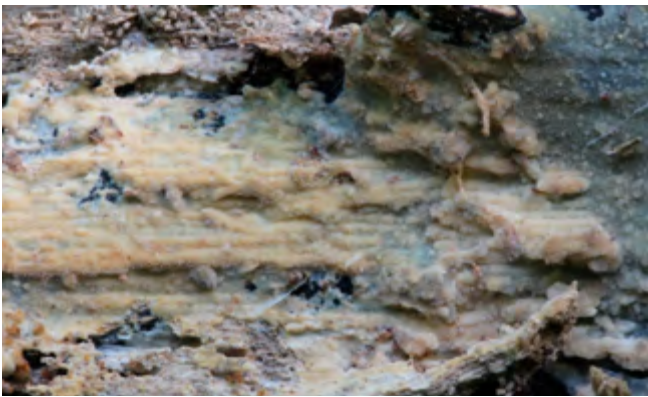
Fluwelig harskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
4	1	7	10	6	13	12	47	66	83	57	17

OPN 1995: *Hyphoderma puberum*

Status: Vrij algemeen, n= 282, n<99: 76, n>99: 222, trend +, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1967. – Hab (n= 132): droog, voedselarm naaldbos 20%, voedselarm gemengd bos 15%, droog, voedselarm loofbos 13%, jeneverbesstruweel 11%, elzenbroekbos 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 8%, wilgenstruweel 6%, jonge bosaanplant 3%, parken en tuinen 3%, berkenbroekbos 2%, rest 9%. – Sub (n= 222): dode takken 65%, dode stammen 14%, dode stronken 2%, bewerkt hout 2%, dood hout onbepaald 15%, rest 2%. – Org (n= 240): loofbomen 64% (waarvan berk 21%, eik 14%, els 8%, wilg 8%, Es 1%); naaldbomen 36% (waarvan Grove den 11%, Jeneverbes 7%, spar 4%, Douglasspar 3%).

Het Fluwelig harskorstje is in het veld niet met zekerheid te herkennen. Wel kan men vermoeden het te hebben gevonden. Het korstje is aanvankelijk transparant waterig grijs en bij opdrogen bleker. Het oppervlak is bezet met forse haren, groter dan bij het erop gelijkende Ruig huidje (*Phanerochaete velutina*). De rand heeft geen bijzondere kenmerken in tegenstelling tot het Ruig huidje, dat daar vaak veel hyfenbundels heeft. In Drenthe geldt het Fluwelig harskorstje als vrij algemeen, maar het is stellig zeer algemeen, zij het iets minder frequent dan het hiervoor besproken Kransbekerharskorstje (*Peniophorella praetermissa*). Ook ecologisch lijkt het Fluwelig

harskorstje op de laatstgenoemde soort: Het groeit saprotoof op gevallen takken, minder vaak op stammen, van allerlei loof- en naaldbomen in bostypen op zeer uiteenlopende grondsoorten. Er zijn wel detailverschillen. Tijdens onderzoek van proefvlakken in Drentse moerasbossen in de jaren tachtig is het Fluwelig harskorstje in 81% van de elzenbossen vastgesteld (n= 16), maar slechts in 13% van de wilgenstruwelen (n= 17) (Arnolds, n.p.). Ook in de rest van Nederland is de soort algemeen (NMV, 2013), waarbij concentraties bezette atlasblokken duiden op de aanwezigheid van een actieve korstzwammenspecialist; een waarnemerseffect.

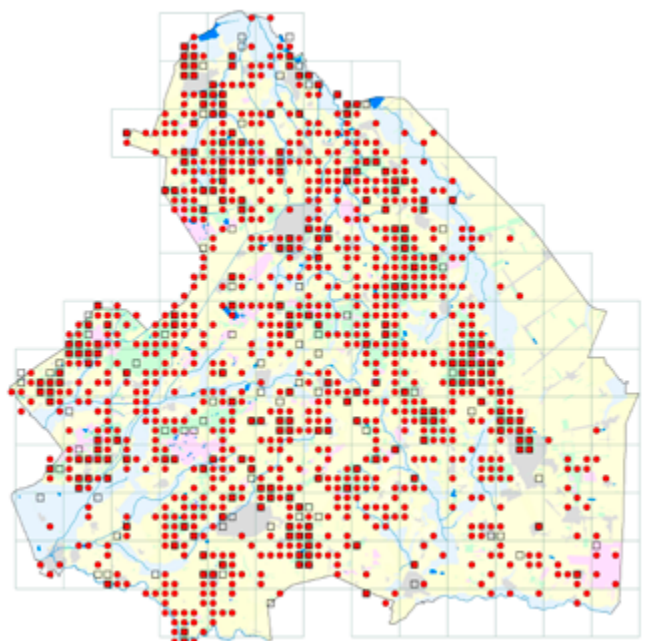
Phallus impudicus

Grote stinkzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
5	1	0	4	11	71	159	327	659	808	275	82

Status: Zeer algemeen, n= 1111, n<99: 287, n>99: 1049, trend +, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1909. – Hab (n= 644): droog, voedselarm loofbos 41%, droog, voedselarm gemengd bos 22%, droog, voedselarm naaldbos 7%, droge, voedselarme lanen 6%, parken en tuinen 5%, houtwallen en -singels 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, jonge bosaanplant 2%, moerasbos en -struweel 2%, rest 8%. – Sub (n= 317): humus 75%, strooisel 13%, veen 3%, houtsnippers 2%, dood hout 2%, grond onbepaald 5%.

De Grote stinkzwam is door zijn fallusvorm en de aasgeur onmiskenbaar. De broze, tot 20 cm hoge vruchtlichamen komen tevoorschijn uit een witte, gedeeltelijk in het strooisel verborgen bol; het zogenaamde duivelsei. Zijn vruchtlichamen kunnen al in april verschijnen en in zachte winters zijn ze tot in februari gevonden. In Drenthe is de Grote stinkzwam zeer algemeen. Ruim 80% van de waarnemingen is afkomstig van bossen, op vrij vochtig tot droog, voedselarm, zuur zand, vooral van loof- en gemengde bossen maar ook, zij het veel minder, van naaldbossen. Hij prefereert bossen met dikke strooisel- en humuslagen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de resultaten van mycosociologisch onderzoek in eikenbossen, toen de Grote stinkzwam werd gevonden in 94% van de Beuken-Eikenbossen met een zeer dikke strooisellaag (n= 18), 50% van de typische Berken-Eikenbossen met een vrij dikke strooisellaag (n= 8) en slechts in 9% van de korstmosrijke Berken-Eikenbossen met een dunne organische laag (n= 11) (Jansen, 1984). Verder komt hij voor in rommelbosjes op voedselrijke bodems en in bossen op de potklei. Buiten het bos

wordt hij geregeld aangetroffen in door mensen beïnvloede milieus van parken en grote tuinen, alsmede in lanen en houtsingels, maar

veel minder frequent dan in humusrijke loofbossen. In proefvlakken in lanen met eiken en beuken was de presentie respectievelijk 4% en 9% (Keizer & Arnolds, 1995). In moerasbossen is de Grote stinkzwam zeer schaars. Hij is dan ook zeldzaam in natte gebieden als de Drentse beekdalen en de laagveenstreken bij Meppel en in de kop van Drenthe. Ook in streken met weinig of geen bomen heeft de Grote stinkzwam weinig te zoeken, bijvoorbeeld in de veenkoloniën in Oost-Drenthe, rond Smilde en ten noorden van Coevorden. Het substraat van de Grote stinkzwam is volgens het Drentse bestand vooral humusrijke grond en strooisel. Als een vruchtlichaam echter uit de bodem wordt gehaald, dan blijken de dikke, lange myceliumstrengen verrassend vaak vast te zitten aan stukjes hout, dode wortels of vermolmde boomstronken. Dit wordt ook vermeld door Krieglsteiner (2000) en door Arnolds & Veerkamp (1999) in de gids voor paddenstoelen in het meetnet, waar de Grote stinkzwam als indicatorsoort is opgenomen. Ook in de rest van Nederland is hij zeer algemeen, met name op het pleistoceen, in Zuid-Limburg en de duinen (NMV, 2013). Er bestaat van de Grote stinkzwam een zeer zeldzame variëteit *togatus* (Gesluierte dame) met een grofmazige, netvormige, hangende sluier onder het kapje. Deze is in Drenthe één maal in grote aantallen aangetroffen in Boswachterij Hooghalen (km 236-547, 2008).

Phanerochaete sordida

Groezelig huidje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	3	2	10	4	5	1	11	13	17	6	4

Status: Vrij zeldzaam, n= 74, n<99: 23, n>99: 51, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1930. – Hab (n= 32): jeneverbesstruweel 34%, droog, voedselarm loofbos 16%, voedselarm naaldbos 16%, droog, voedselarm gemengd bos 9%, wilgenstruweel 6%, elzenbroekbos 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, rest 7%. – Sub (n= 52): dode takken 79%, dode stammen 6%, dode twijgen 2%, dood hout onbepaald 14%. – Org (n= 56): loofbomen 65% (waarvan eik 23%, wilg 4%, Ratelpopulier 4%, Es 4%, Beuk 4%, berk 4%); naaldbomen 35% (waarvan Jeneverbes 16%, Lariks 9%, spar 5%, den 2%).

Huidjes hebben een vrij dik, gekleurd en aaneengesloten hymenium en zitten op het substraat met een vrij dikke, meestal witte laag hyfen. Het Groezelig huidje heeft een groezelige kleur: vuilwit, grijsig crème tot griuw-groenig. Rhizomorfen zijn er niet. Het oppervlak is behaard, maar dit is met een loep lastig te zien omdat de haren niet breed en niet talrijk zijn. De sporen meten 5-7 x 2,5-3 µm. In Drenthe geldt de soort als vrij zeldzaam, met een voorkeur voor bosgebieden op de hogere zandgronden van het plateau, maar hij is stellig tenminste vrij algemeen. In Nederland is hij vrij algemeen (NMV, 2013) en het vlekkerige verspreidingspatroon is een duidelijke afspiegeling van de activiteiten van korstzwamspecialisten. Het Groezelig huidje groeit saprotroof op matig tot sterk verrotte, afgevalen takken en stammen van allerlei loof- en naaldbomen, met een lichte voorkeur voor loofhout. In Zuid-Duitsland is de soort voornamelijk een loofhoutbewoner met een sterke voorkeur voor Beuk (Krieglsteiner, 2000). Hij is bekend van allerlei bostypen, zowel op voedselrijk, nat veen als voedselarm, droog zand.

Phlebiella grisella

Albastwasje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL08: Niet beschouwd, eerste jaar: 2008.

Het Albastwasje is een wasachtig, dun, grijs tot blauwgrijs korstje. Droog wordt het harder. Microscopisch is het vrij lastig te bekijken; de kronkelige hyfen vormen een onontwarbare knoop. Bovendien zwellen ze op in loog. De basidiën ontstaan zijdelings aan de hyfen en hebben dus een vertakte voet. De sporen zijn kort en gekromd tot bijna niervormig, 4-6 x 2-3 µm, en kleuren blauw in jodium. De eerste vondst in Nederland was in Hoogveld bij Anderen (km 243-555, 2008,

herb. B de Vries) op een dode stam van Grove den in gemengd bos op zandige bodem. De soort komt zowel op naald- als loofhout voor (Hansen & Knudsen, 1997) en wordt door Breitenbach & Kränzlin (1986) vermeld van dode wortels van fruitbomen, door Kreisel (1987) van een beukentak. De verspreiding gaat van Noord-Amerika tot in Europa, maar nergens is de soort algemeen.

Postia tephroleuca

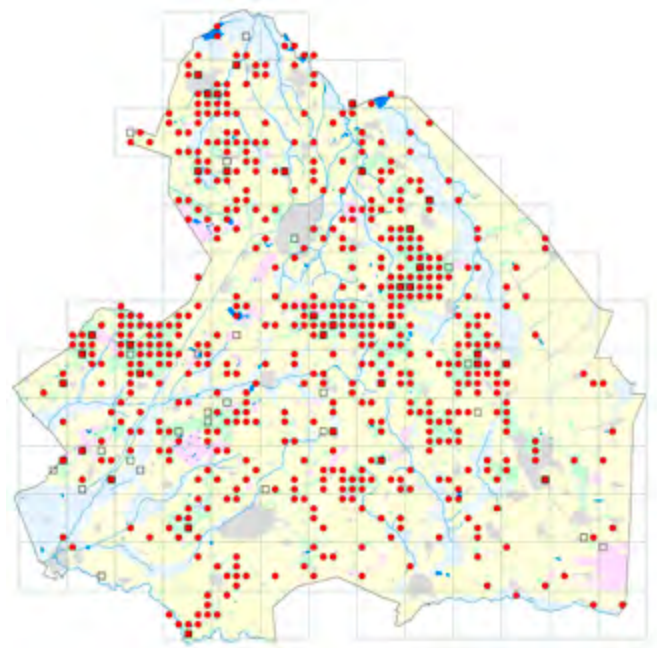
Asgrauwe kaaszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
10	1	0	0	0	1	24	71	194	321	148	47

OPN 1995: *Oligoporus tephroleucus*

Status: Algemeen, n= 599, n<99: 60, n>99: 575, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1912. – Hab (n= 125): voedselarm gemengd bos 32%, droog, voedselarm loofbos 25%, voedselarm naaldbos 16%, moerasbossen en -struwelen 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 4%, parken en tuinen 3%, loofhoutsingels 3%, kapvlaktes 2%, voedselrijke jonge bosaanplant 2%, rest 7%. – Sub (n= 82): dode takken 46%, dode stammen 34%, stronken 11%, dood hout onbepaald 8%. – Org (n= 83): loofbomen 61% (waarvan berk 13%, populier 7%, eik 7% (waarvan Zomereik 5%), Es 4%, Wilde lijsterbes 2%, wilg 2%, Vuilboom 1%, Beuk 1%, els 1%, vlier 1%); naaldbomen 39% (waarvan spar 15%, den 11% (waarvan Grove den 4%), lariks 2%, Douglasspar 2%).

Evenals andere kaaszwammen heeft de Asgrauwe kaaszwam kortlevende, zachte, sappige vruchtlichamen. De bovenkant varieert van melkwit tot grijsbruin en is ruw viltig behaard. Lichte, wat bitter smakende vormen werden vroeger als een aparte soort onderscheiden, de Melkwitte kaaszwam (*Oligoporus lacteus*; Keizer, 1992). Die bleke uitvoering kan gemakkelijk verward worden met de Sneeuw Witte kaaszwam (*Tyromyces chioneus*, zie aldaar). In Drenthe is de Asgrauwe kaaszwam algemeen op het plateau met zwaartepunten in de grote bosgebieden en minder algemeen in veenontginningen, de stedelijke omgeving en laag gelegen gebieden. Hij wordt het meest gevonden in gemengde bossen en loofbossen op matig vochtige tot droge, voedsel- en basenarme zandgronden van het Zomereik-verbond, maar ook vrij vaak in pure naaldbossen;

minder in elzenbroekbossen, wilgenstruwelen en in loofbossen en parken op voedselrijke grond. De soort is nergens talrijk. Hij groeit saprotroof op matig verteerde, dikkere takken en stammen, zelden stronken. Bijna tweederde van de opgaven komen van (vaak niet gedetermineerd) loofhout, met een duidelijke voorkeur voor berken en een opvallend geringe presentie op eik en Beuk (1%). Bij naaldhout (38% van de opgaven) is Fijnspar het favoriete substraat. In Baden-Württemberg is de Beuk de belangrijkste waardboom, gevolgd door Fijnspar (Krieglsteiner, 2000). De sterke vooruitgang in Drenthe is vooral toe te schrijven aan de toename van dood hout in bossen, maar ook aan een betere herkenning van de soort.

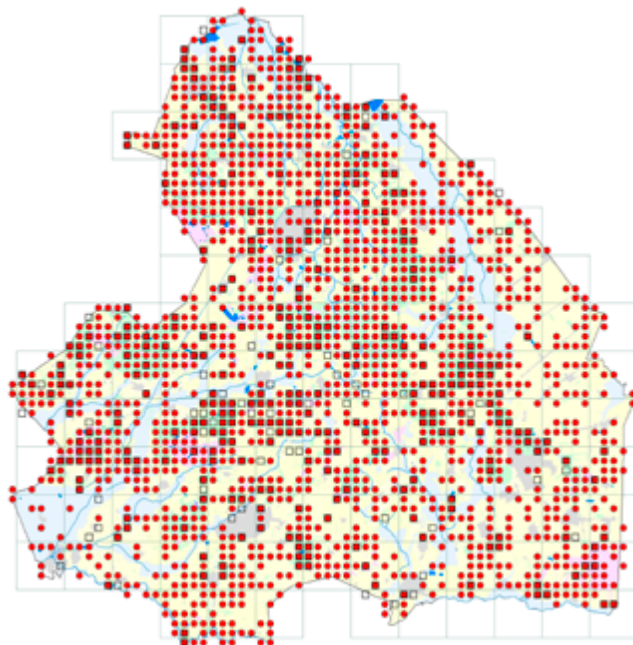
Rickenella fibula

Oranjegeel trechtertje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
7	0	0	3	14	39	192	472	834	1412	802	180

Status: Zeer algemeen, n= 1753, n<99: 363, n>99: 1705, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1934. – Hab (n= 1225): naald- en gemengd bos 19%, lanen 15%, vochtig en droog loofbos 12%, moerasbossen en -struwelen 11%, heide en heischraal grasland 11%, droog, schraal, zandig grasland 9%, jeneverbesstruweel 8%, parken en tuinen 4%, nat, (matig) voedselarm hooiland 3%, matig bemest grasland 2%, wegbermen 2%, rest 4%. – Sub (n= 491): levende mossen 82% (waarvan veenmos 6%, haarmos 1%), humus 14%, rest 4%.

Het Oranjegeel trechtertje is een klein, maar markant paddenstoeltje met een oranjegeel tot bruinrood, tot 15 mm breed hoedje, ver uiteenstaande aflopende lamellen en een slanke oranje steel. Met een loep is te zien dat hoed en steel fijn afstaand behaard zijn. De soort staat hoog in de Drentse top-tien van meest algemene paddenstoelen. Het Oranjegeel trechtertje is vrijwel overal te vinden, maar met iets lagere dichtheden in hoogveenontginningen en laagveengebieden. De vruchtlichamen staan nagenoeg altijd tussen mossen en het is aangetoond dat het mycelium levende moscellen binnen dringt en daarop vermoedelijk parasiteert (Redhead, 1981). Toch is van schade aan gekoloniseerde mossen in het veld niets te merken. Allerlei bladmossen kunnen door het Oranjegeel trechtertje worden bewoond. In graslanden zijn favoriete soorten achtereenvolgens Groot laddermos, Weidehaakmos, Bleek dikkopmos, Klauwtjesmos

en Purpersteeltje (Arnolds, 1983) en in jeneverbesstruwelen Klauwtjesmos en Bronsmos (Barkman, 1976). Het paddenstoeltje volgt mossen in vele vegetatietypen, zoals droge, voedselarme naald- en loofbossen, natte, voedselrijke wilgenstruwelen en elzenbossen, bemoste bermen van lanen en wegen, droge, schrale graslandjes van het Struisgras-verbond, gazons, natte blauwgraslanden en droge en vochtige heischrale graslanden. Het groeit nauwelijks in bemeste graslanden, mede omdat een moslaag hier meestal slecht ontwikkeld is. Veenmosses in hoogvenen vormen een te zuur en te voedselarm substraat. Door de wijde ecologische amplitudo is de plaatsing van

het Oranjegeel trechtertje in een bepaald hoofdstuk van dit boek tamelijk arbitrair. Tijdens mycosociologisch onderzoek in graslanden in de jaren zeventig werd dit trechtertje vastgesteld in 35 van de 64 proefvlakken (55%). Daarmee had het van alle paddenstoelen de hoogste presentie. In sommige schrale, kortgrazige graslanden van de Struisgras-orde met veel Groot laddermos en Weidehaakmos werden enorme dichtheden gemeten van 3000 tot 6000 exemplaren per 1000 m² (Arnolds, 1981). In het grootste deel van Nederland is het Oranjegeel trechtertje zeer algemeen, maar in gebieden met zee- en rivierklei is de bezetting een stuk lager (NMV, 2013).

Rickenella swartzii

Paarshartrechtertje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
4	0	0	4	20	20	45	82	204	405	314	81

Status: Zeer algemeen, n= 766, n<99: 164, n>99: 668, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1963. – Hab (n= 382): moerasbossen en -struwelen 22%, droog, schraal, zandig grasland 14%, lanen 11%, nat, (matig) voedselarm hooiland 8%, naald- en gemengd bos 8%, vochtig en droog loofbos 7%, parken en tuinen 7%, jeneverbesstruweel 6%, matig bemest grasland 5%, heide en heischraal grasland 3%, wegbermen 2%, rest 7%. – Sub (n= 142): levende mossen 86% (waarvan veenmos 1%), humus 9%, rest 5%.

De vruchtlichamen van het Paarshartrechtertje zijn vaak iets groter dan van het verwante Oranjegeel rechttertje (*Rickenella fibula*) en daarvan gemakkelijk te onderscheiden door de gelige of bleekbruine hoed met een contrasterend donkerder violet tot paarsbruin centrum en door de violette steeltop, waartegen de witte lamellen fraai afsteken. Ook het Paarshartrechtertje is in Drenthe zeer algemeen, maar beduidend minder verbreid dan het Oranjegeel rechttertje. Het Paarshartrechtertje parasiteert eveneens op mossen en bewoont ongeveer dezelfde biotopen zodat beide rechttertjes dikwijls in elkaars gezelschap te vinden zijn. Er zijn echter wel nuanceverschillen in milieuvoorkeur. Het Paarshartrechtertje is kieskeuriger en prefereert mosrijke vegetaties op vochtiger, minder zure en wat voedselrijkere bodems. De presentie in heidevegetaties en voedselarme naald- en loofbossen is daardoor aanmerkelijk lager dan van het Oranjegeel rechttertje; in moerasbossen en natte hooilanden juist hoger. Het Paarshartrechtertje kwam in de jaren zeventig in veel minder onderzochte graslanden voor, in 21 van de 64 proefvlakken (33%). Ook de aantallen vruchtlichamen waren lager, hoogstens 1500

exemplaren per 1000 m² (Arnolds, 1981). De soort is in Nederland zeer algemeen met een soortgelijk patroon als het Oranjegeel rechttertje, maar met een lagere dichtheid (NMV, 2013).

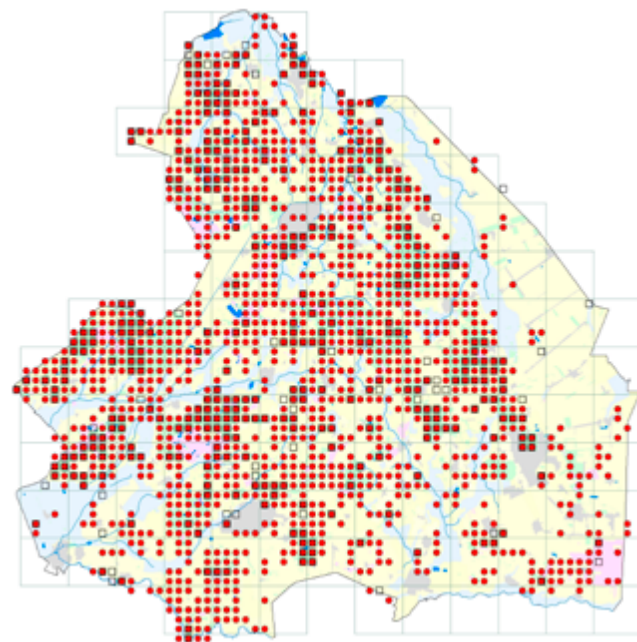
Russula ochroleuca

Geelwitte russula

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
12	0	0	1	0	1	55	250	1076	1856	796	155

Status: Zeer algemeen, n= 1438, n<99: 367, n>99:1400, trend +++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1918. – Hab (n= 1261): droog, voedselarm loofbos 29%, droge, voedselarme lanen 24%, droog, voedselarm naaldbos 17%, droog, voedselarm gemengd bos 14%, droge, voedselrijke lanen 2%, vochtig, voedselrijk loofbos 2%, parken en plantsoenen 2%, houtwallen en -singels 2%, rest 8%. – Sub (n= 423): humus 85%, strooisel 6%, veen 2%, leem 1%, grond onbepaald 5%. – Org (n= 458): loofbomen 73% (waarvan eik 37% (waarvan Zomereik 18%, Amerikaanse eik 1%), Beuk 11%, berk 4%); naaldbomen 27% (waarvan spar 15%, den 7% (waarvan Grove den 3%), lariks 2%, Douglasspar 2%).

Deze russula heet dan wel Geelwitte russula, maar nogal eens is het geel van de hoed vermengd met olijfgroene of vaalbruine tinten en de witte steel is bij oudere exemplaren vaak vergrijsd. Hij wordt soms verward met de Beukenrussula (*Russula fellea*; zie aldaar) ofschoon de soorten ook in het veld goed te onderscheiden zijn. De Geelwitte russula is in Drenthe een van de talrijkste mycorrhizapaddenstoelen in loof- en naaldbossen op droge tot vochtige, zure, kalkarme, voedselarme zand- en leembodems. Hij is beduidend minder frequent in lanen en bermen met bomen. Tijdens mycosociologische

studies in Drenthe in de jaren tachtig is de soort vastgesteld in 95% van de proefvlakken in beukenbossen (n= 19; Arnolds et al., 1994), 70% van de Berken-Eikenbossen (n= 37; Jansen, 1984), 71% van de Elzen-Vogelkersbossen (n= 7; Arnolds, n.p.), 52% van de bermen met beuken (n= 23) en 26% van de eikenbermen (n= 53) (Keizer, 1994). Dergelijke hoge presenties worden ook in naaldbossen bereikt, maar deze zijn niet mycosociologisch onderzocht en mede daardoor zijn deze bossen ondervetegenwoordigd in de cijfers. In echt natte bossen, zoals elzen- en wilgenbroekstruweel ontbreekt de soort echter

(Arnolds, n.p.). De Geelwitte russula is vooral gemeld van loofbomen, voornamelijk eiken en Beuk, en minder bij naaldbomen, vooral spar en den. In de Scandinavische landen worden met name spar en Beuk als symbionten vermeld (Knudsen & Vesterholt, 2008); in Baden-Württemberg is de spar de meest gemelde waardboom (Krieglsteiner 2000). De Geelwitte russula is in een groot deel van Drenthe zeer algemeen. Hij komt echter veel minder voor in boomarme en vochtige streken zoals de oostelijke veenkoloniën, de laagveengebieden in

het zuidwesten en de kop van Drenthe en in omgeving van Smilde. Hij is sterk toegenomen en verdraagt in tegenstelling tot veel andere mycorrhizasoorten de dikke strooiselpakketten in veel arme bossen prima. Hij is om die reden als indicatorsoort opgenomen in het Paddenstoelenmeetnet (Arnolds & Veerkamp, 1999). In de rest van Nederland is de Geelwitte russula zeer algemeen op de pleistocene zandgronden, in de duinen en in Zuid-Limburg, maar zeldzaam op de zeeklei (NMV, 2013).

<i>Sistotrema diademiferum</i>	Gekroonde urnkorstzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	1	0	1	0	0	3	4	0	2

Status: Zeer zeldzaam, n= 10, n<99: 5, n>99: 5, trend -- RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1971. – Hab (n= 5): jeneverbesstruweel 40%, wilgenstruweel 40%, droog, voedselarm gemengd bos 20%. – Sub (n= 10): dode takken 80%, korstzwammen 10%, dood hout onbepaald 10%. – Org (n= 9): wilg 33% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 22%), Jeneverbes 22%, Zomereik 11%, loofbomen onbepaald 33%.

Urnkorstzwammen zijn genoemd naar de vorm van hun basidiën. Die zien er onrijp uit als bolvormige cellen. Bij rijping ontspruit daaruit een langer halsgedeelte dat bekroond wordt met 6-8 sterigmen met sporen. Ook het voorkomen van vele oliedruppels in de hyfen, met gespen, kan helpen bij de herkenning van dit geslacht. Slechts enkele van de 15 Nederlandse soorten zijn in het veld herkenbaar. De Gekroonde urnkorstzwam is een dun, grijzig wit korstje met een open poreus uiterlijk zonder kenmerkende rand en zonder haren. Het belangrijkste microscopische kenmerk is dat de sporen breed eivormig tot vrijwel rond zijn en 4-5,5 x 3-3,5 µm meten. De urnvormige basidiën meten 15-21 x 5-7 µm. De soort komt voor over het gehele noordelijk half rond en staat in Drenthe als zeer zeldzaam te boek op geïsoleerde vindplaatsen. Hij groeit op dode twijgen en takken van diverse loof- en naaldbomen, met de meeste waarnemingen op wilg. Behalve in natte wilgenstruwelen groeit de Gekroonde urnkorstzwam echter net zo goed in jeneverbesstruwelen en gemengde bossen op droge, voedselarme zandgrond. Buiten Drenthe is de soort in Nederland alleen bekend van twee plekken in het zuidwesten (NMV, 2013).

<i>Sistotrema octosporum</i>	Gewone urnkorstzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		2	0	1	0	1	0	1	1	5	2	5	0

Status: Zeldzaam, n= 20, n<99: 4, n>99: 16, trend ++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1983. – Hab (n= 6): droog, voedselarm naaldbos 33%, droog, voedselarm gemengd bos 17%, wilgenstruweel 17%, droog, voedselarm loofbos 17%, jonge bosaanplant 17%. – Sub (n= 19): dode takken 74%, dode twijgen 11%, dode stammen 11%, rest 5%. – Org (n= 19): loofbomen 74% (waarvan berk 22%, eik 16%, Beuk 11%, Ratelpopulier 5%); naaldbomen 26% (waarvan Grove den 11%, Douglasspar 11%, spar 5%).

De Gewone urnkorstzwam is weliswaar iets algemener dan de hiervoor besproken Gekroonde urnkorstzwam (*Sistotrema diademiferum*), maar zeker niet de algemeenste soort van dit geslacht. De Gewone urnkorstzwam heeft hetzelfde uiterlijk en verschilt voornamelijk door de smallere sporen van 4,5-5,5 x 2-3 µm. Hij is in Drenthe zelden gesignaleerd, voornamelijk op het plateau. In Nederland is de soort eveneens zeldzaam en vrijwel beperkt tot het pleistoceen (NMV, 2013). De Gewone urnkorstzwam groeit saprotroof op afgevalen takken en soms stammen van loof- en naaldbomen, volgens de literatuur ook op strooisel en mossen. Hij is in Drenthe zowel bekend uit droge, voedselarme dennen- en eikenbossen als uit wilgenstruwelen op natte, voedselrijke grond. Uit bemestingsproeven in dennenbossen bij Harderwijk is gebleken dat de Gewone urnkorstzwam gestimuleerd wordt door bekalking en een optimum heeft in basenrijke biotopen. Voor Scandinavië melden Eriksson & al.(1984) ook dat hij algemener is op basenhoudende bodems. Op grond van onze veldnotities is hierover in Drenthe niets te concluderen.

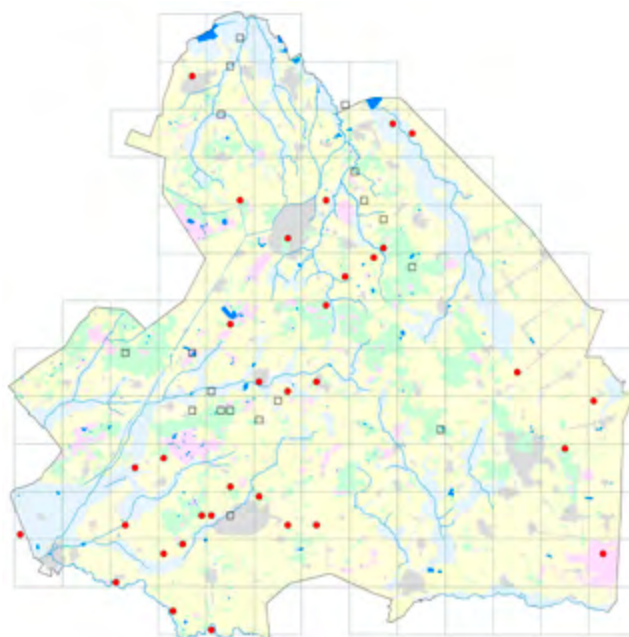
Sistotremastrum niveocreum

Grote urnkorstzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	4	5	1	1	2	3	3	2	8	15	4

Status: Vrij zeldzaam, n= 51, n<99: 18, n>99: 33, trend ±, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1970. – Hab (n= 33): droog, voedselarm naaldbos 18%, elzenbroekbos 15%, vochtig, voedselrijk loofbos 12%, parken en tuinen 12%, levend hoogveen 9%, droog, voedselarm gemengd bos 9%, jonge bosaanplant 9%, jeneverbesstruweel 6%, wilgenstruweel 3%, lanen 3%, rest 4%. – Sub (n= 56): dode takken 76%, dode stammen en stronken 9%, dode twijgen 6%, dode stengels 2%, dood hout onbepaald 7%. – Org (n= 55): loofbomen 66% (waarvan wilg 16%, Zomereik 14%, berk 7%, els 4%); naaldbomen 34% (waarvan Jeneverbes 14%, den 9%, spar 6%, Taxus 2%).

De Grote urnkorstzwam wijkt af van andere urnkorstzwammen doordat alle onderdelen wat groter zijn. In het veld ziet men daarvan slechts weinig, alleen maar dat het korstje iets dikker is (0,1 mm). Overigens is het vruchtlichaam als vele andere korstzwammen wit, vuilwit of crème en iets poreus. Het beslaat soms maar enkele centimeters. De basidiën, die enigszins urnvormig zijn, hebben een karakteristieke afgeplatte bovenkant en dragen 4-6 sporen van 6-9 x 3 µm. De hyfen hebben geen oliedruppels zoals bij de andere urnkorstzwammen, wel gespen. De Grote urnkorstzwam komt voor op vrijwel het gehele noordelijke halfroond met uitzondering van de noordelijkste gebieden en is in Nederland vrij zeldzaam, voornamelijk op het pleistoceen, met een zwaartepunt in Drenthe (NMV, 2013). In Drenthe komt hij in alle delen voor, maar niet algemeen. Deze korstzwam groeit saprotroof op dode, matig tot sterk verteerde takken van allerlei boomsoorten in vele bostypen, van nat, voedselrijk elzenbroek tot droog, voedselarm dennenbos. Hij lijkt het talrijkst te zijn in vochtige, voedselrijke biotopen. Tijdens mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig is de Grote urnkorstzwam in 44%

van de elzenbroekbossen en Elzen-Vogelkersbossen gevonden (n= 16), maar slechts in 6% van de wilgenstruwelen (n= 17) (Arnolds, n.p.).

Sphaerobolus stellatus

Kogelwerper

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	1	1	0	3	15	60	156	71	17

Status: Vrij algemeen, n= 209, n<99: 120, n>99: 101, trend –, RL08: Gevoelig (trend), eerste jaar: 1923. – Hab (n= 223): jeneverbesstruweel 19%, droog, voedselarm loofbos 18%, droog, voedselarm naaldbos 15%, wilgenstruweel 8%, droog, voedselarm gemengd bos 6%, heischraal grasland 5%, vochtige heide en hoogveen 4%, elzenbroekbos 4%, lanen 4%, vochtig, voedselrijk loofbos 4%, voedselrijke jonge bosaanplant 3%, berkenbroekbos 2%, houtwallen en -singels 1%, rest 7%. – Sub (n= 100): dode takken 62%, dode twijgen 18%, stengels en strooisel 3%, mest 2%, dood hout onbepaald 15%. – Org (n= 97): loofbomen 68% (waarvan wilg 22% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 19%, Kruiwilg 2%, Boswilg 1%)), berk 8%, eik 7%, els 5%, Wilde gageel 3%, Es 2%, Beuk 2%, vlier 2%); naaldbomen 28% (waarvan Jeneverbes 11%, Grove den 9%, Taxus 3%, spar 2%, lariks 2%); kruidachtige planten 3%; mest 1%.

Ook al staan kogelwerpers in groepjes bijeen, door hun speldenknopformaat vallen ze zelfs dan nog nauwelijks op. Vaak zijn alle stadia van de ontwikkeling in zo'n groepje vertegenwoordigd: onrijpe, witgele bolletjes, stervormig opengesprongen exemplaren met binnenin een transparant lichtbruin gekleurd kogeltje en exemplaren met een uitgestulpte, glazig witte bodem, waarmee het kogeltje met daarin de sporen is weggevoerd. De Kogelwerper heeft een enorme ecologische amplitudo. Hij wordt gevonden in allerlei typen bos, lanen en (heischrale) graslanden en incidenteel in diverse andere milieus, zoals hoogveen, pijpenstrootjesvelden, parken, akkers en graslanden. De verdeling over habitats bij de statusgegevens is enigszins vertekend door de vele vondsten tijdens mycosociologische studies in onder meer jeneverbesstruwelen en moerasbossen. Juist tijdens zulke nauwkeurige tellingen in proefvlakken wordt een kleine soort als de Kogelwerper vaak opgemerkt. Ook wat substraat betreft is de soort niet kieskeurig. Hij groeit voornamelijk op sterk verrotte stukjes hout van diverse loof- en naaldbomen, maar is ook opgegeven van dode kruidachtige stengels, zeer oude koeienmest en zelfs één maal van weggegooid maandverband. De Kogelwerper is in Drenthe vrij algemeen en

door de gehele provincie verbreid, maar hij lijkt na 1999 sterk te zijn afgenomen. Het is de vraag of deze trend niet vertekend is door de vele vondsten die zijn gedaan tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig, zoals hierboven aangegeven. Landelijk is de soort algemeen, maar ook daar is een forse achteruitgang geconstateerd ten opzichte van de periode voor 1983, zodat de Kogelwerper als gevoelig op de Rode Lijst is beland (Arnolds & Veerkamp, 2008). Een oorzaak voor deze afname is echter niet aan te geven.

Syzygospora pallida

Huidjesgalzwam

OPN 1995: *Christiansenia pallida*

Status: Zeer zeldzaam, n= 6, n<99: 3, n>99: 3, trend --, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1970.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	1	0	0	0	3	1	0

De Huidjesgalzwam is een parasiet op Groezelig huidje (*Phanerochaete sordida*), een algemene korstzwam. In het veld is herkenning enigszins mogelijk, als je tenminste weet hoe een Groezelig huidje er normaal uit ziet. Op de gastheer ontdek je dan bij vochtig weer soms een gelatineus, kleurloos tot roomwit of roze laagje. Bij droog weer is daar niets van te zien. Onder de microscoop wordt alles duidelijker. Het materiaal van de gastheer bestaat uit opvallende cystiden en hyfen zonder gespen (links in de tekening). Daarnaast komen in het preparaat hyfen voor met opvallende gespen en allerlei vreemde uitgroeisels, alsmede grote urnvormige basidiën van 40-140 x 5,5-14 µm met 4-6 sporen (rechts in de tekening). Die structuren horen dus bij de galzwam. De sporen daarvan zijn eivormig en 7-11 x 5-9 µm. In Drenthe is de Huidjesgalzwam gevonden in zes kilometerhokken, 8% van het aantal hokken waarin het Groezelig huidje bekend is. Vindplaatsen zijn: het Dwingelderveld bij Smalbroek (km 226-538, 1970), de Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 227-575, 1982, herb. WBS), Wiltsang bij Ruinen (km 221-533, 2003, herb. B. de Vries), bij De Wijk (km 216-520, 2005) en Boswachterij Smilde (km 219-545, 2006). In Nederland is deze soort elders slechts van vier atlasblokken gemeld (NMV, 2013). De Huidjesgalzwam geldt in Europa als zeldzaam, maar wordt uiteraard lang niet altijd ontdekt.

Thanatephorus fusisporus

Spoelsporig trosvlies

OPN 1995: *Uthatabasidium fusisporum*

Status: Zeer zeldzaam, n= 4, n<99: 3, n>99: 1, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1977.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0

Het Spoelsporig trosvlies kan in het veld met enige moeite worden herkend als een 'trosvlies'. Het is een dun, spinnenwebachtig overtrekje, waarin met een goede loep de trosjes basidiën te onderscheiden zijn. Het geslacht *Thanatephorus* heeft 4-, soms 2-sporige basidiën in tegenstelling tot de 'echte' trosvliezen van het geslacht *Botryobasidium* die 6-8 sporig zijn. De sporen van het Spoelsporig trosvlies zijn Citroen- tot spoelvormig en zeer variabel in grootte: 8,5-15 x 5-10 µm. Ze vormen secundaire sporen. De variatie in de sporen heeft recent aanleiding gegeven tot het afscheiden van enkele soorten, bijvoorbeeld door Bernicchia & Gorjon (2010). In Nederland is dit complex nog niet nader onderzocht. Het Spoelsporig trosvlies is in Drenthe in vier kilometerhokken genoteerd: in het Mantingerzand bij Mantinge (km 237-534, 1977), op een dode jeneverbek in een jeneverbekstruweel; langs de Berkenweg bij

Drijber (km 231-532, 1979), op een stuk jeneverbeshout in een schapenweide; in Vorrelveen bij Hijken (km 226-545, 1981, herb. WBS), op een tak van Geoorde wilg in wilgenbroekstruweel op zure, natte grond; en bij Eesveen (km 206-537, 2010, herb. B. de Vries) op dode stengels van Riet. De variatie in milieutypen is voor zo'n schaarse soort dus opvallend groot. Het Spoelsporig trosvlies is ook buiten Drenthe zeer zeldzaam, maar wijdverbreid (NMV, 2013). In Baden-Württemberg is de soort hoofdzakelijk aangetroffen op verrotte, liggende takken van diverse loofbomen, maar ook drie maal op naalddhout, waaronder Jeneverbes (Krieglsteiner, 2000). De vondsten van Drijber en Eesveen zouden volgens de indeling van Bernicchia & Gorjon (2010) eventueel passen bij *Thanatephorus amygdalisporus*, een soort die uit Nederland verder nog niet is opgegeven.

Tomentella badia

Bruin rouwkorstje

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ?, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1990.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Rouwkorstjes vormen een groot, moeilijk geslacht van mycorrhizavormende korstzwammen. De vruchtlichamen hebben veelal een sombere grijsbruine kleur. Kleurverschillen tussen soorten hebben dikwijls een grote overlap, afhankelijk van het ontwikkelingsstadium. Het Bruin rouwkorstje is dus aan de grijzig sepia tint niet herkenbaar. De geheel aan het substraat gehechte vruchtlichamen en het ontbreken van rhizomorfen leiden ons naar het ondergeslacht *Alytosporium*. De sporen meten 8-11 µm, zijn

frontaal gezien driehoekig gelobd en hebben forse stekels van 2 µm lang. De hyfen hebben geen gespen en zijn dun en kleurloos tot dikwandig en lichtbruin. Zowel basidiën als hyfen kunnen blauw- of groenverkleuring geven in loog. In Drenthe is het Bruin rouwkorstje genoteerd bij het Blauwe Meer bij Geeuwenbrug (km 223-544, 1990, herb. WBS). Nadere details over de standplaats zijn niet bekend. Hij is in Nederland op drie andere geïsoleerde plekken waargenomen (NMV, 2013).

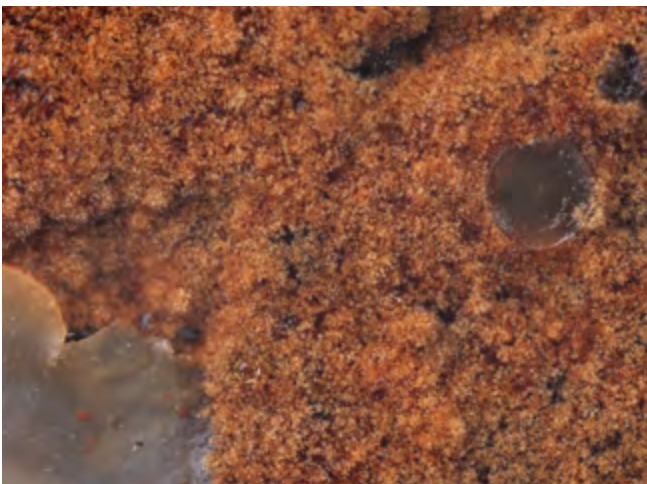
Tomentella bryophila

Roestgeel rouwkorstje

Status: Zeer zeldzaam, n= 10, n<99: 0, n>99: 10, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1999.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	2	7	2	2	0

Het Roestgeel rouwkorstje heeft jong gele en later meer roestbruine kleuren. Er zijn geen rhizomorfen en aan de rand is geen steriele zone. De hyfen hebben gespen en zijn hyalien tot geel of bleekbruin. De sporen zijn vrijwel kogelrond en geel gekleurd met stekels van 1-1,5 µm lang. Er is een uniek kenmerk: de aanhechtingsplaats van de sporen (apiculus) kleurt blauw in

jodium. In Drenthe werd het Roestgeel rouwkorstje pas in 1999 voor het eerst vastgesteld. Sindsdien is de belangstelling voor rouwkorstjes sterk toegenomen, zodat hij nu van tien verspreide kilometerhokken bekend is. De vruchtlichamen groeien op dood

hout van naald- en loofbomen, waaronder spar en linde, Over de standplaatsen in Drenthe is verder weinig informatie voorhanden. Volgens Krieglsteiner (2000) heeft het Roestgeel rouwkorstje in

Zuid-Duitsland een voorkeur voor loofhout op basenrijke bodems. In de rest van ons land is de soort eveneens zeldzaam, maar wijdverspreid (NMV, 2013).

<i>Tomentella lapida</i>	Glad rouwkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	2	1	0	3	0	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 2, n>99: 3, trend -, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

Het Glad rouwkorstje is een grijsig sepia of rookbruin gekleurd korstje zonder wratten. Het is geheel aangehecht aan het substraat en heeft geen randzone en geen rhizomorfen. De sporen zijn vrijwel rond en meten 7,5-9,5 µm met stekels van 1-1,5 µm lang. Bij het verwante Gezwollen rouwkorstje (*Tomentella stuposa*) worden de stekels tot 2,5 µm lang. De basidiën van het Glad rouwkorstje meten 35-55 µm en kleuren vaak groenig of blauw in loog. In Drenthe is deze korstzwam uit vijf kilometerhokken bekend: het Kolonieveen bij Lheebroek (km 225-540, 1982, herb. WBS), Berkenheuvel bij Diever (km 216-543, 1985, herb. WBS), Bankenbos bij Veenhuizen (km 223-559, 2005), Geelbroek bij Amen (km 234-551, 2008, herb. Enzlin) en

in De Maaten bij Oosteinde (km 213-529, 2009). Het Glad rouwkorstje fructificeert aan op de grond liggende takken en stammen van loof- en naaldbomen en is in Drenthe drie keer genoteerd op wilg, één keer op een onbekende loofboom en één keer op lariks. Het mycelium vormt, zoals bij andere rouwkorstjes, mycorrhiza met boomwortels. De soort is vooral aangetroffen in elzenbroekbos (twee keer) en nat wilgenstruweel, maar ook één maal in een droog, voedselarm naaldbos. Ook in Baden-Württemberg worden diverse loof- en naaldbomen als waardplanten gemeld (Krieglsteiner, 2000). Elders in Nederland is de soort slechts bekend van twee atlasblokken op de Veluwe en één bij Leiden (NMV, 2013).

<i>Tomentella radiosa</i>	Bleekrandrouwkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2001.

Het Bleekrandrouwkorstje is geheel aangehecht, wijnrood tot donker kaneelbruin, en het oppervlak is glad of met oneffenheden, soms met droogtebarstjes. De rand is meestal opvallend lichter van kleur en heeft soms koraalachtige uitgroeisels, zoals bij sommige franjezwammen (*Thelephora*). Het Bleekrandrouwkorstje is niet het enige rouwkorstje met een bleke rand, maar toch is dat vaak een bruikbaar veldkenmerk. De sporen zijn iets langer dan breed, 7-10,5 µm lang en hebben korte (0,5 µm) stekeltjes. De hyfen lijken op die van Gewoon rouwkorstje (*Tomentella subliilacina*). Het Bleekrandrouwkorstje wordt aangetroffen op loof- en naaldhout

en strooisel en vormt mycorrhiza met boomwortels. In Drenthe is het gevonden op een dode stengel van Pitrus in Boswachterij Appelscha (km 216-548, 2001) en op een dode tak van naaldhout in het Smilder Oosterveld (km 224-546, 2009, herb. Enzlin). De soort is in werkelijkheid ongetwijfeld minder zeldzaam. Ook elders in Nederland is het Bleekrandrouwkorstje zeer zeldzaam, met een cluster vondsten op Goeree en Voorne, waar kennelijk goed naar deze soort gezocht is (NMV, 2013). In Baden-Württemberg is hij aangetroffen in naald- en loofbossen op voedselrijke bodems (Krieglsteiner, 2000).

Tomentella subilacina

Gewoon rouwkorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	0	0	3	3	20	30	21	12	3

Status: Matig algemeen, n= 86, n<99: 6, n>99: 80, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 31): voedselarm gemengd bos 29%, droge lanen 16%, wilgenstruweel 13%, elzenbroekbos 13%, jeneverbesstruweel 10%, berkenbroekbos en bos op verdroogd hoogveen 6%, droog, voedselarm loofbos en jonge bosaanplant 6%, rest 7%. – Sub (n= 68): dode takken en twijgen 65%, dode stengels en bladeren 10%, humus 7%, buisjeszwammen 2%, dode stammen 2%, verbrand hout 2%, dood hout onbepaald 12%. – Org (n= 63): loofbomen 70% (waarvan Zomereik 13%, els 10%, berk 6%, wilg 3%, Ratelpopulier 2%); naaldbomen 24% (waarvan lariks 8%, den 8%, jeneverbes 6%, spar 2%); kruidachtige planten 6% (waarvan grasachtige planten 3%, brandnetel 2%, Adelaarsvaren 2%).

Het Gewoon rouwkorstje is verreweg het algemeenste rouwkorstje in ons land. Het uiterlijk is als van vele andere soorten: geheel aangehecht; wijnkleurig roodbruin of violetbeige tot bruin; meestal zonder duidelijke randzone en rhizomorfen. In het veld is de soort dus niet herkenbaar. De sporen zijn 7-10 µm lang en onregelmatig driehoekig gelobd met stekels van circa 1 µm lang. Een belangrijk kenmerk is het voorkomen van kortcellige, opgeblazen hyfen (4-8 µm) direct onder de basidiën. Dat kenmerk heeft het Gewoon rouwkorstje gemeen met het Geelgerand rouwkorstje (*Tomentella ellisii*) en Bleekrandrouwkorstje (*Tomentella radiososa*) die beide echter kortere stekeltjes hebben op de sporen. In Drenthe geldt het Gewoon rouwkorstje nu als matig algemeen, verspreid door de gehele provincie. De sterke toename van het aantal meldingen betekent niet een reële vooruitgang maar, illustreert de grotere recente belangstelling voor de nauwkeurige identificatie van de als moeilijk bekendstaande rouwkorstjes. In werkelijkheid is de soort vermoedelijk algemeen. Dat geldt ook voor de rest van ons land (NMV, 2013). De vruchtlichamen van het Gewoon rouwkorstje verschijnen doorgaans op dode takken en andere houtresten van allerlei loof- en naaldbomen, maar ook op strooisel en humus. De soort is een belangrijke mycorrhizapartner van bomen en bewoont een groot scala aan bosgemeenschappen, van nat, voedselrijk elzenbroekbos tot droog, voedselarm dennenbos. Hij kan vooral talrijk zijn in matig voedselrijke, vochtige bossen (Krieglsteiner, 2000).

Trechispora cohaerens

Gladsporig dwergkorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	1	0	7	2	5	4	12	20	45	38	9

Status: Matig algemeen, n= 113, n<99: 46, n>99: 74, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n= 164): jeneverbesstruweel 26%, wilgenstruweel 17%, droog, voedselarm gemengd bos 12%, elzenbroekbos 12%, droog, voedselarm loofbos 11%, droog, voedselarm naaldbos 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, rest 6%. – Sub (n= 244): dode takken en twijgen 79%, dode stammen en stobben 8%, dood hout onbepaald 13%. – Org (n= 236): loofbomen 59% (waarvan eik 21%, wilg 12%, els 10%, berk 2%, Vuilboom 1%, Hazelaar 1%); naaldbomen 41% (waarvan Jeneverbes 20%, Grove den 12%, spar 3%, Taxus 2%, Douglasspar 2%).

Het Gladsporig dwergkorstje is een wit tot crèmekleurig, kruimelig korstje, aan de rand vaak met korte rhizomorfen. Bij oude exemplaren kunnen, ondanks de kruimelige consistentie, droogtebarstjes ontstaan. Het belangrijkste kenmerk is te vinden onder de microscoop in de kleine, ellips- of druppelvormige, gladde sporen van 3-4,5 x 3-4 µm, met een duidelijke apiculus en een enigszins verdikte wand. De basidiën zijn klein (8-18 x 4-5 µm) en de hyfen plaatselijk opgeblazen. Tegenwoordig zijn het Gaaf dwergkorstje (*Trechispora amianthina*), Franjedwergkorstje (*Trechispora byssinella*) en Traansporig dwergkorstje (*Trechispora confinis*) met iets smallere of kleinere sporen als aparte soorten afgesplitst. Alleen de laatste is in Drenthe met zekerheid waargenomen (zie hieronder). Het Gladsporig dwergkorstje is volgens de kaart in Drenthe matig algemeen, maar schaars in de oostelijke veenkoloniën. Vermoedelijk is de soort in werkelijkheid algemeen. Ter illustratie: Tijdens mycosociologisch

onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig werd het Gladsporig dwergkorstje in 75% van de elzenbossen (n= 16) vastgesteld en in 41% van de wilgenstruwelen (n= 17) (Arnolds, n.p.). Dat geldt ook voor de rest van Nederland, waar de kaart opvallende clusters vertoont in streken waar korstzwamspecialisten actief zijn: Drenthe, de omstreken van Zutphen en Eindhoven en de Zuid-Hollandse

eilanden (NMV, 2013). Het Gladsporig dwergkorstje groeit op dood hout van allerlei loof- en naaldbomen. Het kan zelfs zitten op een rotte eikentak boven in de kroon of op oude buisjeszwammen. De soort groeit in de meest uiteenlopende bostypen, variërend van droog, voedsel- en basenarm jeneverbesstruweel tot nat, voedsel- en baserijk wilgenstruweel.

Trechispora confinis	Traansporig dwergkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Stat.: Uiterst zeldzaam, n=1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Niet beschouwd.

Het Traansporig dwergkorstje werd tot voor kort meestal samengenomen met het algemene Gladsporig dwergkorstje (*Trechispora cohaerens*; zie hierboven), bijvoorbeeld door Jülich (1984) en Hansen & Knudsen (1997). Tegenwoordig wordt de soort onderscheiden op grond van de sporen van 3-4 x 2-2,5 µm die naar de apiculus duidelijk gekromd (traanvormig) zijn (Bernicchia & Gorjon

2010). In Drenthe is het Traansporig dwergkorstje gevonden bij Eerste Exloërmond (km 256-550, 2010) op afgevallen dood blad van kruidachtige planten in een aangeplant populierenbos op voedselrijk, veraard veen. In Nederland was de soort nog niet eerder gemeld, maar waarschijnlijk bevinden zich onder de vroegere opgaven van het Gladsporig dwergkorstje ook waarnemingen van deze soort.

Trechispora farinacea sensu lato (inclusief <i>Trechispora stevensonii</i>, <i>T. nivea</i>)	Melig dwergkorstje in wijde zin (inclusief Afwijkend dwergkorstje, Pegeldwergkorstje)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		8	1	6	8	3	8	3	25	38	76	52	22

Status: Vrij algemeen, n= 192, n<99: 82, n>99: 129, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1930. – Hab (n= 134): voedselarm naaldbos 23%, jeneverbesstruweel 21%, wilgenstruweel 13%, elzenbroekbos 11%, voedselarm gemengd bos 10%, droog, voedselarm loofbos 8%, vochtig, voedselrijk loofbos 4%, parken en jonge bosaanplant 4%, droge heide 2%, rest 4%. – Sub (n= 195): dode takken en twijgen 64%, dode stammen en stronken 12%, buisjeszwammen 2%, dode stengels en bladeren 1%, dood hout onbepaald 20%, rest 1%. – Org (n= 193): naaldbomen 51% (waarvan Grove den 16%, Jeneverbes 16%, spar 9%, Douglasspar 3%, lariks 2%); loofbomen 48% (waarvan wilg 12%, eik 8%, els 6%, berk 6%, Wilde gageel 2%, vlier 2%); kruidachtige planten 1% (russen 1%).

Als je wel eens een stuk hout wilt oppakken en het valt in rotte stukken uit je handen, dan zit daar mogelijk het Melig dwergkorstje op. Het substraat lijkt aanvankelijk als bestoven met meel. Geleidelijk groeien de meelkorreltjes uit tot witte, zachte tandjes of stekeltjes. Tussen de tandjes blijft het fijnkorrelig of spinnenwebachtig en daartussen is het hout nog min of meer zichtbaar. Tot zo ver is het Melig dwergkorstje dus in het veld herkenbaar. In werkelijkheid betreft het echter een

complex van nauw verwante soorten die meestal niet nader worden gedetermineerd. Zijn er naast de tandjes ook halve bolletjes van een witte schimmel aanwezig dan is de kans groot dat daarin ongeslachtelijke sporen (conidiën) worden gevormd. Dat kan dan het nauw verwante Afwijkend dwergkorstje (*Trechispora stevensonii*) zijn, dat overigens nog niet in Nederland is aangetoond. Wel zijn

er uit Drenthe 14 opgaven van een imperfecte vorm van het Melig dwergkorstje, dus dat wijst in die richting. Er is nog een dwergkorstje met tandjes dat conidiën vormt en wel het Geelrood dwergkorstje (*Trechispora alnicola*; zie aldaar). Zoals de naam al zegt, is het vruchtlichaam hiervan niet wit, maar okerkleurig tot roodachtig. Deze soort wordt apart besproken. Als de tandjes tot 1 mm lang worden, kan het gaan om het Pegeldwergkorstje (*Trechispora nivea*). Die soort is in Drenthe één maal vastgesteld in Geelbroek bij Amen (km 234-551, 2009). Het Melig dwergkorstje in wijde zin is volgens de kaart in Drenthe vrij algemeen en wijdverbreid, maar waarschijnlijk in werkelijkheid zeer algemeen, evenals in de rest van ons land (NMV, 2013). De soort is karakteristiek voor de laatste fase van houtafbraak van zowel loof- als naaldbout. Af en toe worden vruchtlichamen op oude buisjeszwammen of strooisel van kruidachtige planten gevonden. Het Melig dwergkorstje neemt het niet nauw met de standplaatsen en kan in alle mogelijke bostypen worden aangetroffen.

<i>Trechispora hymenocystis</i>	Blazig dwergkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Niet beschouwd, eerste jaar: 2000.

Het Blazig dwergkorstje is zeer verwant aan het Raatzwammetje (*Trechispora mollusca*) en daar mogelijk vaak mee samengenomen. Het Blazig dwergkorstje heeft eveneens witte, op kleine wespennraten gelijkende vruchtlichamen (zie het Raatzwammetje). De soort is alleen te herkennen aan de ronde, opgeblazen cellen aan de hyfen in de rhizomorfen. Overigens verschilt het nauwelijks van het Raatzwammetje. In Drenthe is het Blazig dwergkorstje gevonden in

twee kilometerhokken: bij Amen (km 237-551, 2000, herb. B. de Vries) in een bosje bij het dorp op dood loofhout en in de Anserdennen bij Ansen (km 220-533, 2004, herb. B. de Vries) op een dode tak van Zomereik in een voedselarm Berken-Eikenbos. In Nederland is de soort verder alleen ten zuiden van Breda vastgesteld, maar de werkelijke verspreiding is niet goed bekend.

<i>Trechispora microspora</i>	Kleinsporig dwergkorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	2	1	3	1	1	5	7	8	5	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 31, n<99: 8, n>99: 26, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1972. – Hab (n= 16): jeneverbesstruweel 50%, droog, voedselarm gemengd bos 19%, parken en tuinen 13%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, rest 13%. – Sub (n= 29): dode takken 59%, dode twijgen 10%, dode stengels 7%, levend hout 7%, dode stammen 3%, dood hout onbepaald 14%. – Org (n= 29): naaldbomen 65% (waarvan Jeneverbes 35%, den 14%, spar 7%, Taxus 3%); loofbomen 28% (waarvan Zomereik 10%, berk 3%); kruidachtige planten 7% (rus 3%, Adelaarsvaren 3%).

Het Kleinsporig dwergkorstje ziet er uit als verstoven meel: zeer dun, fijn korrelig, poreus, wit of crèmekleurig. Er zijn geen bruikbare veldkenmerken; hooguit kunnen de witte rhizomorfen het vermoeden wekken dat het om een leuk dwergkorstje gaat. De sporen zijn vaak schaars, maar karakteristiek; ze zijn rond, meten 3-4,5 µm en hebben onregelmatig geplaatste, naar verhouding veel te grote, stompe stekels. De basidiën zijn zeer klein (9-11 µm). De hyfen van de rhizomorfen zijn 1,5-3 µm en voorzien van naaldvormige

kristallen. Het Kleinsporig dwergkorstje is in Drenthe vrij zeldzaam, maar wijdverspreid. In de rest van ons land is de soort zeldzaam op het pleistoceen en op één plek in de duinen (NMV, 2013). Hij groeit saprotroof op meestal sterk verrot hout van diverse naald- en loofbomen in zeer diverse habitats. De voorkeur in Drenthe voor Jeneverbes vloeit zeker voor een deel voort uit de speciale aandacht die tijdens mycosociologisch onderzoek in jeneverbesstruwelen aan korstzwammen is besteed. Het Kleinsporig dwergkorstje groeit daarnaast soms op resten van kruidachtige planten.

<i>Tremella globispora</i>	Wittige druppeltrilzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 1, n>99: 2, trend ±, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981.

Het geslacht *Tremella* bestaat voor een groot deel uit parasieten op andere paddenstoelen. De Wittige druppeltrilzwam bestaat uit doorschijnende, kleurloze klodertjes van 1-3(5) mm breed die groeien op kleine kernzwammen, zoals uitbreekkogeltjes (*Diaporthe*). De sporen zijn breed ellipsvormig tot vrijwel kogelrond en meten 6-8 µm. Zoals bij alle trilzwammen vormen de sporen secundaire sporen. De Wittige druppeltrilzwam volgt de kernzwammetjes op loof- en naaldbomen, volgens de literatuur vaak op twijgen van

eik. In Drenthe is hij uit drie kilometerhokken bekend: op twijgen en takken van Douglasspar in Boswachterij Dwingeloo (km 228-539, 1981, 1984, herb. WBS), in Odoorn (km 253-541, 2001) en langs de Tutenburgsingel bij Roden (km 223-574, 2006). In Nederland geldt de Wittige druppeltrilzwam als zeldzaam, met de meeste vindplaatsen in Brabant en Limburg, waar meer op trilzwammetjes wordt gelet dan elders in ons land (NMV, 2013). In feite weten we helemaal niet hoe verbreid dit onopvallende zwammetje in werkelijkheid is.

Tremella invasa	Dwergkorstrilzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n=1, n<99: 0, n>99: 1, trend: +++, RL08: Niet beschouwd, eerste jaar: 2010.

De Dwergkorstrilzwam is een van de 'onzichtbare' trilzwammetjes die je alleen maar bij toeval kunt vinden als je veel andere zwammen met de microscoop bekijkt. Zoals de naam al zegt zit deze soort in dwergkorstjes (geslacht *Trechispora*) verstoppt. Je ziet dan bij het microscopiseren opeens sterk afwijkende structuren: bijna ronde sporen van 3-4 x 2,5-3 µm, 2-4 cellige basidiën van 6-7,5 µm breed en dunwandige, spoelvormige cystiden van 10-16 x 5-7 µm

(Hansen & Knudsen, 1997). De Dwergkorstrilzwam is één keer in Drenthe opgemerkt bij het bestuderen van een Varendwergkorstje (*Trechispora stellulata*) dat groeide op een afgefallen eikenblad in een gemengd bos bij de Grondelooze Kuil aan de zuidkant van Assen (km 233-554, 2010). Verder is hij in ons land alleen bekend uit het Coovels Bos bij Helmond. De soort is beschreven en afgebeeld in het indrukwekkende boek over dat bos (Lammers et al., 2012: 85).

Tremella obscura	Verborgen trilzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Status: Vedwenen, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

De Verborgen trilzwam vind je niet al wandelend, maar alleen als je een volgroeide, opvallend bleke Oranje druppelzwam (*Dacrymyces stillatus*) microscopisch onderzoekt. Dit is een indicatie dat deze zwam aangetast kan zijn door de Verborgen trilzwam, die parasitair in het inwendige van deze toch al vrij kleine Druppelzwam leeft. Zodra je daarin onregelmatige gespen vindt aan dunwandige hyfen met vreemde uitgroeisels, dan weet je dat er iets aan de hand is. Zoek je verder, dan komen er allicht eivormige, iets dikwandige, ongeslachtelijke sporen (conidiën) in beeld van 6-10 x 5-8 µm. Met veel geluk volgt ook nog een trilzwam-achtig 2- of 4-cellig basidium. Basidiosporen hebben we tot nu toe slechts in de boekjes gezien; die zijn bijna rond en meten 5-7,5 µm. Verborgen zwammen blijven zeldzaam; dat blijkt ook hier. In Drenthe werd de Verborgen trilzwam slechts gevonden in een Oranje druppelzwam op een jeneverbetak in het Mantingerzand bij Mantinge (km 237-534, 1982). Na afsluiting van het bestand voor de Atlas is hij ook ontdekt ten zuiden van Uffelte (km 215-532, 2011). Een snelle check van materiaal op een rotte schutting in Hoogeveen op 29 januari 2012 gaf direct resultaat. In een bleek exemplaar was de parasiet royaal aanwezig. Wellicht is deze soort in werkelijkheid dus helemaal niet zo zeldzaam. In Nederland is de Verborgen trilzwam verder in zeven atlasblokken in het zuidoosten

van het land aangetroffen (NMV, 2013). Volgens Krieglsteiner (2000) zijn late herfst en voorjaar het meest kansrijk voor een vondst en zit de soort soms ook in het Geel hoortje (*Calocera cornea*).

Tremella polyporina	Kaaszwammentrilzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ?, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1995.

De Kaaszwammentrilzwam is een in kaaszwammen (geslacht *Postia*) verborgen parasietje dat men doorgaans pas in het naseizoen vindt als men zo'n kaaszwam microscopisch bekijkt. Dan blijken er structuren in te zitten die niet bij de kaaszwam passen. De hyfen van de Kaaszwammentrilzwam zijn 1,5-3 µm breed, vaak kronkelig en vaak zonder gespen of met slechts de eerste aanleg daarvan. De vrijwel bolronde basidiën van 8-12 µm zijn 2-4-cellig, zoals het een trilzwam betaamt, en de basidiosporen zijn bijna rond, 4-6 µm breed. Daarnaast zitten er in de kaaszwam ongeslachtelijke sporen (conidiën) van 4-6 x 2-3 µm. In Drenthe is de Kaaszwammentrilzwam gevonden in een niet nader te determineren kaaszwam bij het Boekweitenventje bij Gieten (km 245-557, 1995, herb. Enzlin). De soort is uit vier andere atlasblokken in Nederland bekend (NMV, 2013). In Denemarken zou hij algemeen zijn en met name groeien in de buisjes aan de onderzijde van de Blauwe kaaszwam (*Postia caesia*) (Hansen & Knudsen, 1997).

<i>Tulasnella albida</i>	Witte waaszam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 4, n<99: 3, n>99: 1, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981.

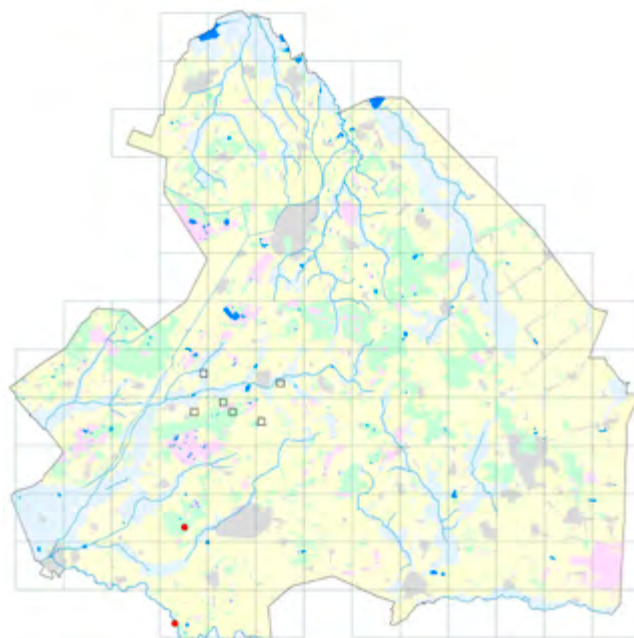
Waaaszammen zijn soms niet meer dan een fijn, melig ogend waasje. De Witte waaszam is een van die nauwelijks zichtbare soorten. Microscopisch herkent men waaszammen aan de typische basidiën, waarvan de sterigmen op basidiosporen lijken. De Witte waaszam lijkt erg op de meer verbreide Lila waaszam (*Tulasnella viollea*, zie hieronder), maar heeft iets kleinere sporen (5-7 x 3-5 µm) en smallere hyfen van 1,5-3 µm. Verder is de Witte waaszam te dun om een kleur te laten zien, terwijl de Lila waaszam in verse staat duidelijk roze tot violet kan zijn. Beide soorten hebben geen gespen. In Drenthe is de Witte waaszam in vier kilometerhokken

genoteerd: bij Ansen, Zure Venen (km 217-532, 1981, herb. WBS), Lheebroek, Kolonieveen (km 225-540, 1982), Boswachterij Dwingeloo (km 226-538, 1983, herb. WBS) en Annen, Duunsche landen (km 247-564, 2009, herb. Enzlin). Hij groeit vooral op dode takken van loof- en naaldbomen in allerlei bosgemeenschappen. In Drenthe is hij gesignaleerd op hout van els, wilg en een niet benoemde naaldboom. Daarnaast is er een vondst op een oud vruchtlichaam van een paddenstoel. Ook buiten Drenthe is de Witte waaszam in ons land zeer zeldzaam en hoofdzakelijk op de hogere zandgronden aangetroffen (NMV, 2013).

<i>Tulasnella allantospora</i>	Kromsporige waaszam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	1

Status: Zeer zeldzaam, n= 8, n<99: 6, n>99: 2, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 7): droog, voedselarm naaldbos 43%, elzenbroekbos 43%, wilgenstruweel 14%. – Sub (n= 10): dode takken 70%, dode stammen 30%. – Org (n= 10): naaldbomen 70% (waarvan Jeneverbes 30%, Grove den 10%, Weymouthden 10%, spar 10%, lariks 10%); loofbomen 30% (waarvan els 20%, Grauwe en Geoorde wilg 10%).

De Kromsporige waaszam doet zijn naam eer aan: Het is een nauwelijks zichtbaar waasje. Herkenning lukt alleen met de microscoop. De hyfen hebben gespen en zijn 2-5 µm breed. De sporen zijn worstvormig en meten 7,5-10 x 2,5-3,5 µm. Verwarring is mogelijk met soorten die geen gespen hebben en parasitair in korstzwammen leven. De Drentse kaart heeft acht stippen, maar dat zegt vanwege zijn onopvallendheid niet zo veel over de werkelijke frequentie. Ook elders in Nederland gaat deze soort voor zeer zeldzaam door (NMV, 2013). De Kromsporige waaszam groeit op afgestorven takken en stammen van loof- en naaldbomen. Hij is in Drenthe in contrasterende milieus aangetroffen, enerzijds in naaldbossen op droge, voedsel- en basenarme zandgrond, anderzijds in wilgen- en elzenbroek op nat, voedsel- en basenrijk veen.

<i>Tulasnella thelephorea</i>	Korstjeswaaszam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 0, n>99: 3, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2002.

De naam Korstjeswaaszam geeft al aan dat deze soort meestal wordt gevonden samen met of op korstzwammen, maar dat komt bij andere waaszammen ook voor en is geen afdoend veldkenmerk. Bij oudere exemplaren is het vruchtlichaam duidelijk gelatineus en grauwwiolet van kleur. Met de microscoop wordt de identiteit duidelijk. De sporen zijn ellipsvormig en soms aan één zijde ingedeukt. Ze meten 6-10 x 4-6 µm en vormen secundaire sporen. De hyfen hebben gespen en zijn 1,5-3(4) µm breed. Zoals gezegd groeit de Korstjeswaaszam vaak in korstzwammen, maar soms direct op rot hout, mogelijk dan in relatie

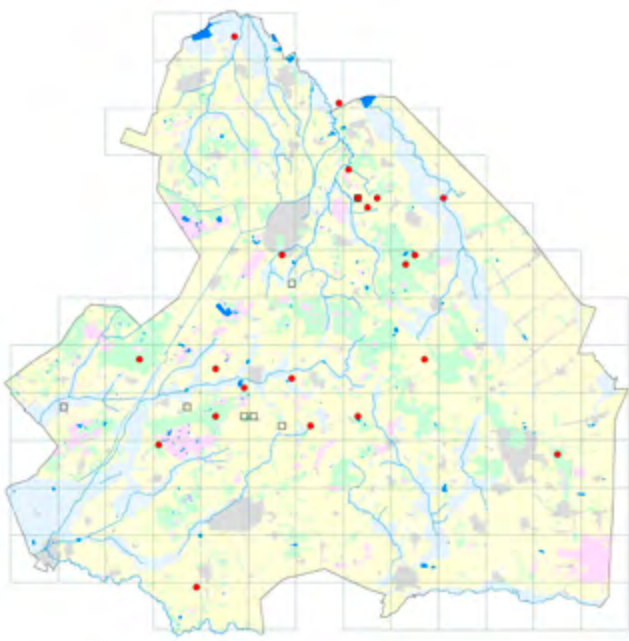
tot het mycelium van schimmels die ook in dat hout zitten. In Drenthe is de soort in drie kilometerhokken genoteerd: op dood loofhout in het Knoesterbos bij Gasselternijveense mond (km 258-557, 2002, herb. B. de Vries), in dopheide-dennenbos in het Echtenerzand (km 221-526, 2003, herb. B. de Vries) in vruchtlichamen van het Gewoon vliesje (*Athelia epiphylla*), en op loofhout bij het Meeuwenveen bij Nolde (km 222-516, 2009) in de korstzwam Gespentrosvlies (*Botryobasidium subcoronatum*). Buiten Drenthe is de Korstjeswaaszam in drie atlasblokken in Gelderland gesignaleerd (NMV, 2013).

Tulasnella violea | Lila waaszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	1	0	4	0	0	0	2	0	8	7	3

Status: Zeldzaam, n= 27, n<99: 7, n>99: 21, trend +, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 10): droog, voedselarm loofbos 20%, elzenbroekbos 20%, voedselarm gemengd bos 20%, levend hoogveen 10%, droog, voedselarm naaldbos 10%, wilgenstruweel 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 10%. – Sub (n= 19): dode takken 47%, dode stammen 32%, buisjeszwammen 11%, dode twijgen 5%, rest 5%. – Org (n= 17): loofbomen 77% (waarvan berk 29%, Grauwe en Geoorde wilg 12%, Zomereik 6%, Ratelpopulier 6%, Beuk 6%, Hazelaar 6%, els 6%); naaldbomen 23% (waarvan Grove den 12%, spar 6%, Jeneverbes 6%).

De Lila waaszwam kan de argeloze vinder verrassen met een ongebruikelijke, helder violette kleur. In de donkere, vochtige bossen waar deze korstvormige trilzwam thuishoort, kan hij daardoor opvallen. Waarschijnlijk is het daarom een van de meest gemelde soorten in dit geslacht. Helaas verdwijnt de heldere kleur na verloop van tijd. Voor een zekere determinatie zijn microscopische eigenschappen noodzakelijk. De sporen zijn bijna rond en meten 5,5-8(10) x 5-6,5(8)

µm. De hyfen hebben geen gespen en zijn 2,5-6 µm breed; meest dunwandig, maar aan de basis dikwandig. In Drenthe is de Lila waaszwam zeldzaam, en dat geldt ook voor de rest van ons land (NMV, 2013). Meestal groeit hij in beschutte of vochtige bossen en soortgelijke microhabitats in drogere milieus. Het substraat is minder belangrijk: dood hout van allerlei loof- en naaldbomen en een enkele keer een oude buisjeszwam.

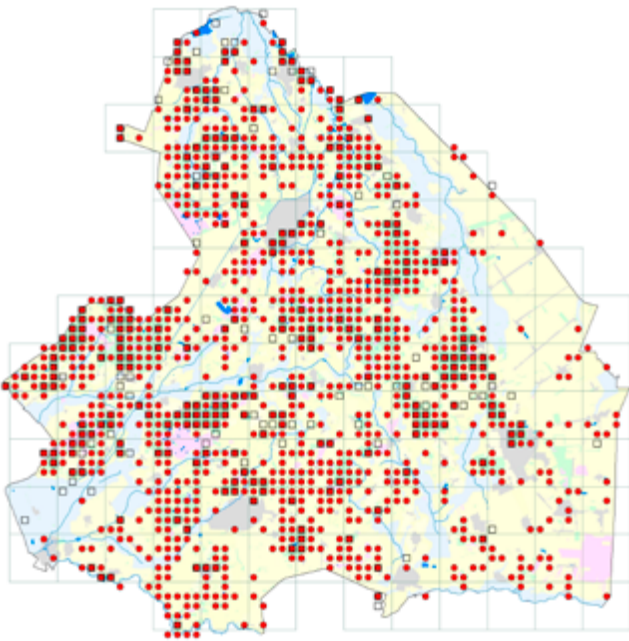
Xerocomus badius | Kastanjeboleet

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	0	0	1	0	6	123	359	882	1193	510	69

OPN 1995: *Boletus badius*

Status: Zeer algemeen, n= 1164, n<99: 311, n>99: 1101, trend ++, RL08:Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1931. – Hab (n= 979): droge, voedselarme lanen 27%, voedselarm naaldbos 21%, droog, voedselarm loofbos 19%, voedselarm gemengd bos 16%, jeneverbesstruweel 4%, houtwallen en -singels 3%, parken en plantsoenen 2%, droge, voedselarme lanen 2%, rest 6%. – Sub (n= 300): humus 84%, strooisel 7%, humusarm zand 3%, grond onbepaald 6%. – Org (n= 348): loofbomen 59% (waarvan eik 32% (waarvan Zomereik 13%, Amerikaanse eik 1%), Beuk 13% berk 3%, Haagbeuk 1%; naaldbomen 41% (waarvan den 17% (waarvan Grove den 12%), spar 15%, lariks 6%, Douglasspar 1%).

De Kastanjeboleet is te herkennen aan zijn eerst iets viltige, later gladde en bij vochtig weer lichtkleverige, kastanje- tot geelbruine hoed, zijn cilindrische tot wat buikige, taps toelopende, bruinige steel zonder netwerk en zijn groengele buisjes, die bij druk vrijwel altijd blauw verkleuren. De zeer zeldzame variëteit vaccinum, zonder blauwe verkleuring, is één maal waargenomen in Boswachterij

Smilde (km 218-545, 2010). De Kastanjeboleet heeft geen ecologische relatie met kastanjes; de Nederlandse naam slaat uitsluitend op de kleur van de hoed. Hij komt voornamelijk voor in naald- en loofbossen en in lanen op droge tot vrij vochtige, zure, (matig) voedselarme zandbodems. Daar treedt deze soort op als

mycorrhizapartner van vooral eik, den, spar, beuk en lariks. Slechts een klein deel van de vondsten is gedaan in andere milieus zoals kleibossen, parken en plantsoenen. In broekbossen en andere natte gebieden is de Kastanjeboleet vrijwel afwezig, evenals in gebieden met weinig bomen. Op de verspreidingskaart van Drenthe zien we dan ook grote hiaten in de brede beekdalen, de open gebieden bij Meppel, ten noorden van Coevorden en Roden en de veenkoloniën in Oost-Drenthe en rond Smilde. De Kastanjeboleet is één van de weinige mycorrhizapaddenstoelen die goed bestand is tegen strooiselophoping in voedselarme, zure bossen. De soort is zowel

in Drenthe als in Nederland toegenomen. Deze goed herkenbare boleet is als indicatorsoort opgenomen in het paddenstoelenmeetnet (Arnolds & Veerkamp, 1999). De resultaten van die tellingen geven als trend sinds 2000 evenwel een matige afname aan. Nogal wat meetpunten, ook in Drenthe, krijgen in de loop der jaren te maken met verrijking van de bodem door bijvoorbeeld slootbagger, hondenpoep of verrijging. De Kastanjeboleet lijkt niet gesteld op dit soort veranderingen en neemt dan lokaal in aantal af (Arnolds & Veerkamp, 2007). Tot nu toe wordt dit echter door nieuwe vestigingen elders gecompenseerd.

Paddenstoelen die verbonden zijn met de Fijnspar